

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2000-2001

15 december 2000

HOORZITTING

over de parlementaire initiatieven betreffende opvoedingsondersteuning

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Simonne Janssens-Vanoppen**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : mevrouw Patricia Ceysens.

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, mevrouw Ingrid van Kessel ;

mevrouw Patricia Ceysens, mevrouw Claudine De Schepper, de heren Jacques Devolder, Koen Helsen ;

mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx ;

de heren Guy Swennen, Jan Van Duppen ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel ;

mevrouw Simonne Janssens-Vanoppen.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, mevrouw Veerle Heeren, de heren Jan Laurys, Luc Martens ;

de heren Frans De Cock, Freddy Feytons, André Moreau, Cis Schepens ;

de heren Wilfried Aers, Julien Librecht, mevrouw Marleen Van den Eynde ;

de heren Patrick Hostekint, Chokri Mahasinne ;

mevrouw Ann De Martelaer ;

mevrouw Margriet Hermans.

INHOUD

	Blz.
1. Ochtendvergadering donderdag 19 oktober 2000	7
1.1. Uiteenzetting door professor Lieve Vandemeulebroecke, Centrum voor Gezinspedagogiek KULeuven	7
1.2. Bespreking	9
1.3. Uiteenzetting door professor Maria Bouverne-De Bie, Sociale Agogiek RU Gent	10
1.4. Bespreking	13
1.5. Uiteenzetting door mevrouw Katrien Verhegge, opdrachthouder opvoedingsondersteuning Kind en Gezin	15
1.6. Bespreking	16
1.7. Uiteenzetting door de heer Jan Van Gils, Onderzoekscentrum Kind en Samenleving	17
1.8. Bespreking	19
1.9. Uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris	20
1.10. Bespreking	21
1.11. Uiteenzetting door mevrouw Hilde Colpin, voorzitter commissie Gezinsbeleid, Gezins- en Welzijnsraad	22
2. Middagvergadering donderdag 19 oktober 2000	25
2.1. Uiteenzetting door mevrouw Joyce Cordus, programmamedewerkster Opvoedingsonder- steuning en Ontwikkelingsstimulering, Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) ..	25
2.2. Uiteenzetting door mevrouw Rita Swinnen, programmaspecialiste, Bernard van Leer Foundation in Nederland	27
2.3. Bespreking	30
2.4. Uiteenzetting door de heer Jo Voets, Geïntegreerd Pedagogisch Preventieproject Genk, OBC Bethanië	30
2.5. Bespreking	33
2.6. Uiteenzetting door mevrouw Marleen Dejonckheere, verantwoordelijke Centrum Integrale Gezinszorg De Stobbe	35
2.7. Bespreking	37
2.8. Uiteenzetting door de heer Johan Robert, voorzitter, CKG Centrum voor het Jonge Kind ...	38
2.9. Bespreking	42
2.10. Uiteenzetting door mevrouw Chris De Bruyne, coördinator CGSO Trefpunt	42
2.11. Bespreking	44

2.12.	Uiteenzetting door mevrouw Bie Melis, stafmedewerker, jeugddienst In Petto	45
2.13.	Bespreking	47
3.	Ochtendvergadering vrijdag 20 oktober 2000	48
3.1.	Uiteenzetting door dr. Peter Adriaenssens, Afdeling Kinderpsychiatrie KULeuven	48
3.2.	Bespreking	50
3.3.	Uiteenzetting door de heer Dominique Degrande, coördinator, Kinder- en jongeren- telefoon Vlaanderen	51
3.4.	Bespreking	52
3.5.	Uiteenzetting door de heer Fons De Neve, hoofd studiedienst, en de heer Jozef Stuer, afdelingshoofd Sociaal-cultureel Werk, Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG).	52
3.6.	Bespreking	55
3.7.	Uiteenzetting door mevrouw Mia Vanderelst, algemeen secretaris CMBV, en mevrouw Lieve Dams, stafmedewerker studiedienst KVLV, namens, CMBV, KVLV, KAV en KWB	56
3.8.	Bespreking	58
3.9.	Uiteenzetting door mevrouw Linda Van Torre, nationaal secretaris, Centrum voor Jeugd- en Gezinsproblematiek SVV	59
3.10.	Bespreking	60
4.	Middagvergadering vrijdag 20 oktober 2000	61
4.1.	Uiteenzetting door de heer Dirk Dalle, Welzijnszorg	61
4.2.	Bespreking	63
4.3.	Uiteenzetting door mevrouw Adrienne Pieck, afdelingshoofd, en de heer Erwin Leus, teamverantwoordelijke team gezinszorg, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn ...	64
4.4.	Bespreking	66
4.5.	Uiteenzetting door de heer Leo Bormans, hoofdredacteur Klasse, en de heer Michel Van Laere, eindredacteur Klasse voor Ouders	67
4.6.	Bespreking	69
4.7.	Uiteenzetting door mevrouw Trees Gilles, secretaris-generaal, Vlaams Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen (VCOV), en de heer Romain Hulpia, beheerder, Raad voor Ouders van het Gemeenschapsonderwijs (ROGO)	70
4.8.	Bespreking	72
4.9.	Uiteenzetting door mevrouw Els Palmaers, directeur, VCLB (vrij onderwijs) en mevrouw Martine Vrancken, pedagogisch medewerker CLB, CLB's Gemeenschapsonderwijs, namens alle centrumnetten	73
4.10.	Bespreking	75

Lijst van genodigde sprekers en delegatieleden**Aanwezig**

Professor Lieve Vandemeulebroecke, Centrum voor Gezinspedagogiek KUL

Professor Maria Bouverne-De Bie, Sociale Agogiek RUG

Mevrouw Katrien Verhegge, opdrachthouder opvoedingsondersteuning, Kind en Gezin

De heer Jan Van Gils, directeur, Onderzoekscentrum Kind en Samenleving

Mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris

Mevrouw Hilde Colpin, voorzitter commissie Gezinsbeleid, Gezins- en Welzijnsraad

Mevrouw Joyce Cordus, programmamedewerkster Opvoedingsondersteuning en Ontwikkelingsstimulering, Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW)

Mevrouw Rita Swinnen, programmaspecialiste, Bernard van Leer Foundation, Nederland

De heer Jo Voets, Geïntegreerd Pedagogisch Preventieproject Genk, OBC Bethanië

Mevrouw Marleen Dejonckheere, verantwoordelijke Centrum Integrale Gezinszorg De Stobbe

De heer Johan Robert, voorzitter, CKG Centrum voor het Jonge Kind

Mevrouw Chris De Bruyne, coördinator CGSO Trefpunt

Mevrouw Bie Melis, projectmedewerker, Jeugddienst In Petto

Kinderpsychiater dr. Peter Adriaenssens, Afdeling kinderpsychiatrie KULeuven

De heer Dominique Degrande, coördinator Kinder- en jongerentelefoon Vlaanderen

De heer Fons De Neve, hoofd studiedienst, en de heer Jozef Stuer, afdelingshoofd sociaal-cultureel werk, Bond van Grote en van Jonge Gezinnen

Mevrouw Mia Vanderelst, CMBV (Christelijke beweging voor vrouwen uit de middengroepen)

Mevrouw Lieve Dams, stafmedewerker studiedienst KVLV (Katholiek Vormingswerk voor Landelijke Vrouwen)

Mevrouw An Vrancken, KVLV (Katholiek Vormingswerk voor Landelijke Vrouwen)

Mevrouw Toos Janssen, coördinator dienst aanbod, KAV (Nationaal Verbond van Kristelijke Arbeidersvrouwen)

KWB

Mevrouw Linda Van Torre, nationaal secretaris, Centrum voor Jeugd- en Gezinsproblematiek SVV

De heer Dirk Dalle, Welzijnszorg

Mevrouw Adrienne Pieck, afdelingshoofd, en de heer Erwin Leus, teamverantwoordelijke team gezinszorg, Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn (dep. WVC, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap)

De heer Leo Bormans, hoofdredacteur Klasse, en de heer Michel Van Laere, eindredacteur Klasse voor Ouders

Mevrouw Trees Gilles, secretaris-generaal VCOV (Vlaamse Confederatie voor Ouders en Ouderverenigingen)

KOOGO (Koepel van Ouderverenigingen van het Officieel Gesubsidieerd Onderwijs)

De heer Romain Hulpia, beheerder ROGO (Raad voor Ouders van het Gemeenschapsonderwijs)

Mevrouw Els Palmaers, directeur, VCLB (vrij onderwijs)

Mevrouw Martine Vrancken, pedagogisch medewerker CLB en de heer Philip Guttig, CLB Brasschaat, CLB's Gemeenschapsonderwijs

Mevrouw Yolande Schulpen, pedagogisch medewerker CLB's OVSG (gemeentelijk onderwijs)

Mevrouw Lieve Van Dormael, mandaathouder CLB provincie Limburg, CLB's CVPO (provinciaal onderwijs)

Verontschuldigd

Kinderpsychiater Catherine Marneffe, directeur Medisch Pediatrisch Centrum "Zonnige Heuvels" (Ottignies)

VIBOSO (Vlaams Instituut ter Bevordering en Ondersteuning van Samenlevingsopbouw)

Comité voor Bijzondere Jeugdzorg Halle-Vilvoorde

Opvoedingstelefoon (Centrum voor Opvoedingsondersteuning vzw De Keerkring)

Jo-lijn

Vlaams Jeugdraad

DAMES EN HEREN,

In het kader van de behandeling van het voorstel van decreet houdende de inrichting van activiteiten inzake opvoedingsondersteuning (*Parl. St. VI. Parl. 1999-2000, nr. 282/1*) en van het voorstel van resolutie van mevrouw Sonja Becq c.s. betreffende opvoedingsondersteuning (*Parl. St. VI. Parl. 1999-00, nr. 408/1*) werden hoorzittingen gehouden op 19 en 20 oktober 2000 over opvoedingsondersteuning in het algemeen en de parlementaire voorstellen in het bijzonder. Dit verslag is de neerslag ervan.

1. Ochtendvergadering donderdag 19 oktober 2000

De voorzitter : Dames en heren, collega's, welkom op deze tweedaagse hoorzitting over opvoedingsondersteuning. Aan het voorstel van decreet houdende de inrichting van activiteiten inzake opvoedingsondersteuning werd op de valreep een tweede voorstel toegevoegd. Het is de bedoeling van deze hoorzitting om een stand van zaken op te maken van de kennis omtrent opvoedingsondersteuning waarover diverse organisatie en personen in Vlaanderen beschikken.

1.1. Uiteenzetting door professor Lieve Vandemeulebroecke, Centrum voor Gezinspedagogiek KULeuven

Mevrouw Lieve Vandemeulebroecke : Mevrouw de voorzitter, dames en heren, ik dank de parlementsleden voor de kans die ons wordt geboden om commentaar te geven op het ingediende voorstel.

Bij het begin van deze zitting past het een definitie te geven van opvoedingsondersteuning. Ik geef u mijn definitie, anderen kunnen die nog verbeteren. Als opvoedingsondersteuning beschouw ik alle beleids- of andere maatregelen, voorzieningen en activiteiten die erop gericht zijn de mogelijkheden van het primaire opvoedingsmilieu aan te spreken, te verrijken, of te optimaliseren, met de bedoeling kinderen en jongeren optimale opvoedings- en ontwikkelingskansen te bieden. Deze definitie is zeer ruim. Ik wil ermee aangeven dat er volgens mij moet worden geopteerd voor een gedifferentieerde maar toch coherente benadering van de verschillende behoeften aan steun bij het opvoeden.

Met "gedifferentieerd" bedoel ik : gedifferentieerd naar de mate van spanning die door de ouders subjectief wordt ervaren, of die door derden wordt vastgesteld. Deze opdeling is belangrijk. Er zijn namelijk ouders die geen noemenswaardige problemen hebben. Uit verscheidene recente onderzoek-

ken blijkt ook dat heel wat jongeren tevreden zijn over hun opvoeding. Maar misschien gaat het in die gezinnen wel goed, omdat er veel aandacht aan opvoeding wordt besteed. We merken dus dat ouders de bedoeling hebben om goed op te voeden.

Als deze gemotiveerde doelgroepen zich richten tot opvoedingsondersteuning, komen ze met ruime of concrete vragen, die uiting geven aan een subjectieve behoefte. Er is niet veel nodig om die behoefte te wekken. Deze mensen willen hun opvoeding nog verrijken.

Bij andere ouders staat de opvoedingssituatie min of meer onder spanning omdat de last, niet alleen die van de opvoeding, groter dreigt te worden dan hun draagkracht. Meer dan in de eerste groep gaat het hier om een prescriptieve behoefte. Dat betekent dat werkers of vrijwilligers zien dat er een behoefte is. Voor de betrokken doelgroepen is preventie nodig. Als hun draagkracht helemaal niet meer toereikend is, ontstaat er een probleem.

In een derde groep gezinnen bevindt de opvoeding zich in een crisissituatie of is er een verduistering van het opvoedingsperspectief, zoals dat in de orthopedagogiek wordt genoemd. Voor die groep is hulpverlening nodig. Recent is men opvoedingsondersteuning als koepelbegrip gaan gebruiken, zodat ook die hulpverlening eronder valt.

Een tweede vraag naar differentiëring is die in functie van de doelgroepen en het werkbereik. Ik bedoel hiermee het onderscheid tussen inleidende en intensieve opvoedingsondersteuning, tussen kortlopende en langlopende opvoedingsondersteuning, of tussen ondersteuning van specifieke opvoedingscapaciteiten en brede contextgerichte ondersteuning.

Ten slotte is er een vraag naar differentiëring naar communicatiekanalen en methodieken. Dat hoeft geen verdere uitleg.

De benadering moet echter ook coherent blijven. Dat is pas mogelijk als we een echt theoretisch en conceptueel pedagogisch achtergrondkader hebben. Ik verwijs naar een pedagogisch contextueel kader. Op de laatste bladzijde van uw documentatie vindt u een schema. Daar kan eventueel dieper op ingegaan worden naar aanleiding van uw vragen.

Coherentie is ook gediend met een vlotte instapmogelijkheid en bereikbaarheid voor iedereen, gevolgd door een verwijzing als dat nodig is. Coherentie heeft ook te maken met continuïteit in het aanbod. Als er verdere ondersteuning nodig is,

moeten de zaken vlot op elkaar aansluiten. Er moet een eenvoudige manier zijn om een dossier op te volgen, zodat de mensen niet altijd opnieuw moeten beginnen. Er moet dus een zekere professionaliteit zijn in het aanbod, ook al gaat het om vrijwilligers. Ook voor hen is een zekere vorming nodig.

Om dit te concretiseren in functie van het voorstel van decreet, heb ik me gebaseerd op de tekst van het voorstel. Daarin wordt de nadruk gelegd op preventie. Er wordt dus gefocust op één van de differentiaties die ik heb aangegeven. Het is echter de vraag of er niet eerder aan verrijking moet worden gedacht en op een basisniveau moet worden gewerkt, rekening houdend met de middelen die er zijn en met de uitwerking.

Bij het lezen van de toelichting krijg ik de indruk dat er te veel wordt gedacht aan tekortschietende ouders.. Schieten ouders tekort, of zitten ze veeleer met vragen ? Misschien moet de vraag voor een stuk nog gewekt worden, maar ook dan ligt het buiten de probleemsfeer.

In artikel 2 en in de commentaar lees ik dat de voorkeur zou uitgaan naar de verbetering van opvoedingsvaardigheden. Dat is echter maar één aspect van wat met betrekking tot opvoeding gedaan kan worden. Het is dus te beperkt. Straks kom ik terug op de verschillende mogelijkheden.

In de commentaar bij artikel 2 wordt een verruiming van de initiatiefnemers voorgesteld. Enerzijds is dat positief, omdat het kan leiden tot een behoeftedekkend aanbod. Anderzijds houdt het in de huidige context ook het gevaar in dat de nieuwe initiatiefnemers beginnen zonder een achtergrond of een visie. Soms krijgen we de indruk dat mensen het warm water opnieuw willen uitvinden. Goede bedoelingen volstaan dus niet. Als er vertrokken wordt van een visie, kunnen die mensen daar een plaats in krijgen.

Er wordt een onderscheid gemaakt in het aanbod naargelang de leeftijd van de kinderen. Ouders met groter wordende kinderen worden geconfronteerd met nieuwe thema's en ontwikkelen soms een zekere angst. Ik begrijp dus die opdeling. Er kunnen echter evengoed andere opdelingen gemaakt worden, bijvoorbeeld naargelang de situatie van de gezinnen – ik denk aan mozaïekgezinnen en typegezinnen. Er zijn ook andere hedendaagse uitdagingen, zoals het multicultureel opvoeden. Mensen zullen zich op het decreet beroepen om in aanmerking te komen voor subsidiëring, bijvoorbeeld

omdat zij iets doen voor tienerouders, maar er kunnen ook andere sectoren in aanmerking komen.

Een stokpaardje is de professionaliteit van de aanbieders. Ik vind dat de vereisten voor de aanbieders nogal algemeen gesteld zijn. Misschien moet er iets gedaan worden met betrekking tot kwaliteitscontrole.

Wat kan opvoedingsondersteuning, in functie van een coherente visie, allemaal bieden ? In het voorstel is er sprake van opvoedingsvoorlichting, in de zin van het bieden van inzichten in en kennis over de ontwikkeling van kinderen, gezondheid, voorzieningen, en opvoeden. Daarnaast kan ook instrumentele steun worden geboden, bijvoorbeeld door middel van babysitdiensten, uitleendienst van speelgoed en babymateriaal, uitwisselingsprogramma's voor taalcursussen, bibliotheek, videotheek, enzovoort.

Een volgend punt is adviesverlening. Dat is een meer gepersonaliseerde benadering. Sommige mensen hebben niet genoeg aan die twee voorgaande dingen, omdat ze een specifiek probleem hebben waardoor ze niet alleen informatie willen, maar ook een oplossing. Ik heb het gepersonaliseerde counseling genoemd. Adviesverlening is immers meestal individueel. De opvoedingswinkel en de opvoedingstelefoon werken zo.

In het decreet wordt ook vaardigheidstraining beklemtoond. Voor sommigen is de theoretische uitleg niet voldoende, ze moeten het ook kunnen uitvoeren. Dit vereist natuurlijk enige training. De verschillende oudervaardigheidstrainingen vormen immers een domein op zich, weliswaar niet zonder voetangels.

Wat de kinderopvang betreft, zijn emotionele en beoordelingssteun van groot belang. Mensen willen weten of hun aanpak de goede is. Dat zijn ook de zaken die ouders vertellen aan de begeleiders, met de bedoeling emotionele en beoordelingssteun te krijgen.

Wat in het voorstel minder aan bod komt, is steun bij zingeving aan de opvoeding. Vanmorgen vertelde iemand me op de trein dat ze regelmatig in contact komt met volwassenen die opnieuw een opleiding gaan volgen. De vraag die deze mensen meestal stellen is hoe ze bepaalde waarden kunnen meegeven aan de jongeren. Ze hebben vaak de indruk dat dit niet meer mag. Dat uit zich bijvoorbeeld bij kleine kinderen in het spelen met wapens. Mogen ouders op dat moment gezag uitoefenen en hun kinderen dit verbieden ? Ik denk daarbij ook

aan genderdoorbrekend opvoeden. Hetzelfde doet zich voor inzake de kinderrechten waarover ouders van groter wordende kinderen zich zorgen maken.

De volgende functie is het bieden van sociale steun en het stimuleren van informele zelfhulp. Uit onderzoek blijkt immers dat sociale steun bijdraagt tot het opvoedingsklimaat in het gezin en tot het welbevinden van kinderen. Opvoedingsondersteuning zou dan ook moeten worden georganiseerd als sociale steun.

Een bijkomend effect van opvoedingsondersteuning is de vroegtijdige detectie van opvoedings- en ontwikkelingsproblemen met de mogelijkheid van doorverwijzing en de signalering van noden aan het beleid.

Wat de coherentie van het aanbod betreft, blijkt de nood aan een visie en aan organisatiestructuren waar die verschillende functies gerealiseerd kunnen worden. Bovendien moeten de aanbieders van opvoedingsondersteuning zich bewust zijn van hun eigen positie ten opzichte van andere mogelijke functies van opvoedingsondersteuning. Dit vraagt een soort van netwerkbenadering.

Tot slot mogen we niet vergeten de kwaliteit van het aanbod op te volgen. De aanbodskwaliteit vergt inhoudelijke deskundigheid bij de aanbieders. Ze moeten een concept hebben van opvoedingsondersteuning. Men moet met gezag over opvoeding kunnen spreken, maar hoe zal men dit hard maken ?

Er moet ook aandacht zijn voor de groepsdynamische en methodische variatie en voorwaarden in het aanbod, ondanks de vrij beperkte middelen. Ik verwijs terzake naar artikel 3 inzake de groeps-grootte – maximaal 20 personen. Voor bepaalde aanbiedingsvormen is dit goed. Het verwijst naar een bepaalde werkvorm waarbij andere werkvormen worden uitgesloten.

Ook de bekendheid van het aanbod bij de potentiële doelgroepen mag niet uit het oog worden verloren. Een gepaste en permanente evaluatie en optimalisering van het aanbod zijn eveneens van belang.

1.2. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : Naar aanleiding van het voorstel van decreet hebben we een voorstel van resolutie opgesteld die een ruimer kader wilde scheppen voor de opvoedingsondersteuning. Als ik u goed heb begrepen, gaat het voorstel van decreet

meer over het ondersteunen van diegenen die al een aantal vaardigheden hebben die nog versterkt moeten worden. De vraag is dan of we algemeen blijven, en hoe de preventie de groepen kan bereiken die over minder vaardigheden beschikken.

Mevrouw Lieve Vandemeulebroecke : Ik heb mijn toelichting inderdaad vrij algemeen gehouden. Ik beschouwde dit immers als een aangrijpingspunt om het even te hebben over een discussie die al jaren aan de gang is, onder meer vanuit de bijzondere jeugdbijstand die een preventie-uitbreiding vraagt. De vraag is natuurlijk hoe dit in de praktijk kan worden gerealiseerd.

We proberen een antwoord te geven op die vraag. Zo probeert onder meer ons onderzoekscentrum moeilijker bereikbare mensen hier toch bij te betrekken. Men moet dan ook een stap in hun richting zetten. Dat veronderstelt een methode die begint bij wat men de toeleiding van de mensen noemt. Ze moeten op een uitnodigende manier worden betrokken bij een initiatief. Daarbij moeten de aanbieders hun aanpak voortdurend evalueren. Nu gebeurt dit nog kleinschalig, maar ik meen dat dit ook op grote schaal moet kunnen, bijvoorbeeld via de opvoedingstelefoon. Daarbij moeten diegenen die met concept en diegenen die met praktijk bezig zijn zoveel mogelijk samenwerken. U hebt het in het voorstel van resolutie terzake over een cel.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Op dit moment zijn inderdaad nog heel wat zaken in ontwikkeling. Mijn vraag is of we nu reeds in staat zijn om de hele opvoedingsondersteuning te vatten in een regelgeving. Ik denk dat terzake een stapsgewijze uitbouw nodig is, met alle mogelijke invalshoeken. Ik heb echter niet de indruk dat we dit al in een geheel kunnen vatten. Bent u het daarmee eens ?

Mevrouw Lieve Vandemeulebroecke : Er zijn steeds meer aanzetten. Het is echter niet eenvoudig de regelgeving zodanig uit te werken dat men een goed concept heeft, terwijl die regelgeving toch zo soepel mogelijk moet blijven. Enerzijds willen we de mensen niet te veel in hokjes stoppen, maar anderzijds is er de vraag naar een concept en een regelgeving. Zo werd ik als voormalig voorzitter van de Erkenningscommissie Bijzondere Jeugdbijstand geconfronteerd met de vraag of voor jongeren in iets kan worden voorzien van opvoedingsondersteuning in de sector. Dat gaat echter niet, want dan is er dubbele subsidiëring. Het beleid zou dit moeten kunnen oplossen. Ik begrijp ook wel dat het een beleid zou moeten zijn dat zich voortdu-

rend vernieuwt. Op het ogenblik dat iets een decreet wordt, is het eigenlijk al achterhaald.

Ik heb toch samen met mijn collega's de indruk dat er wordt getracht meer duidelijkheid te scheppen.

De voorzitter : U hebt de pijnpunten op een rijtje gezet. Wij hebben daar zelf ook over nagedacht.

In verband met de kwaliteit van het aanbod en de inhoudelijke pedagogische deskundigheid van de aanbieder hebben we naar een omschrijving gezocht. Zou u daar bijvoorbeeld diplomavereisten op kunnen plakken ? Als wij, als regelgever, immers besluiten een aantal zaken stringenter te bepalen, rijst automatisch de vraag in verband met diploma's.

Mevrouw Lieve Vandemeulebroecke : We kunnen niet spreken over diplomavereisten in het algemeen. Ik ben zeker niet van mening dat iedereen die ook maar een vinger in opvoedingsondersteuning uitsteekt een bepaald diploma moet hebben. Dat zou trouwens ook niet kunnen.

Ik heb over sociale steun en zelfhulp gesproken, om maar een voorbeeld aan te halen. Dat impliceert dat mensen elkaar veel kunnen bieden zonder dat ze er eerst voor hebben gestudeerd. Ook mensen die een bepaald diploma hebben maar zich niet specifiek hebben bijgeschoold in verband met opvoeding, kunnen hier van nut zijn. Er moet echter ergens een bepaalde kwaliteitscontrole zijn. Die kan op het niveau van een organisatie gebeuren. Daar kan men dan bepaalde eisen stellen en bepaalde garanties bieden. Het is immers niet voldoende dat men van mensen die zich met opvoedingsondersteuning bezighouden, kan zeggen : "We denken wel dat ze ervaring met jongeren hebben." Opvoedingsondersteuning is immers nog iets anders dan het werken met jongeren, wat natuurlijk niet wegneemt dat ervaring met jongeren niet belangrijk zou zijn, integendeel. De stem van de jongere moet immers door de ouders worden gehoord, en in bepaalde gevallen kan het dan ook interessant zijn dat men, vanuit zijn ervaring, die stem aan de ouders kan laten horen.

Er moet toch enige vorm van knowhow aanwezig zijn, maar dat lost men wel op, zoals bij andere aspecten van het beleid. Ik denk bijvoorbeeld aan de minimale vorming van onthaalmoeders.

In verband met supervisie kan er natuurlijk wel worden gedacht aan mensen die specifiek pedagogisch zijn geschoold.

De voorzitter : Bij de opdeling van kinderen volgens leeftijd en bij het vastleggen van de groeps-grootte is uw pleidooi minder concreet.

Mevrouw Lieve Vandemeulebroecke : U neemt een bepaalde optie. In decreten bepaalt men soms inhoudelijke thema's die het verkrijgen van subsidies vergemakkelijken.

Als u redenen hebt om te zeggen dat u hoofdzakelijk iets wenst te doen voor ouders van tieners, dan is dat maar zo. Er kan dus voor een opdeling worden gekozen, maar er zijn nog andere mogelijkheden.

Opvoeden blijft opvoeden. De meeste mensen voeden kinderen op, en velen onder hen doen dat zeer goed. De opdracht blijft eigenlijk continu en mensen worden voortdurend met nieuwe dingen geconfronteerd, bijvoorbeeld als hun kinderen naar school gaan. Ouders durven bijvoorbeeld de drugproblematiek ook nooit als hun grootste bekommernis benoemen.

1.3. Uiteenzetting door professor Maria Bouverne-De Bie, Sociale Agogiek RU Gent

Mevrouw Maria Bouverne-De Bie : Ik ben vertrokken van het uitgangspunt dat ook in de stukken wordt aangehaald, namelijk dat opvoedingsondersteuning een recht van het kind is. Vanuit dat opzicht zijn er in het debat drie zaken belangrijk.

Ten eerste moeten we ervoor zorgen dat het debat over alle kinderen gaat. Kinderen groeien immers op in diverse situaties en groepen van onze maatschappij, elk met andere mogelijkheden. Ten tweede moet ieder kind de aandacht krijgen die het nodig heeft. Dat is meer dan differentiatie. Er moet immers ook worden gekeken naar wat de precieze omstandigheden zijn waarin een bepaald kind opgroeit, naar wat de specifieke mogelijkheden zijn en naar de spanningen daartussen. Ten derde moet het aanbod zo georganiseerd zijn dat alle ouders en kinderen er niet alleen passief een beroep op kunnen doen, maar dat ze zich ook actief aangesproken weten door het aanbod. Men moet het aanbod met andere woorden kunnen herkennen als iets dat voor hen in een bepaalde situatie van nut kan zijn.

In de jeugdbeschermingswet van 8 april 1965 stond reeds zoiets als opvoedingsondersteuning, namelijk de opvoedingsbijstand. Het is interessant om de parlementaire stukken in verband met die wet nog eens te bekijken, want daarin merkt men dat de doelstellingen van die opvoedingsbijstand zeer herkenbaar zijn. Men wou ouders toen helpen bij de

uitoefening van het ouderlijk gezag en heel uitdrukkelijk de opvoedingsverantwoordelijkheid van de ouders activeren. De wetgever wou echter niet in de plaats van de ouders treden. Dat is uitdrukkelijk gesteld en in dat verband bestaan er trouwens ook stukken van de Raad van State. De ouders bepalen de opvoedingsdoelstellingen. In 1965 was het dus de bedoeling ouders te overreden van het nut van opvoedingsbijstand.

Belangrijk bij dit alles is dat het gezin werd gezien als ideaal opvoedingsmilieu voor kinderen. Dat is een klassieker in heel onze jeugdzorg. Een andere klassieker is echter dat de wetgever wel bijzonder weinig aandacht besteed aan het welzijn binnen het gezin. De spanning die daaruit voortvloeit heeft als effect gehad dat er vanuit de Bijzondere jeugdzorg bijzonder selectief wordt opgetreden, wat ten nadele van de meest kansarme gezinnen is. Ik denk dat het Algemeen Verslag over de Armoede ons zeer uitdrukkelijk gewezen heeft op het feit dat deze vrij normatieve benadering ervoor heeft gezorgd dat de meest kwetsbare gezinnen oververtegenwoordigd zijn in de instroom in de Bijzondere jeugdzorg.

Vergelijken we nu de opvoedingsbijstand uit de wet van 1965 met het huidige debat, dan stellen we een aantal gelijkenissen vast, maar ook een aantal verschillen. Ik zal het eerst over de gelijkenissen hebben.

Het debat verwijst deels naar een preventief opzet, namelijk het tekort aan opvoedingskwaliteit of de meerwaarde die aan de opvoeding zou kunnen worden gegeven als men ondersteuning opbouwt. Of het hier om een tekort of om een meerwaarde gaat, hangt af van de visie die men hanteert: een pessimistische of een optimistische. Waar het uiteindelijk om gaat, is dat de opvoedingskwaliteit kan worden verbeterd door ondersteuning.

Een tweede gelijkenis ligt in de link naar preventie die wordt gelegd in termen van het gedrag van jongeren. Problemen van jongeren die volgens maatschappelijke maatstaven worden gemeten duiden immers mogelijkerwijze op ouderlijke opvoedingstekorten. In die zin is het debat van vandaag vergelijkbaar met het debat uit 1965.

Nu zal ik even de verschilpunten aanhalen. De nadruk wordt meer dan vroeger op de onderhandelingscultuur gelegd. Dat betekent dat ook andere dan de klassieke jeugdbeschermingsgezinnen bij het debat worden betrokken en als doelgroep worden beschouwd. Onderhandelen kan echter niet opgelegd worden en we zullen dus in de beleids-

voering en in de ondersteuning de vrijwillige medewerking als uitgangspunt meer dan ooit moeten benadrukken.

Niettemin ben ik ervan overtuigd dat het risico op selectiviteit aanwezig blijft, vooral omdat we de opvoedingsondersteuning als het preventieve luik voor de Bijzondere jeugdzorg beschouwen. Dat betekent dat we nog altijd zeggen dat als het niet vrijwillig kan, men maar moet verplichten. Als de preventie met andere woorden mislukt, komt men in de Bijzondere jeugdzorg terecht. Het valt te verwachten dat precies de meest kansarme gezinnen weinig gebruik zullen maken van het vrijwillige aanbod en dus een blijvende instroom in de Bijzondere jeugdzorg zullen vormen. Ik ben daar zeer ongerust over. Het risico op een verhoging van de selectiviteit is zeker aanwezig.

Het is dus zeer belangrijk het debat over opvoedingsondersteuning ruimer open te trekken naar een debat over de visie op de relatie tussen gezin en overheid. Men moet zich de vraag stellen wat de plaats van opvoedingsondersteuning is binnen het debat over de staatsconstellatie die we voor het ogenblik kennen, namelijk die van de verzorgingsstaat. De essentie van de verzorgingsstaat is dat de overheid tussenkomt met het oog op garantie van gelijke bestaans- en ontwikkelingsvoorwaarden voor iedereen. Ik denk dat dit ook het uitgangspunt in het debat over opvoedingsondersteuning is. Vertaald naar de opvoeding betekent dit dat opvoeding een gedeelde verantwoordelijkheid is. De ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding en bepalen de opvoedingsdoelen. De mogelijkheden om die doelen waar te maken valt voor een stuk onder de verantwoordelijkheid van de overheid, waarmee ik de collectieve solidariteit bedoel. Opvoedingsondersteuning moet vanuit die optiek worden beschouwd als een vorm van maatschappelijke dienstverlening.

Ondersteuning moet erop gericht zijn dat mensen hun doelen kunnen realiseren. Ze mag niet vrijblijvend zijn. De heer Vandenbroeck noemt dit in een recente publicatie het doorganggebied tussen het privé-domein en het publieke domein. Dat betekent dat mensen in de voorzieningen van maatschappelijke dienstverlening, zoals het onderwijs, Kind en Gezin, de CLB's, de OCMW's, en alles wat op het veld van maatschappelijke dienstverlening kan worden gesitueerd, leren omgaan met de spanning tussen enerzijds hun individuele aspiraties, het privé-domein van het gezin, en wat men thuis belangrijk vindt, en anderzijds het publieke domein van de samenleving.

Opvoedingsinstellingen of instellingen voor maatschappelijke dienstverlening hebben duidelijk een bemiddelende functie, niet om een consensus te zoeken, maar om het doorgangsbied te vormen. Laten we daar praktijken ontwikkelen, waar we maatschappelijke verwachtingen en individuele aspiraties en mogelijkheden op elkaar kunnen afstemmen. Dat is een belangrijke structurele opdracht voor de maatschappelijke instellingen die we niet mogen onderschatten.

Ten slotte kom ik terug op het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind. Dat verdrag moet een plaats krijgen in de context van de Belgische verzorgingsstaat, want de staat heeft het ondertekend. Het bevat twee opgaven. De eerste is de mogelijkheid voor ouders om aanspraak te maken op maatschappelijke dienstverlening, en dus op ondersteuning van de samenleving bij het realiseren van opvoedingswaarden. De tweede is het garanderen en respecteren van de autonomie van kinderen. Ik verwijs naar de drie P's in het internationaal verdrag : provision, protection en participation.

De basisvraag met betrekking tot opvoedingsondersteuning wordt dan hoe we deze opdracht ten aanzien van ouders en kinderen kunnen vervullen. Hoe kan de grotere zelfbeschikking van ouders en kinderen bevorderd worden ? In dit verband wil ik drie aandachtspunten noemen, die aansluiten bij wat de vorige spreker al heeft benadrukt.

Het debat moet niet uitgaan van een ideaaltypische constructie van de beste opvoeding voor kinderen, maar van een analyse van het feitelijk opvoedend handelen. We zijn dat eigenlijk niet gewoon. We zijn vertrokken van een ideaalconstructie, zonder aandacht voor wat er concreet in de gezinnen gebeurt, wat er de problemen zijn, en welke vragen er gesteld worden. We moeten dus zo dicht mogelijk bij de mensen staan en bij de vragen die in de samenleving leven.

Die analyse moet gemaakt worden in samenspraak met de betrokken ouders en kinderen en moet gericht zijn op een egalisering van de machtsverhoudingen, een finaliteit die ook in het verdrag besloten ligt. Dat betekent dat vooral moet worden ingezoomd op de macht die mensen ten opzichte van elkaar hebben, zoals de ouderlijke macht over de kinderen, maar ook de macht die kinderen hebben door de hinderkracht die ze kunnen ontwikkelen. Hoe kunnen we ongecontroleerde vormen van machtsuitoefening bijsturen ?

Er moet aandacht zijn voor de vragen van ouders, maar nog meer voor de realisatie van een aanbod dat alle ouders kan aanspreken. In de reeds vermelde publicatie van de heer Vandenbroeck wordt een oefening gemaakt, in functie van kinderopvang, over de vraag hoe we het aanbod van maatschappelijke dienstverlening zodanig kunnen organiseren dat alle groepen erdoor worden aangesproken en de voortdurende selectiviteit wordt doorbroken. In andere sectoren kunnen gelijkaardige oefeningen worden gemaakt. Andere sprekers zullen daar wellicht de aandacht op vestigen.

De vraag naar samenspraak met ouders en kinderen brengt ons bij de vraag hoe jongeren zelf de opvoeding in hun gezin ervaren. Daar is niet zo veel onderzoek naar gedaan. In het jeugdonderzoek hebben we jongeren nog maar pas ontdekt als respondenten met een eigen visie en perspectief. Als we de bestaande onderzoeken naast elkaar leggen – een eigen onderzoek en een Nederlands onderzoek van de heer Dewinter – dan vallen een aantal bevindingen op.

De eerste is dat jongeren en kinderen ervaren wat de moeilijkheidsgraad is van een gezin. Dat is een spanning die ook in het Algemeen Verslag over de Armoede wordt benadrukt. In de tweede plaats zijn kinderen fier over hun ouders, die dat waarmaken. Daarmee is een grote loyaliteit ten aanzien van het gezin verbonden, ook als het fout gaat. Kinderen zijn dus fier over hun ouders die van het gezin proberen een echte thuis te maken. Opvoedingsondersteuning mag dat spanningsveld zeker niet doorbreken en moet de moeilijkheidsgraad erkennen. Ze moet ook omzichtig genoeg gebeuren om, met alle goede bedoelingen, die gezinsloyaliteit en fierheid van de kinderen over hun ouders niet te censureren.

Als kinderen praten over wat nodig is opdat het beter zou gaan in het gezin, verwijzen ze vooral naar kwaliteitsverbetering in het publieke domein, zoals de combinatie van gezin en arbeid, of het vrijetijd domein, bijvoorbeeld omdat ouders door het feit dat ze moeten gaan werken vaak te weinig tijd hebben om met hen bezig te zijn zonder dat er een ander aanbod tegenover staat. De punten waar kinderen op wijzen betreffen vooral de ondersteuning die het publieke domein aan het gezin kan geven : een betere huisvesting, een plezieriger huis, een plezieriger buurt, alleen naar school of de sportclub kunnen gaan.

Ik besluit met de belangrijkste aandachtspunten. Het eerste is de kadering van het pedagogisch debat in een maatschappelijke analyse. Pedagogiek

en maatschappij moeten uitdrukkelijk met elkaar worden verbonden. Ik heb geprobeerd om dat te doen door te refereren aan het concept van de verzorgingsstaat.

Het tweede aandachtspunt is een visie op opvoedingsondersteuning. Voor mij is dat een visie op de wijze waarop het privé-domein en het publieke domein elkaar kunnen ontmoeten, en op wat ze aan elkaar kunnen hebben. Wat moet er concreet gebeuren? De huidige verspreide initiatieven van opvoedingsondersteuning moeten tot samenspraak worden gebracht, met een duidelijke finaliteit. Die finaliteit moet niet het bepalen zijn van wie wat doet, maar het bereiken van een verhoogde aanspreekbaarheid van het aanbod, voor de diversiteit van ouders en kinderen.

Het zou jammer zijn dat een nieuw initiatief inzake opvoedingsondersteuning de marginalisering van de meeste kansarme kinderen nog maar eens zou bevestigen. Daarom is het belangrijk de initiatieven samen te brengen. Daar kunnen modellen voor ontwikkeld worden, ook in het buitenland. Verhoogde aanspreekbaarheid moet daarbij duidelijk als doelstelling worden meegegeven.

Een laatste aandachtspunt is het opentrekken van het debat tot wat in het publieke domein gedaan kan worden om gezinnen te ondersteunen. Heel het gezinsbeleid moet passen in een breder jeugd-beleid, en vooral in een algemeen welzijnsbeleid.

1.4. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : Mevrouw De Bie en mevrouw Vandemeulebroecke hebben gesproken over de uitbouw van een visie op opvoedingsondersteuning en het samenbrengen van de verspreide initiatieven om tot een samenspraak te komen in functie van een bepaalde finaliteit. Maar hoe gaan we concreet te werk? Dat is eigenlijk de vraag waarom we deze hoorzitting hebben belegd. Is daar in het centrum al over nagedacht? Welke zijn de voorwaarden om dit te kunnen organiseren?

Mevrouw Maria Bouverne-De Bie : Er zijn verschillende mogelijkheden. Er kan, zoals u voorstelt, een steunpunt worden opgericht. Daar bestaan goede modellen voor, maar de basisvoorwaarde voor een goed model is te bepalen wat de doelstelling van de samenspraak moet zijn. Eén van de belangrijkste voorwaarden is dat er wordt afgestapt van de keuze om een preventieve vleugel te ontwikkelen, naast een vleugel voor degenen die uit de preventie zijn gevallen. Dat betekent immers

een breuk die elke samenspraak onmogelijk maakt. Er is dan een opvoedingsondersteuning enerzijds voor kinderen die het goed hebben en voor kinderen voor wie het beter kan – ik ben daar niet tegen, en we kunnen er modellen voor ontwikkelen -, en anderzijds voor kinderen voor wie het niet goed gaat, en die in een geëscaleerde situatie in de bijzondere jeugdzorg zijn terechtgekomen.

De vraag is niet zozeer welk model we nodig hebben, maar vanuit welke basisuitgangspunten we naar de jeugdzorg willen kijken. Een basisuitgangspunt is dat als we iets doen, het moet kunnen voor alle kinderen. Elk initiatief, van opvoedingstelefoon tot een tijdschrift voor tieners, zou daarom eerst moeten nagaan of het kinderen bereikt, en of het acceptabel is voor alle kinderen. Als dat niet zo is, wat te verwachten is en op zich geen blaam verdient, wat kan er dan gedaan worden om die aanspreekbaarheid te verhogen? Als initiatieven elkaar daarin kunnen vinden, dan is het principe van de modellen ondergeschikt.

Mevrouw Sonja Becq : Vind u het voorstel van decreet, zoals het nu uitgewerkt is voor groepen van twintig personen, een goede stap, of is dat een te beperkt segment en moet het ruimer zijn? U had het over het risico van een beperkte stap dat we in schuifjes gaan werken zonder dat er bruggen zijn.

Mevrouw Maria Bouverne-De Bie : Misschien is het een te concrete of een te snelle stap. Wat is daar het globale aanbod aan maatschappelijke dienstverlening? Kan elk stuk uit dat aanbod wel aan die toets weerstaan? Op grond van de antwoorden op die vragen zou ik een uitsplitsing maken naar de gedifferentieerde modellen die nu werkzaam zijn.

Het gaat hem nu niet zozeer over de vastlegging 20 of 30, dan wel over de pogingen om de mensen te kunnen bereiken die nu niet te bereiken blijken te zijn.

De voorzitter : Ik heb zelf nog enkele vragen en opmerkingen.

Het voorstel van decreet is er precies gekomen omdat we zagen wat er gebeurt in het buurtwerk en op andere terreinen met betrekking tot de bijzondere jeugdzorg. Er waren ook vaststellingen op totaal andere plekken waar bijvoorbeeld werd gekeken welke kinderen het geluk hebben reeds in een bevoorrechte opvoedingssituatie te zitten of wat gebeurt met de SIF-middelen of de middelen vanuit Open School, duidelijk gericht op doelgroepen waar men dit niet verwachtte, maar waar het

wel werd aangeboden. De middelen moesten daarbij wel worden gezocht buiten de echte gezinseducatie. Al deze elementen zitten duidelijk in het voorstel van decreet vervat.

Wat u zei met betrekking tot de ontmoeting tussen privaat en publiek is me niet helemaal duidelijk. U zegt dat we de gezinnen ook moeten binnenloodsen in de wat hardere sectoren, dus niet alleen in welzijn. Bedoelt u daarmee dat het privaat domein bereid moet zijn wat meer naar buiten te treden? Hoe ziet u die ontmoeting tussen privaat en publiek?

Mevrouw Maria Bouverne-De Bie : Gezinnen proberen gezinswaarden te realiseren in een diversiteit van situaties. Daarbij wordt nagegaan hoe gezin en arbeid gecombineerd kunnen worden. De verschillen blijken in dat verband vrij uiteenlopend te zijn. Sommige gezinnen kunnen een beroep doen op vrij veel ondersteuning – tot en met opvangvoorziening – uit het sociale netwerk waarin ze zitten, terwijl andere gezinnen dat niet kunnen en op zichzelf aangewezen blijven.

We moeten dus vertrekken vanuit de vraag wat een goede opvoeding is en hoe we elk kind die goede opvoeding kunnen garanderen. Met goede opvoeding bedoel ik de zaken waar de ouders aanspraak op moeten kunnen maken. Precies op dat vlak stel ik grote verschillen vast.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : U en de vorige spreker hebben het gehad over het bereiken van kansarmere gezinnen. Ik had dit graag uitgebreid gezien tot de mogelijke probleemgezinnen. Waar vinden deze gezinnen nu de meeste hulp op het vlak van de opvoedingsondersteuning? Is daar reeds onderzoek naar verricht?

Mevrouw Maria Bouverne-De Bie : Ik moet u wel tegenspreken wat het begrip "mogelijke probleemgezinnen" betreft. Op grond van mijn ervaring binnen de bijzondere jeugdzorg kan ik stellen dat een probleemgezin kan worden gedefinieerd als een gezin dat niet van in het begin op de nodige ondersteuning kan rekenen. Het gaat daarbij vaak om armoede- of huisvestingsproblemen, over het vrijetijdsaanbod dat al dan niet beschikbaar is of over een slechte mobiliteit. Als al die zaken tegelijkertijd optreden, ontstaat een escalatie die met betrekking tot de opvoeding een probleemgezin doet ontstaan. De mogelijkheid van mensen om met vragen naar buiten te komen, hangt daarbij nauw samen met het engagement dat wordt opgebracht om ook voor die problemen oplossingen aan te reiken.

Als we ons dan focussen op de opvoeding alleen, vragen we eigenlijk aan de mensen verantwoordelijkheid op te nemen die ze wel willen opnemen, zij het dan zonder engagement om de voorwaarden te creëren die een goede opvoeding mogelijk maken.

Is men goed gehuisvest en heeft men een goed inkomen, dan is het evident dat het gemakkelijker is meer oog te hebben voor de problemen in verband met kinderen. Daar is wel degelijk onderzoek over verricht.

Het raakvlak tussen openbaar en privaat is dus dat de opvoedingskwaliteit pas kan worden vooropgesteld als er een engagement is om de voorwaarden te creëren om een goede opvoeding mogelijk te maken. Ik huiver dan ook bij het horen van het begrip probleemgezinnen.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Maar waar vinden de mensen nu op de meeste spontane wijze hun weg naar het beschikbare aanbod?

Mevrouw Maria Bouverne-De Bie : Dat is een moeilijke vraag. De gezinnen zijn zeker bekend bij de hulpverlening, bij de bijzondere jeugdzorg en bij de diverse comités en OCMW's. Dit betekent daarom nog niet dat ze er hulp krijgen. We moeten er derhalve op toezien dat de hulpverlening bij die gezinnen effectief werkt. Daarbij stellen we het fenomeen vast dat er bij de "multiprobleemgezinnen" wel heel veel hulpverleners aanwezig zijn, zonder evenwel een begrip van de vraag van die mensen. Het kan dus niet worden herleid tot het bereik alleen.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Maar waar is voor die mensen de drempel het laagst?

Mevrouw Maria Bouverne-De Bie : De vraag naar een lage drempel klinkt als een vraag naar waar ze het gemakkelijkst effectieve hulp vinden. Daardoor treedt de hulpverlening op nog voor de vraag gesteld is, precies omdat de probleemsituaties naar externe maatstaven als urgent ingeschat worden.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Zouden we kunnen concluderen dat de opvoedingsondersteuning en dus ook de opvoedingsondersteuningsorganisatie, los van structurele private maatregelen in sommige buurten of wijken, eigenlijk niet zinvol is als die niet samengaat met het opnemen van verantwoordelijkheid vanwege publieke kanalen, waaronder bijvoorbeeld huisvesting?

Mevrouw Maria Bouverne-De Bie : Of het zinloos is, weet ik niet. Het zal in ieder geval selectief zijn. Het is belangrijk beide op elkaar te betrekken.

Aan elke opvoedingsinstelling zal worden gevraagd die maatschappelijke analyse te maken om na te gaan of die wel degelijk voor alle kinderen werkt en of haar aanbod alle kinderen ten goede komt. Dit betekent dus activering van de maatschappelijke dienstverlening in plaats van de responsabilisering en activering van de ouders.

1.5. Uiteenzetting door mevrouw Katrien Verhegge, opdrachthouder opvoedingsondersteuning Kind en Gezin

Mevrouw Katrien Verhegge : Dames en heren, graag had ik u aan de hand van slides duidelijk willen maken hoe Kind en Gezin aankijkt tegen opvoedingsondersteuning en de opbouw van een breder netwerk dienaangaande in Vlaanderen.

Voor ons zijn voor de uitbouw van de opvoedingsondersteuning drie elementen belangrijk. Het eerste is het ondersteunen van het alledaags opvoedingsproces waarbij ik verwijs naar Hermanns die stelt dat opvoeden meestal vanzelf gaat, maar zo sterk onderhevig is aan stress dat er vaak iets verkeerd loopt. Het tweede element is het uitgaan van de positieve krachten van de gezinnen, ook wel de 'empowerment'-gedachte genoemd. Het derde element is dat de opvoedingsondersteuning slechts een gedeelte is van een veel ruimer geheel van gezinsondersteuning.

Wij vinden het bijzonder belangrijk mee te werken aan de uitbouw van de opvoedingsondersteuning. Ook hier zijn er drie elementen belangrijk, met als eerste de opvoedingsondersteuning als pedagogische preventie. Uit de decretale opdracht van Kind en Gezin blijkt dat het onze taak is preventief op te treden ten aanzien van gezondheidsontwikkelingen en leefsituaties van jonge kinderen. Kind en Gezin heeft een heel lange medische traditie die geleid heeft tot een kwalitatief preventief medisch aanbod. Nu dient echter ook het accent te liggen op de pedagogische preventie in complementariteit met de medische preventie en naar onze mogelijke bijdrage tot preventieve gezinsondersteuning.

Opvoedingsondersteuning begint eigenlijk al vanaf de wieg. De eerste levensjaren zijn cruciaal voor het opbouwen van basisvertrouwen. Ouders zijn zich hier niet altijd van bewust. Samen met hen willen we dan ook zoeken hoe vanaf het prille begin de positieve communicatie tussen kinderen en ouders kan worden gerealiseerd. Ik verwijs terzake naar Patterson die stelt dat pedagogische preventie zo vroeg mogelijk moet starten, bij voorkeur vóór de leeftijd van 10 à 12 jaar.

Uit Nederlands onderzoek is gebleken dat ouders de opvoedingsondersteuning het meest positief ervaren daar waar ze al komen. Ik heb het dan meer bepaald over het familiale sociale netwerk, de huisarts, het consultatiebureau, de kinderopvang, de kleuterschool, enzovoort. Het is dus niet noodzakelijk om nieuwe bijkomende diensten op te richten.

Wat de functies betreft, is vooral het evenwicht en de complementariteit van belang. Ik heb het dan over informatie, emotionele steun, enzovoort.

Vanuit Kind en Gezin werd de behoefte aangevoeld om te werken aan netwerken inzake opvoedingsondersteuning, vooral in functie van meer duidelijkheid ten aanzien van de gezinnen. Men wist niet goed meer waar en bij wie men terecht kon voor welke problemen. We hebben dan ook geprobeerd een concept te vinden om een aantal elementen te profileren. De bedoeling is meer transparantie en duidelijkheid voor de gezinnen.

Het schema onderaan bladzijde 4 is gebaseerd op een werk van Bakker. Opvoedingsondersteuning moet worden uitgebouwd in regionale netwerken, aldus Bakker. Hij onderscheidt vier niveaus. Bij de basisfuncties gaat het om algemene ondersteuning van de gezinnen in gewone opvoedingsituaties. Ik verwijs daarbij naar de preventieve zorg vanuit Kind en Gezin, eerste lijn van huisartsen, opvang, scholen, enzovoort. Zij kunnen de basisfuncties van opvoedingsondersteuning aanreiken. De plusfuncties zijn gericht op gezinnen die geen zware opvoedingsproblemen hebben maar wel in specifieke situaties leven. Ik denk dan aan kansarme gezinnen, allochtone gezinnen, adoptiegezinnen, enzovoort. Opvoedingsondersteuning moet hier iets ruimer worden bekeken. Voor Kind en Gezin zijn het onder andere de preventieve zorgcentra die deze plusfuncties inzake opvoedingsondersteuning verder uitbouwen. Het derde niveau zijn de superplusfuncties. Het gaat dan om secundaire preventie waar ondersteuning wordt geboden aan gezinnen met verhoogde risico's inzake de opvoedingsituatie. Op dit terrein kunnen, naast de centra kindercare en gezinsondersteuning, ook nog andere partners werken. Het laatste niveau is de echte hulpverlening. Opvoedingsondersteuning wordt daar gedeeltelijk opgeslorpt door de hulpverlening in eerder problematische opvoedingsituaties.

Ik wil het nog even hebben over de manier waarop Kind en Gezin aan deze opvoedingsondersteuning gestalte wil geven. Ik heb het in eerste instantie over de laagdrempelige preventieve zorg : we komen immers in alle gezinnen. Zowel tijdens huis-

bezoeken als consultaties kan heel wat ondersteunend werk gebeuren.

Daarnaast willen we meer aandacht besteden aan pedagogische consulten. Momenteel is het zo dat het programma nog iets te sterk overheelt naar de medische verzorging. We willen dan ook meer aandacht schenken aan bv. de overgang van baby naar peuter, peuter naar kleuter, koppigheid, grenzen stellen enzovoort op het niveau van informatie en advies. Er kunnen eventueel pedagogische gesprekken worden ingevoerd zoals in Genk. Daarnaast moet er een attitudeverandering komen van het personeel, dat nogal sterk vanuit de medische traditie is gevormd.

De preventieve zorgcentra hebben een heroriëntering gekregen naar ruimere opvoedingsondersteuning voor kansarme gezinnen via groepswerking en ondersteunende huisbezoeken. Er kunnen eveneens nieuwe projecten rond vrijwillige medewerkers worden uitgebouwd zoals bijvoorbeeld sociale en emotionele steun. Ook op regionaal vlak groeien een aantal projecten. Zo is de regio Genk partner binnen het PAS-project. Dit illustreert hoe we ook op dit terrein kunnen samenwerken. Voor de gezinnen is het dan niet één sector die een antwoord biedt, maar een geheel van sectoren. De regio Peer heeft een project inzake preventieve ontwikkelingsstimulering. De vraag daarbij is hoe ouders reeds vanaf de wieg een positieve relatie kunnen uitbouwen met hun kinderen. In Brugge wordt een project opgezet met onder meer peuterconsulten.

Ook vanuit de kinderopvang kunnen ouders worden ondersteund via informele of formele contacten. Om informatie en advies te geven hebben we een video gemaakt voor ouders en professionelen over het alledaagse opvoedingsgebeuren. We zullen in het najaar nagaan hoe we die kunnen verspreiden.

De centra voor kindercare en gezinsondersteuning spelen een belangrijke rol inzake de superplusfuncties. Het gaat dan om de bijzondere opvoedingsondersteuning bij specifieke problemen. Ze benadrukken drie kernprocessen, met name het interactieproces tussen opvoeder en kind, tussen begeleider en ouders en tussen externe partners.

Nu geef ik graag wat reacties op het voorstel van decreet. We onderschrijven de taak van de overheid om ouders te ondersteunen in hun opvoedingstaak. Dit mag niet gebeuren vanuit een bevoogdende visie. Vanuit dit uitgangspunt willen we

nagaan hoe de overheid ouders in hun taak kan steunen.

Wat de oproep tot het verlagen van de leeftijds-grens betreft, vraag Kind en Gezin aandacht voor de opvoedingsondersteuning vóór de leeftijd van 3 jaar, die juist zo preventief kan zijn.

Men doet ook een oproep om de opleidings-, vormings- en trainingsactiviteiten juist in te vullen. We moeten nagaan hoe we inzake methodiek kunnen aansluiten bij algemene visies op opvoedingsondersteuning. Informatie en advies moeten aanslaan. Er is ook nood aan complementariteit van deze activiteiten, met een ruimer aanbod aan de individueel gerichte acties zoals preventieve consulten, huisbezoeken, enzovoort, en aan de omgevingsgerichte acties zoals een sociaal netwerk, kinderopvang, buurtwerk, enzovoort.

De vraag om te zoeken naar steunpunten waar verschillende componenten een plaats kunnen krijgen is zeer relevant in Vlaanderen. In bepaalde regio's zoals Genk en andere is er spontaan zoiets als steunpunten gegroeid en werken de verschillende partners samen rond het thema.

Het komt er voor de overheid ook op aan dit niet te strak te beregelen, omdat we merken dat er vanuit de praktijk, spontaan, knappe zaken ontstaan, zonder dat alles van bovenaf wordt gedirigeerd. Men moet regels maken op een manier waardoor voldoende manoeuvreerruimte voor de praktijk overblijft. Men mag zeker niet principieel stellen dat er van de regels niet kan worden afgeweken.

De kwaliteitseisen zijn reeds aan bod gekomen, net als de quota. Bij dit laatste waren wij bezorgd. We vroegen ons af of er wel voldoende ruimte zou worden gelaten om methodieken en initiatieven ten aanzien van een aantal specifieke doelgroepen te kunnen inpassen in die quota.

1.6. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : Er is een zaak die regelmatig terugkomt, namelijk de versterking van de netwerken en de sociale netwerken. Ik zie dat ook u daar regelmatig naar verwijst in uw betoog.

Vroeger was het iets vanzelfsprekends. We hadden de vrouwenbewegingen en de gezinsbewegingen en de consultatiebureaus. Het decreet werkt daarop verder. Men komt met mensen samen om zo'n netwerk uit te bouwen. Hoe ziet u dat verder evolueren ? Op welke manier ziet u dat versterken van het sociale en familiale netwerk concreet ?

Mevrouw Katrien Verhegge : Daar zoeken we zelf nog een beetje naar. We worden ons bewust van het feit dat we dit aspect met het vorig strategisch plan wat hebben verwaarloosd. Nu moeten we de functie van die consultatiebureaus, die met vrijwilligers werken, verder uitbouwen.

We zouden dus opnieuw ruimte willen maken voor die groepswerking. In Genk loopt zo'n project dat aansluit bij het consultatiebureau. Ouders krijgen daar de mogelijkheid om na een consult van tien minuten bepaalde zaken wat verder uit te diepen. Ook in Brugge wil men de vrijwilligers opnieuw inschakelen.

Concrete mogelijkheden zijn het aantrekkelijk maken van de consultatiebureaus door bijvoorbeeld in speelgoed te voorzien. Ouders zullen op die manier misschien geneigd zijn wat langer te blijven. We kunnen ook wat vorming geven aan de vrijwilligers. We moeten niet met grootse zaken komen aandraven, maar het consultatiebureau moet wel aantrekkelijker worden.

Wij zien mogelijkheden bij de ondersteunings-teams inzake opvoedingsondersteuning aan kansarme gezinnen om ook te experimenteren met nieuwe initiatieven inzake het werken met vrijwillige medewerkers, zoals projecten als Samenspel, Moeders Informeren Moeders.

Er is dus een bewustwording in dit verband aan de gang.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Klopt het dat ouders zich wel eens tot Kind en Gezin richten om opvoedingsondersteuning te vragen omdat men er ook terecht kan voor de meest normale zaken, zodat het niet opvalt dat ze voor de opvoedingsondersteuning komen ? Gebeurt het bovendien niet vaak dat men het medisch model aangrijpt om eigenlijk over dieperliggende problemen te praten ?

Mevrouw Katrien Verhegge : Ouders komen inderdaad met heel wat opvoedingsvragen. Hun kind groeit en dat heeft gevolgen op psycho-sociaal vlak. Voor de ouders is dat allemaal een pot nat. Ze komen gewoon met hun vragen naar het consultatiebureau en daar verwachten ze inderdaad antwoorden van onze verpleegkundigen, en dit te vaak vanuit een gekend medisch model. Ze vragen hoe iets moet en hebben verwachtingen. Wij moeten dan vaak zeggen dat we het pasklare antwoord ook niet hebben. Het gaat om een nieuwe manier van werken die nog verder moet inburgeren.

Ouders komen met een heleboel vragen en daaronder vinden we vooral de klassiekers, zoals vragen over veel huilen, weinig slapen en koppigheid.

De voorzitter : Ik heb nog twee vragen. U hebt in elk consultatiebureau een arts. Is die onvoldoende in staat over bepaalde problemen met de ouders te praten, vermits u er nog een psycholoog aan wilt toevoegen ?

Als we de structuur van Kind en Gezin bekijken, zien we de consultatiebureaus, de kinderopvang en de maatschappelijke positie van het kind. Waar hoort opvoedingsondersteuning volgens u thuis in de organisatie ?

Mevrouw Katrien Verhegge : Enkele maanden geleden zijn we met artsen en verpleegkundigen eens samen gaan zitten, en toen bleek dat de artsen heel wat opvoedingsvragen krijgen. Ouders stellen hen dus geen puur medische vragen. Bovendien werd er toen naar een betere samenwerking en teamwerking tussen die twee pijlers gevraagd en bleek dat de artsen zich meer wilden concentreren op de ontwikkeling, o.a. met het Van Wiechenschema. De opvoedingsondersteuning zou in eerste instantie wel niet door een psycholoog geboden worden, maar wel door de regioverpleegkundige met mogelijks aanvullingen met een pedagogisch spreekuur door een pedagoge/psychologe.

Artsen moeten vooral nog beter ingaan op vroegtijdige detectie van problemen bij de ontwikkeling van kinderen. Dat zal hun belangrijkste taak worden binnen de tijd ze hebben. Op die manier kan men ook ontwikkelingsstimulerend werken met de ouders.

Opvoedingsondersteuning is een belangrijke pijler voor de volledige organisatie. Wij zoeken dan ook hoe elk van onze diensten specifiek een stukje opvoedingsbegeleiding kan geven.

1.7. Uiteenzetting door de heer Jan Van Gils, Onderzoekscentrum Kind en Samenleving

De heer Jan Van Gils : Ik zal hier geen globaal beeld schetsen, want dat is reeds gebeurd. Ik zou me willen concentreren op twee aspecten die in de discussie naar mijn gevoel nog wat te weinig aan bod komen. Het eerste aspect is het kind als partner in de opvoeding en het tweede aspect is het een beetje wegstijven van een te instrumentele benadering van opvoeding met meer aandacht voor randvoorwaarden. Die randvoorwaarden zie ik zowel op het pre-intentionele niveau als op het structurele niveau.

Er is al wat gezegd over hulpverlening, opvoedingsondersteuning en preventie. We zijn het er over het algemeen over eens dat hulpverlening en opvoedingsondersteuning echt wel strikt moeten worden gescheiden. De opvoedingsondersteuning moet bovendien niet ingaan op specifieke problemen van specifieke mensen. Ze moet wel een klimaat creëren waarin opvoeding kan gedijen. Het gaat dus eigenlijk om een zeer welomschreven vorm van preventie en het creëren van omstandigheden die een kwalitatieve opvoeding stimuleren.

Ik gebruik hier niet de termen primaire, secundaire en tertiaire preventie. Ik heb immers een beetje schrik dat men die termen gebruikt zonder te verwijzen naar de oorsprong ervan en dat die termen dan moeten voorkomen dat men moet uitleggen wat erin vervat zit. Ik wil eigenlijk heel duidelijk zeggen dat het niet om vroege detectie gaat. Het gaat er ook niet om er heel vlug bij te zijn als er problemen zijn. Het gaat echter wel om het realiseren van een kwalitatieve samenleving die van die aard is dat bepaalde problemen veel minder zullen voorkomen. Het realiseren van die kwalitatieve samenleving moet eerst komen.

Men kan terecht beweren dat bepaalde gezinnen meer risico hebben op problemen dan andere. Op dit ogenblik kan geen enkel gezin worden beschouwd als risicoloos. Op de tweede slide, afkomstig van de raad van bestuur van Child Focus, zien we bijvoorbeeld hoe groot het aantal weglopers is. Hun aantal stijgt voortdurend. Weglopen komt ook niet uitsluitend in probleemgezinnen voor, het kan bij u en bij mij gebeuren. We moeten ons daar voortdurend van bewust zijn.

Ik stel bij opvoedingsondersteuning de veerkracht van mensen centraal. Aan de hand van het "veerkrachthuis" kan ik uitleggen wat ik bedoel met pre-intentionele benadering. Dit model laat zien hoe mensen veerkracht ontwikkelen. Onderaan zien we als fundament "gedragenheid", het oevertrouwen dat mensen in hun eerste levensmaanden ontwikkelen. Daarboven zien we de informele sociale netwerken, die enorm belangrijk zijn voor de ontwikkeling. "Informeel" betreft in de eerste plaats gezinnen, buurten, de grote familie, de peer group. Zo willen kinderen van tweeënhalf jaar naar school om andere kinderen te zien. Die informele netwerken helpen kinderen om uit te groeien tot veerkrachtige mensen. Hoger in het schema staat zingeving. Dat is de ervaring en de overtuiging van mensen dat ze greep hebben op hun eigen leven, er zin aan kunnen geven.

Ik beperk me tot de onderste segmenten van het veerkrachthuis, omdat die fundamenteel zijn. De andere komen gewoonlijk veel meer aan bod in opvoeding, behalve dan humor, waar we nooit tijd voor hebben. Het belang van die onderste segmenten kan niet overschat worden.

Dit alles is ook belangrijk om ouders en kinderen niet te culpabiliseren. In de onderste lagen van het veerkrachthuis is het instrumenteel handelen immers quasi onmogelijk. Tot de informele sociale netwerken behoort het feit dat ouders hun kinderen graag zien. Dat is enorm belangrijk. Het gaat om een onderlinge verbondenheid, een aangewezen zijn op elkaar. Er is geen instrumentele relatie: ouders en kinderen beslissen niet om elkaar nu eens graag te zien.

Dat graag zien mag ook niet moreel geïnterpreteerd worden. Het heeft de bijna filosofische betekenis dat mensen op elkaar zijn aangewezen. De heer Raes zegt dat we van een "individuïstische samenleving" – hij gebruikt dat woord om de morele bijklank van "individualistisch" te vermijden – naar een communitaristische samenleving moeten evolueren. Dat is heel wezenlijk. Sinds Descartes zijn we naar de individuïstische kant geëvolueerd. We moeten nu weer meer naar de communitaristische kant. Dat hebben we een aantal decennia ernstig verwaarloosd, zeker in het opvoedkundig denken.

Het instrumenteel werken is daarin quasi niet haalbaar, ook op het vlak van zingeving. Als kinderen zin proberen te geven aan hun leven, dan kan dat niet in de godsdienstles of in de lessen moraal. Zingeving gebeurt vanaf het eerste moment dat ze geboren zijn, wanneer ze de wereld verkennen, en wanneer ze een eigen plek zoeken in de wereld.

Dit model is evenzeer geldig voor volwassenen – ouders – als voor kinderen. Ook voor hen zijn die onderste lagen belangrijk. Wat betekent het voor een mens om ouder te zijn? Hoe verrijkt dat de mens, wat vergt het van hem en hoe gaan we er mee om? Dat is zeer existentieel, maar het komt in onze samenleving amper ter sprake. Als we het over opvoeding hebben, gaat het over instrumentalisieren, en daaruit volgt vaak culpabiliseren. Ouders zouden niet genoeg zorgen voor de begeleiding van het huiswerk, ze zouden de kinderen te veel naar de televisie laten kijken, of te veel met de computer laten spelen, enzovoort. Dat is niet fundamenteel. Fundamenteel is dat ze bij hun kinderen betrokken zijn. Ze ontnemen er de zin van hun leven aan. Dat geldt voor alle ouders, van welke aard ook.

Die dimensies wil ik veel sterker naar voren brengen. Laat ons proberen aandacht te besteden aan opvoedingsondersteuning op die niveaus. Dat is uiteraard niet gemakkelijk. Het gaat immers niet over marginale, maar over heel fundamentele zaken. Vanuit zo'n benadering kan bijvoorbeeld de discussie gevoerd worden over een betere dosering van loonarbeid, zorgarbeid, sociale arbeid en leerarbeid. Die discussie is de jongste jaren sterk gevoed door het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies. In die discussie wordt openheid gecreëerd voor de communitaristische benadering, voor de verbondenheid van mensen.

Ook op het niveau van zingeving, van sociaal-culturele initiatieven, kan er nog heel wat meer gebeuren. Er is al gezegd dat de informele processen aan de schoolpoort zeer belangrijk zijn voor opvoedingsondersteuning. Ik voeg er nog andere aan toe. Ook informele processen in grootwarenhuizen, op marktplaatsen, enzovoort hebben een functie. Onderschat dat niet. Dat geldt ook voor de processen onder kinderen op de speelplaats, in de jeugdbeweging, of op straat. Daaruit putten mensen het nodige zelfvertrouwen om op een rustige en vertrouwensvolle manier met elkaar om te gaan, kinderen met volwassenen en volwassenen met kinderen.

We moeten kinderen als partners beginnen zien. We verdedigen steeds meer dat opvoeding een dialoog is, en geen eenrichtingsverkeer. We zeggen dat ouders en kinderen op elkaar betrokken zijn en dat er een circulaire interactie is. We moeten daar dan ook de consequenties uit trekken en bij opvoedingsondersteuning alle partners in de opvoeding ondersteunen. Niet alleen ouders, maar ook kinderen hebben er recht op. Dat is een principiële, maar ook een heel praktische zaak. Naarmate kinderen zicht krijgen op hun eigen inbreng in de interactie in het gezin, kunnen ze ook bijdragen tot de kwaliteit ervan.

Als we kinderen als partners benaderen, dan is dat een preventieve benadering. Gisteren hadden we het genoeg van het onderzoek omtrent het Filokids-project voor te stellen, waarin kinderen als partners worden betrokken in de discussie over wat de stad is en wat ze moet worden. Dit project past – heel terecht – in de preventie van de bijzondere jeugdzorg. Jonge mensen worden erin gezien als partners in het uitbouwen van de samenleving. Dat geeft hen zelfvertrouwen en het gevoel erbij te horen. Gisteren zagen hun ouders – ook Marokkaanse – hoe deze kinderen in het Brussels Parlement partners werden. Daar groeit een enorm zelfvertrouwen uit. Dat soort van maatschappelijke processen moeten we veel sterker op gang bren-

gen. Dat zit op het pre-intentionele structurele niveau. Ook in het jeugdwerk zien we het partnerschap naar voren komen.

Ik heb veel aandacht besteed aan de pre-intentionele opvoeding, aan randvoorwaarden, zowel op het interpersoonlijk vlak als op het vlak van maatschappelijke structuren. Dat betekent niet dat er geen werk moet worden gemaakt van andere vormen van ondersteuning. De voorgaande sprekers hebben de problematiek echter al in zijn geheel geschetst. Hoe dan ook moeten we beseffen dat er minstens evenveel steun uitgaat van netwerken als van opvoedingsondersteuning die gereduceerd is tot het formeel leerbare en trainbare.

1.8. Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik kan helemaal in uw verhaal komen, maar hoe kunnen we dit concreet maken in een regelgeving ? Dat is onze opdracht.

Met opvoedingsondersteuning, zoals we er nu inhoud aan hebben gegeven, hebben we de bedoeling om preventief te werken, dus om iets te voorkomen. Dat is eigenlijk een negatieve invulling. Opvoedingsondersteuning zou niet zo beschouwd mogen worden. We moeten op zoek naar alle mogelijke vormen van ondersteuning waarmee we ouders en kinderen middelen kunnen geven om zich goed te voelen. Kunnen we verdergaan op dat spoor ?

De heer Jan Van Gils : Ik moet ootmoedig toegeven dat ik tekortschiet op het vlak van de vertaling naar de regelgeving. Ieder moet zijn eigen rol spelen. Ik beperk me bewust tot het geven van een visie, daar ben ik sterk in.

Opvoedingsondersteuning zou inderdaad niet preventief genoemd moeten worden. Het mag niet het voorkomen van problemen zijn. De naam preventie zegt het echter zelf. De vraag wat we willen voorkomen, brengt ons steeds terug tot het gerichte problematiserende. Opvoedingsondersteuning mag dat inderdaad niet zijn. Het is een recht van alle ouders en alle kinderen om steun te krijgen in hun fundamentele relatie.

Daarom zeg ik liever dat we een aantal basiskwaliteiten moeten realiseren in onze samenleving. Dat is een positieve formulering. Als we het kunnen vertalen in positieve kwaliteiten waar iedereen recht op heeft, dan heeft dat een breed preventief effect. Daar gaat het om.

De voorzitter : Eigenlijk zegt u dus dat we het moeten hebben over ouderondersteuning ?

De heer Jan Van Gils : Misschien staan we in deze hele discussie nog niet ver genoeg, iets waar ik, gezien de nieuwe benaderingen die de voorbije tien jaar werden ontwikkeld, alle begrip voor heb. Als we het huidige spoor blijven volgen, zou ik inderdaad graag zien dat het ouderondersteuning wordt genoemd, zodat er nadien ruimte overblijft om over kinderondersteuning te gaan praten. Als we het meteen opvoedingsondersteuning noemen en enkel over ouders spreken, dan is dat mijns inziens een bezoedeling van het woord.

1.9. Uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Mevrouw de voorzitter, dames en heren, sta me eerst toe twee voorafgaande opmerkingen te formuleren.

Ook vanuit het Kinderrechtencommissariaat werd aandacht gevraagd voor de opvoedings- of ouderondersteuning als een waardevol aanbod op zich, zonder daarbij noodzakelijkerwijs te moeten gaan scoren op het bedoelde preventief effect. Het Kinderrechtencommissariaat heeft reeds enkele malen zijn adviezen dienaangaande ingevuld. Ook met betrekking tot de kinderopvang, die beschouwd moet worden als een basisvoorziening op zich en niet zozeer als een oplossing voor ouders, hebben we reeds een aantal discussies gevoerd. Opvoedings- of ouderondersteuning mag niet worden beschouwd als alleen maar een preventief instrument, vooral omdat daardoor het risico ontstaat dat het op zijn preventieve effecten wordt geëvalueerd. Dat laatste willen we zeker vermijden.

Als tweede voorafgaande opmerking wil ik ook nog het volgende kwijt. Hoe meer mensen ik over opvoedingsondersteuning hoor praten, hoe meer problemen ik ontwaar met de definiëring en hoe minder eenvoudig het verhaal wordt. Dit komt door de sterke dubbelzinnigheid die erin verweven zit. Aan de ene kant is er de empowerment en de emancipatie waarbij de ouders te horen krijgen dat ze het goed doen en dat hun kinderen dat appreciëren, maar aan de andere kant is er de overheid die het belangrijk vindt dat te kunnen regelen. Dat laatste wijst er op dat er eigenlijk toch geen groot vertrouwen is in de capaciteit van de ouders zelf.

Voorstellen van decreet worden door het Kinderrechtencommissariaat steeds tegen het licht gehouden van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In die zin sluit een voorstel

inzake opvoedingsondersteuning heel nauw aan bij wat in het verdrag wordt gesteld. Ik verwijs in dit verband naar twee specifieke artikelen, namelijk artikel 5 en artikel 18, die gaan over de primaire verantwoordelijkheid van de ouders in de opvoeding. Tegelijkertijd is er evenwel de even zware verplichting voor de overheid om de ouders te ondersteunen in die opvoedingstaak. Daarbij wordt echter niet gezegd hoe dit moet worden ingevuld. In het verdrag staat trouwens ook dat moet worden voorzien in opvang, maar ook hier wordt niet bepaald hoe dit moet gebeuren. Het verdrag zegt wel duidelijk dat de overheid de verplichting heeft om de eerste opvoedingsverantwoordelijken te ondersteunen. In die zin komt het voorstel wel tegemoet aan de oproep uit het verdrag.

In het verdrag is ook niet gespecificeerd wat de opvoedingsondersteuners allemaal aan de ouders moeten gaan vertellen. Soms wekt dat bij de beide partijen enige frustratie op.

Het verdrag bevat wel enkele behoorlijke indicaties, zowel positieve als negatieve. Zo bevat het verdrag duidelijke standpunten over het respectvol omgaan met kinderen en over de waardering van het kind als medeactor in het opvoedingsproces. En er wordt als opgenomen tegenindicatie bijvoorbeeld gesteld dat fysieke mishandeling in de opvoeding niet thuishoort.

Dit laatste is bijna te evident voor woorden, maar het kan misschien geen kwaad dat nog even in herinnering te brengen. Dit zijn allemaal elementen die plaats moeten vinden in dat geheel, ongeacht de organisatie ervan die voor het Kinderrechtencommissariaat misschien minder prioritair is. De hoofdprincipes van het verdrag moeten in ieder geval in de inhoud gegarandeerd worden.

Daarnaast vraagt het commissariaat behoorlijke aandacht voor het belang van de definiëring van opvoedingsondersteuning. Op het terrein blijkt dit immers een verzamelterm te zijn voor alles en nog wat. Als er dan in het voorstel van decreet een kader wordt opgemaakt rond opvoedingsondersteuning, dan dient duidelijk te worden afgewogen wat met bepaalde woorden wordt bedoeld.

Door het Kinderrechtencommissariaat werd het advies geformuleerd dat opvoedingsondersteuning niet als een losstaand iets moet worden aangeboden, maar een plaats moet vinden binnen het aanbodcontinuüm ten aanzien van de ouders en de kinderen.

Het installeren van opvoedingsondersteuning hoort dus in het geheel van die aanbiedingen thuis en dient volgens ons vooral gesitueerd te worden als een aanbodgestuurde maatregel naar de collectiviteit van ouders. Hoe meer men naar het vraaggestuurde en het individuele gaat, hoe meer men dan al in de hulpverlening zit.

Het wordt tegelijk gezien als kortdurende en laagdrempelige maatregelen waarbij zowel de opvoedingsvragen als de opvoedingsspanningen aan bod kunnen komen, dit steeds naar de collectiviteit van ouders en niet zozeer naar de individuele, concrete adviesverlening. Opvoedingsondersteuning zou niet alleen een basisvoorziening, maar ook iets heel normaal moeten zijn. Ouders mogen zich dus in geen geval schamen daar gebruik van te maken.

De preventieve effecten van opvoedingsondersteuning zijn hier reeds ruimschoots aan bod gekomen. Hoe vroeger men ingrijpt, hoe meer problemen vermeden kunnen worden. Het succes van opvoedingsondersteuning mag echter niet worden afgemeten aan het preventieve effect ervan.

De invulling van opvoedingsondersteuning moet niet worden gezien als antwoord op de echte opvoedingsnoden, -crisissen of -problemen. Dit is meer iets voor de hulpverlening.

Het aanbieden van opvoedingsondersteuning beantwoordt wel degelijk aan een echte nood. Al een paar jaar blijkt het opvoeden van jongeren en kinderen niet zo vanzelfsprekend te zijn. Misschien was het vroeger ook niet vanzelfsprekend, maar werd het wel vanzelfsprekend geacht. Het Kinderrechtencommissariaat stelt dat het uittekenen van de opvoedingsondersteuning niet op zich kan staan. Het moet steunen op een meersporenbeleid. Ook de laagdrempeligheid is een essentieel element. Daarnaast rijst de vraag of de opvoedingsondersteuning binnen een coherenter aanbod kan worden geplaatst.

Wat de opvoedingsondersteuning en het belang van het kind betreft, is het bijna evident dat een goed en coherent geheel van initiatieven in het belang van kinderen en jongeren zal spreken. De onderhandelingscultuur is in vele gezinnen een evidentie geworden. Voor vele ouders komt dit verwarrend of bedreigend over, hoewel ze beseffen dat een terugkeer naar het autoritaire model quasi onmogelijk is. Ouders moeten hierover advies en sturing krijgen, onder meer in het belang van de kinderen.

Net zoals de vorige sprekers wil ik ook het belang van een inhoudelijk steunpunt inzake opvoedingsondersteuning onderlijnen. Daarmee willen we vermijden dat talloze initiatieven naast elkaar kunnen worden opgezet zonder de garantie op een basiskwaliteit. Kwaliteitscontrole is dan ook belangrijk. De bepalingen van het kwaliteitsdecreet kunnen eventueel worden toegepast op de opvoedingsondersteuning, om de toekomstige gebruikers van opvoedingsondersteuningsvoorzieningen een kwaliteitsgarantie te kunnen bieden.

1.10. Bespreking

Mevrouw Simonne Janssens-Vanoppen : U zegt dat de opvoedingsondersteuning duidelijk moet worden omschreven. Nochtans schetst u zelf een heel breed perspectief van wat opvoedingsondersteuning kan zijn. Ik onderschrijf het voorstel, precies om niet vast te hangen aan een heel specifieke duiding van wat opvoedingsondersteuning precies moet zijn.

We hebben vanmorgen al een aantal invalshoeken gehoord, zowel vanuit wetenschappelijke als vanuit meer formele benadering. In de uiteenzetting van de heer Van Gils werd vooral de gemoedelijke sfeer van opvoeden benadrukt. Opvoedingsondersteuning kan ook heel informeel zijn.

Ik wil u dan ook vragen om een niet te precieze omschrijving. Opvoeden is immers zo'n breed spectrum dat ondersteuning ook in dat volledige spectrum thuishoort.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : We vragen geen specifieke omschrijving van alle mogelijke vormen waaraan opvoedingsondersteunende initiatieven moeten voldoen. In het voorstel van decreet wordt bijvoorbeeld op een bepaald moment over groepjes van ongeveer 20 personen gesproken. Daar vragen we juist geen specifieke omschrijving. Ik wil wel een precieze omschrijving wanneer het gaat over opvoedingsondersteuning. Gaat het dan alleen over die vormen die aan een collectiviteit van ouders worden geboden of ook over die vormen waar ouders individueel met hun eigen specifiek probleem aan bod kunnen komen? De inhoud van opvoedingsondersteuning moet bruikbaar zijn voor een collectiviteit van ouders. Rond die definiëring vragen we duidelijkheid, niet over de vorm waaronder de ondersteuning wordt aangeboden.

De voorzitter : Inzake de kwaliteitsgarantie hebt u het over het kwaliteitsdecreet. Het is echter niet evident om dit van kleine organisaties te vragen. Enerzijds hoor ik het pleidooi om zo weinig moge-

lijk vast te leggen, terwijl anderzijds de vraag rijst hoe men op die manier de kwaliteit kan garanderen. Deze afweging is vanuit onze positie als decreetgever niet eenvoudig.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Wat het kwaliteitsdecreet betreft, worden van organisaties inderdaad waanzinnige inspanningen gevraagd : denkoefeningen, uitschrijfoefeningen, check-upoefeningen, enzovoort. Vooral in organisaties waar met niet-professionele krachten wordt gewerkt, is het moeilijk om bijvoorbeeld een kwaliteitscoördinator aan te stellen. De regelgeving is terzake heel veeleisend, maar de essentie is het aankweken van een mentaliteit om de eigen kwaliteit in vraag te durven stellen.

De opvoedingsondersteunende initiatieven schieten bij wijze van spreken als paddestoelen uit de grond en beginnen een eigen leven te leiden. De vraag is dan bijvoorbeeld welke diplomaverensten moeten worden gesteld. Het lijkt me geen goede zaak dat zomaar iedereen zich als opvoedingsondersteuner kan opstellen. Men heeft immers de neiging om daarbij raad te putten uit de eigen ervaring die niet zaligmakend is. Een van de eisen moet dus zijn dat deze mensen een brede kijk hebben op allerlei verschillende opvoedingsmodellen. Ik betwijfel of dit enkel met diploma's gegarandeerd kan worden. Dit betekent echter niet dat we het kunnen openlaten aan iedereen die daar zin in heeft. Er moet toezicht zijn op de beroepsbekwaamheid.

1.11. Uiteenzetting door mevrouw Hilde Colpin, voorzitter commissie Gezinsbeleid, Gezins- en Welzijnsraad

Mevrouw Hilde Colpin : Mevrouw de voorzitter, dames en heren, de Gezins- en Welzijnsraad bereidt momenteel een advies voor over opvoedingsondersteuning. Het initiatief is afkomstig van de raad zelf en is geïnspireerd op een toenemende belangstelling vanwege het beleid, het middenveld en de ouders. De adviesvoorbereiding ging van start in februari 1999, de afronding was voorzien voor het voorjaar van 2000. De activiteiten zijn echter tijdelijk door de minister opgeschort waardoor het advies nog niet is afgerond.

Ik zal in mijn uiteenzetting drie punten bespreken : de beschrijving en de afbakening van het thema, de argumentatie voor opvoedingsondersteuning en het opvoedingsondersteuningsaanbod in Vlaanderen.

De commissie vond het in eerste instantie belangrijk om af te bakenen wat we onder opvoedingsondersteuning verstaan. Doordat het begrip zo populair is geworden, is immers onduidelijk wat we er precies moeten onder verstaan. We hebben besloten dat het niet als een eenduidig begrip kan worden gehanteerd, maar als een verzamelnaam voor allerlei activiteiten die het opvoedingsproces in het gezin kunnen ondersteunen.

Het thema kan op verschillende manieren worden afgebakend en onderverdeeld. Een eerste mogelijke afbakening gebeurt volgens functie. We vinden bij professor Vandemeulebroecke een indeling naar drie mogelijke functies.

Ten eerste is er de opvoedingsondersteuning als verrijking. Daarbij gaat men niet uit van de problemen, maar wel van de sterke kanten en mogelijkheden van gezinnen en opvoedingsmilieus. Het doel is het vergroten van de opvoedingscompetentie en -vaardigheden van de ouders en de opvoeders. Als verrijking richt opvoedingsondersteuning zich tot de brede groep van gezinnen zonder noemenswaardige spanningen in de opvoeding.

Een tweede mogelijke functie van opvoedingsondersteuning is de preventie van problematische opvoedingssituaties. Hier zijn de activiteiten gericht op risicofactoren en beschermende factoren voor de opvoeding. Als preventie richt opvoedingsondersteuning zich op de specifieke doelgroep van gezinnen in situaties die minder of meer risico's inhouden voor de opvoeding en ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Ten derde wordt ook de pedagogische hulpverlening soms als opvoedingsondersteuning benoemd. Het gaat hier om de geïndividualiseerde begeleiding van het opvoedingsproces in het geval van problematische opvoedingssituaties. Binnen de commissie Gezinsbeleid is ervoor geopteerd opvoedingsondersteuning af te bakenen als een benadering in de preventieve sfeer, met de nadruk op de verrijking. Men gaat ervan uit dat ouders opvoedingscompetent zijn en men beoogt de ondersteuning zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de noden die zij zelf ervaren. Ook opvoedingsondersteuning als pedagogische preventie vindt men zinvol, maar men wijst op het risico voor paternalisme en het feit dat er wordt uitgegaan van problemen, terwijl verrijking wordt geleid door de groeigedachte.

We lezen ook in recente beleidsdocumenten dat er steeds meer een consensus bestaat om de term opvoedingsondersteuning te beperken tot het preven-

tieve. Wij vinden dit vrij expliciet terug in het voorstel van decreet, waar preventie de belangrijkste drijfveer wordt genoemd, en eveneens in het voorstel van resolutie over opvoedingsondersteuning. Wij hadden in de toelichting bij het voorstel van decreet meer nadruk verwacht op het verrijkende, vooral omdat de specifieke activiteiten van opvoedingsondersteuning die door dit decreet geregeld worden, gericht zijn op de ruime groep van gezinnen en ons inziens juist bij uitstek een verrijkende functie kunnen hebben. De verantwoording van het belang van opvoedingsondersteuning gaat nogal sterk uit van de probleemgedachte, terwijl wij vooral een groeimodel willen hanteren.

Opvoedingsondersteuning kan ook verschillende inhouden hebben en op verschillende manieren vorm krijgen : door individuele gesprekken met of tussen ouders, door oudercursussen, door een opvoedingstelefoon, door de verspreiding van folders of tijdschriften, door een pedagogisch spreekuur of een opvoedingswinkel. Het voorstel van decreet regelt een beperkt aantal mogelijke inhouden en een werkvorm van ondersteuning. Ik kom hier straks nog op terug.

Tot slot willen we in verband met de afbakening van het thema nog verwijzen naar het zogenaamde transactioneel model van de opvoeding. De opvoeding kan niet worden beschouwd als een geïsoleerd fenomeen, maar maakt deel uit van een gezinscontext en wordt beïnvloed door een groot aantal factoren. In die zin kan ook opvoedingsondersteuning niet los worden gezien van gezinsondersteuning. In bepaalde gevallen zal opvoedingsondersteuning alleen zelfs niet volstaan. Opvoedingsondersteuning alleen kan niet volstaan en zelfs een culpabiliserend effect krijgen als mensen bijvoorbeeld geen geld hebben om voor hun kinderen kleren en schoolkosten te betalen.

Mijn volgende punt is de verantwoording van het belang van opvoedingsondersteuning. De Gezins- en Welzijnsraad is overtuigd van het belang van opvoedingsondersteuning in de huidige maatschappelijke context. In een steeds complexer wordende samenleving waarin netwerken vervagen, moeten ouders kinderen in staat stellen zich te ontplooiën volgens hun eigen mogelijkheden en moeten ze hen daartoe een gunstig klimaat en alle kansen bieden. De argumenten voor opvoedingsondersteuning binnen deze maatschappelijke context kunnen worden onderverdeeld in twee soorten. Enerzijds zijn er argumenten vanuit het perspectief van de samenleving en anderzijds argumenten vanuit het perspectief van de ouders.

Vanuit het perspectief van de samenleving kunnen twee belangrijke argumenten worden gegeven voor opvoedingsondersteuning. We vinden die ook in het voorstel van decreet terug.

Uit Nederlands onderzoek blijkt dat 10 à 15 procent van de gezinnen geconfronteerd worden met ernstige opvoedings- of gedragsproblemen van kinderen. Opvoedingsondersteuning vormt een belangrijk instrument voor de preventie van dergelijke problemen. Daarnaast kan het opvoeders ondersteunen in hun pedagogische taak. Men lijkt het er vandaag meer en meer over eens dat diegenen die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van kinderen en jongeren, recht hebben op ondersteuning. Dit wordt bijvoorbeeld expliciet gesteld in het VN-verdrag inzake de rechten van het kind.

Opvoedingsondersteuning blijkt ook te beantwoorden aan een reële nood van de ouders. Uit onderzoek blijkt dat de meeste ouders vandaag opvoedingsvragen hebben. Vaak moeten die vragen niet zozeer worden beschouwd als een uiting van onzekerheid, maar wel van een intentie om zo goed mogelijk op te voeden en daarbij gebruik te maken van de meest recente inzichten. Dat pleit eveneens voor een niet-problematiserende en groeigerichte benadering.

In veel gevallen vinden ouders zelf een antwoord op hun vragen, zonder dat ze daarbij behoefte hebben aan steun. Als zij steun wensen, zoeken zij die vooral bij de partner, de familie, de vrienden en het informeel sociaal netwerk en in mindere mate in het professionele circuit. Als zij een beroep doen op professionelen, gaat het meestal om deskundigen waar zij dagelijks mee in contact komen, zoals bijvoorbeeld leerkrachten, kinderverzorgsters, huisartsen en laagdrempelige deskundigen. Zij richten zich zelden tot professionele specialisten inzake de gezinsopvoeding.

Hoewel de meeste ouders op de meeste van hun opvoedingsvragen een antwoord vinden, zitten ongeveer 4 op 10 ouders toch nog met onvervulde steunbehoeften, hetzij omdat ze voor bepaalde vragen of problemen geen hulp vinden, hetzij omdat de gevonden steun niet voldoet. Dat is gebleken uit een Nederlands onderzoek.

Verschillende doelgroepen van ouders ervaren verschillende noden aan opvoedingsondersteuning. De verschillende noden hebben niet alleen betrekking op de ouder-kindrelatie, maar ook op het ruimere gezinssysteem. In het bijzonder is er bijvoorbeeld op gewezen dat in kansarme gezinnen het werken aan de ouder-kindrelatie onvoldoende is.

Wil men volwaardige opvoedingsondersteuning bieden, dan moet ook de sociale en financiële situatie van deze gezinnen worden verbeterd.

Uit Nederlands onderzoek is gebleken dat allochtone ouders vaker onvervulde steunbehoeften hebben dan autochtone ouders. Het aantal bronnen van sociale steun is voor hen ook geringer dan bij autochtone ouders. In een Vlaams onderzoek kwam aan het licht dat de allochtone gezinnen minder goed op de hoogte zijn van het lokale aanbod aan welzijnsvoorzieningen dan de Vlaamse.

De behoeften aan opvoedingsondersteuning kunnen ook verschillen naargelang de leeftijd van de kinderen. Het verbaast ons dat in het voorstel van decreet de ondergrens voor jonge kinderen op drie jaar wordt gelegd. Onderzoek toont aan dat ook ouders van kinderen jonger dan drie jaar heel wat vragen hebben over de opvoeding. Recent zijn er trouwens vanuit Kind en Gezin belangrijke inspanningen gedaan wat opvoedingsondersteuning aan onder meer de allerjongste leeftijdsgroep betreft.

Verder zijn wij verwonderd over de strikte tweedeling die gemaakt wordt tussen ouders met jonge kinderen en ouders met oudere kinderen. We stellen vast dat de opvoeding van adolescenten geproblematiseerd wordt. De indruk wordt gewekt dat men voor die leeftijdsgroep algemene ondersteuning overbodig vindt en dat er alleen oog is voor problematische thema's. Het is vanzelfsprekend zeer belangrijk om met bijzondere maatregelen tegemoet te komen aan vragen van ouders van jongeren met problemen. Daarnaast is het van even groot belang om in algemene opvoedingsondersteuning te voorzien.

Er is reeds een groot aanbod aan opvoedingsondersteunende initiatieven in Vlaanderen. Het aanbod is echter versnipperd en verkokerd. Er is geen eenduidig begrippenkader of beleidskader voor opvoedingsondersteuning, waarin het volledige aanbod gesitueerd kan worden. Een aantal initiatieven blijken zich geherdefinieerd te hebben sedert de aandacht van het beleid voor opvoedingsondersteuning is toegenomen. Mede hierdoor is er soms sprake van verwarring over wat nu als opvoedingsondersteuning kan worden bestempeld en wat niet. Het is ook vaak niet duidelijk welke de specificiteit en de effectiviteit is van de verschillende initiatieven. Voor veel ouders blijkt het aanbod onoverzichtelijk te zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval bij allochtone gezinnen.

Het voorstel van decreet beoogt een vervanging van het voorliggende besluit tot regeling van de er-

kenning en subsidiering van verenigingen voor gezinseducatie. Indien het alleen de bedoeling is om dit besluit te optimaliseren, lijkt ons het gebruik van de term opvoedingsondersteuning verwarrend. Enerzijds is deze term enger dan wat onder gezinseducatie wordt verstaan. Het voorstel van decreet sluit een hele reeks van initiatieven gericht op andere gezinsrelaties dan de opvoeding uit, terwijl die in het voorliggende besluit wel aan bod komen. Anderzijds is opvoedingsondersteuning, zoals gezegd, heel wat ruimer dan wat in het decreet wordt bedoeld. Het omvat heel wat meer inhoud en werkvormen dan de definitie in het voorstel van decreet laat vermoeden.

Indien het de bedoeling is om een beleid te voeren ten aanzien van opvoedingsondersteuning, dan moet dit uitgaan van een brede visie op opvoedingsondersteuning en niet beperkt blijven tot het bijbrengen van kennis, inzichten en vaardigheden, via opleiding, vorming of trainingen. De commissie gezinsbeleid van de GWR is voorstander van een beleid gebaseerd op een brede visie op opvoedingsondersteuning. We vinden deze visie terug in het voorstel van resolutie.

De commissie gaat uit van het principe dat de overheid zich niet moet mengen in de opvoeding door de ouders, maar met respect voor de eigen opvoedingskeuzes van gezinnen, een kader moet ontwikkelen om ouders bij hun taak te ondersteunen. Een aantal aandachtspunten bij de uitbouw van een dergelijk kader die totnogtoe in de commissie naar voren zijn gekomen zijn onder andere dat het aanbod moet worden afgestemd op de behoeften van de ouders en dat de ouders in het aanbod een antwoord moeten vinden op hun specifieke vragen en noden. Verder moet het aanbod toegankelijk en dus laagdrempelig zijn. Het lijkt ons ook belangrijk dat er voorwaarden gecreëerd worden om de informele opvoedingsondersteuning vanuit het eigen sociaal netwerk alle kansen te geven. Ouders blijken immers in de eerste plaats op informele opvoedingsondersteuning een beroep te doen. Er moet verder ook aandacht zijn voor de effectiviteit van opvoedingsondersteuning.

De aandacht werd al gevestigd op de positie van het kind in opvoedingsondersteuning. Vandaag wordt steeds meer benadrukt dat opvoeding geen eenrichtingsverkeer is, maar een wisselwerking tussen ouders en kinderen. We moeten er ons over bezinnen hoe de stem van kinderen in deze vooralsnog exclusief oudergerichte aangelegenheid betrokken kan worden. Dat is des te meer een noodzaak als de rechten van ouders en kinderen met elkaar in conflict dreigen te komen.

De preventieve opdracht van opvoedingsondersteuning houdt in dat er ook aandacht moet zijn voor de gezinscontext. Beschermende elementen in het gezin moeten worden versterkt, en risicofactoren moeten worden verminderd, vooral bij maatschappelijk kwetsbare groepen.

De commissie Gezinsbeleid voorziet erin haar advies over opvoedingsondersteuning af te ronden tegen het voorjaar van 2001. Ze zal de genoemde aandachtspunten verder uitwerken, en daarbij uitdrukkelijk rekening houden met en inspelen op de actuele ontwikkelingen terzake. Met de bijdrage van vandaag en met het advies beoogt de commissie mee te werken aan de uitbouw van een degelijk beleidskader, dat de basis moet vormen van een toegankelijke, gecoördineerde, en efficiënte opvoedingsondersteuning voor alle gezinnen in Vlaanderen.

2. Middagvergadering donderdag 19 oktober 2000

2.1. Uiteenzetting door mevrouw Joyce Cordus, programmamedewerkster Opvoedingsondersteuning en Ontwikkelingsstimulering, Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW)

Mevrouw Joyce Cordus : Ik werk als programmamedewerkster bij het NIZW, meer bepaald bij het programma Opvoedingsondersteuning en Ontwikkelingsstimulering (O&O). Het NIZW is een onafhankelijke landelijke organisatie, die voor het grootste deel wordt gesubsidieerd door het ministerie van Welzijn. We richten ons op ondersteuning van vernieuwing en kwaliteitsverbetering op het gebied van zorg en welzijn. Het programma O&O is een afdeling binnen de afdeling Jeugd van het NIZW.

Men heeft me gevraagd om iets te vertellen over het beleid inzake opvoedingsondersteuning in Nederland. In Nederland is er tien jaar geleden door het ministerie van Welzijn een behoorlijke impuls gegeven aan dat beleid. Dat gebeurde door het geven van 15 miljoen gulden subsidies om programma's O&O grootschalig te gaan implementeren. Opvoedingsondersteuning heeft binnen het Nederlandse jeugdbeleid – een integraal jeugdbeleid – prioriteit gekregen.

Het Nederlandse jeugdbeleid heeft drie belangrijke uitgangspunten. Het eerste is dat investeren in jeugd een maatschappelijke noodzaak is, niet alleen vanwege de individuele ontplooiingsmogelijkheden van kinderen, maar ook vanuit het oogpunt van sociale cohesie en economische ontwikkeling. Het tweede uitgangspunt is dat overheid en ouders

gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Het derde uitgangspunt is de ketenbenadering. Dat betekent dat we ervan uitgaan dat een kind gedurende zijn ontwikkeling belangrijke overgangsmomenten meemaakt. Juist op die overgangsmomenten kunnen zich allerlei problemen voordoen. Dat zijn de punten waarop met name preventief moet worden ingegrepen.

De belangrijkste doelstellingen van dat jeugdbeleid zijn kansen van kinderen vergroten en uitval – maatschappelijke uitval, schooluitval, enzovoort – voorkomen. Vanuit die visie wordt een jeugdbeleid ontwikkeld waarbij het heel belangrijk is dat de regieverantwoordelijkheden van de bestuurders gedecentraliseerd zijn. Het rijk, de provincies en de grote steden zijn primair verantwoordelijk voor het curatieve jeugdbeleid en de gemeenten hebben de regie over het preventieve jeugdbeleid. Wij hebben als instituut voornamelijk met de gemeenten te maken.

Aangezien we in Nederland een integraal jeugdbeleid hebben, wordt gestreefd naar een samenhangende aanpak op de terreinen van opvoeding, onderwijs, welzijn, gezondheidszorg, hulpverlening, veiligheidsbeleid, ruimtelijke ordening, huisvesting, werkgelegenheid en sociale zaken. Een tweede belangrijk aspect van dat integraal beleid is dat wordt gestreefd naar het bewerkstelligen van samenhang tussen een algemeen beleid en een risicobeleid om met name de sociale cohesie, de binding en de integratie in de samenleving te bevorderen. Dit betekent dat het jeugdbeleid niet meer enkel betrekking heeft op de zogenaamde risicogroepen bij de jeugd, maar ook op de jeugd als algemene categorie.

Beleidsmakers en politici, zowel op landelijk als op lokaal niveau, zien opvoedingsondersteuning steeds meer als een belangrijk basisaanbod, dat ertoe moet bijdragen dat kinderen zonder al te veel problemen opgroeien tot zelfstandige en mondig volwassen burgers. Opvoedingsondersteuning wordt ook in toenemende mate gezien als een preventieve maatregel om te voorkomen dat de jeugd afglijdt en onoplosbare problemen krijgt. We zien in Nederland steeds meer dat projecten opvoedingsondersteuning worden ingezet ter preventie van jeugdcriminaliteit, onderwijsachterstanden en schooluitval.

Een erg belangrijke ontwikkeling is dat er steeds meer aandacht is voor het aanpakken van problemen op wijkniveau : het wijkgerichte werken. Dat heeft ook te maken met het feit dat de gemeenten

– de lokale overheden – een heel belangrijke rol spelen in het jeugdbeleid. Zij moeten het preventieve jeugdbeleid ontwikkelen om jeugdigen meer kansen te geven. Steeds meer gemeenten kiezen ervoor hun doelstellingen te realiseren door middel van een wijkaanpak. Gemeenten moeten dus ook dat integrale beleid vormgeven, omdat ze ook de regie voeren over het onderwijsbeleid, het welzijnsbeleid, het veiligheidsbeleid en het leefbaarheidsbeleid. Al die zaken proberen ze samen te brengen in een wijkgerichte aanpak.

De onderliggende filosofie is dat de raakvlakken tussen al die gebieden het mogelijk maken dat alle mogelijke problemen op het gebied van jeugd het best op wijkniveau aangepakt kunnen worden. Dat betekent wel dat uitvoerende professionals en ambtenaren in overleg met elkaar en in samenwerking met de wijkbewoners de problemen moeten aanpakken op de plek waar ze spelen.

In Nederland zijn er momenteel een aantal experimenten gaande, onder meer vanuit het NIZW. Zo is er het experiment O&O op wijkniveau. Een ander experiment is het "communities that care"-project. Dat project is met name gericht op het voorkomen van jeugdcriminaliteit. O&O op wijkniveau is breder gericht. Vanuit de overheid wordt die wijkaanpak heel erg gestimuleerd.

Wat verstaan wij nu onder opvoedingsondersteuning? Wij zien dit als een soort verzamelnaam voor allerlei interventies die gericht zijn op het ondersteunen van het opvoedingsproces en het verbeteren van de opvoedingssituatie van kinderen. Wat daar steeds meer op de voorgrond komt te staan, is de sociale ondersteuning van ouders. Vroeger was opvoedingsondersteuning met name gericht op voorlichting en advisering. De ontwikkeling is nu veel meer het sociaal ondersteunen van ouders, door met die ouders samen de sociale, informele netwerken te creëren.

Ontwikkelingsstimulering is meer direct gericht op de ontwikkeling van kinderen. Daarbij is het kind direct aangrijpingspunt. De algemene doelstelling van opvoedingsondersteuning is ouders beter in staat stellen de beschikbare hulpbronnen te gebruiken ten behoeve van hun eigen welbevinden en dat van hun kinderen. Dat betekent onder meer dat ouders steun krijgen bij de ontwikkeling van ondersteunende relaties en sociale netwerken, maar ook bij het toegang krijgen tot en het gebruik maken van beschikbare hulpbronnen in hun directe omgeving, dus op wijk- of stadsniveau.

Daarnaast willen we ook het ondersteunend gedrag van ouders versterken dat gericht is op een positieve ontwikkeling van kinderen. We willen proberen de niet-productieve of contraproductieve gedragingen in dat kader te veranderen. Concreet betekent dit ook dat we ouders helpen vaardigheden te ontwikkelen en dat we de ouders kennis bijbrengen om de kinderlijke ontwikkeling beter te begrijpen. Soms komt het ook neer op het aanleren van technieken aan de ouders om stress te verminderen. Stress zorgt er immers voor dat ze als ouder minder goed functioneren.

Daarbij gaan we uit van het balansmodel. U ziet dat op deze slide. Het balansmodel vormt voor ons de basis van waaruit we werken. Het is gebaseerd op de opvatting dat opvoeding en ontwikkeling van kinderen een dynamisch interactieproces is tussen kind, ouder en omgeving. Dit model visualiseert de wisselwerking tussen de individuele ontwikkeling, opvoeding en sociale omgeving. Het visualiseert ook de verschillende socialisatiemilieus en de factoren die ontwikkeling en opvoeding beschermen dan wel bedreigen.

De twee centrale begrippen in het model zijn draaglast en draagkracht. Met draagkracht wordt bedoeld de competenties van ouders en de beschermende factoren. Met draaglast wordt bedoeld alle taken die ouders hebben. Naast opvoedingstaken hebben ouders immers ook andere levenstaken: zorgen voor inkomen en voor huisvesting en zorg dragen voor relaties met familie, partner en burens.

Er zijn een aantal risicofactoren op de verschillende niveaus, die ervoor kunnen zorgen dat de draaglast van ouders onevenredig groot wordt in verhouding met hun draagkracht. Daarom moeten opvoedingsondersteuningsinterventies altijd gericht zijn op het vinden van een balans tussen draagkracht en draaglast. Dit betekent aan de ene kant dat men tal van factoren zoveel mogelijk moet trachten terug te dringen en aan de andere kant de draagkracht van de ouders zoveel mogelijk te vergroten.

We hebben ook enige commentaar op het voorstel van mevrouw Ceysens. In de toelichting stond dat de opvoedingsondersteuning voortkomt uit het feit dat de ouders in toenemende mate opvoedingsonzekerheid vertonen. Dit klopt maar ten dele. In Nederland trachten we uit te gaan van het feit dat opvoeding aan de ene kant een zo natuurlijk en aan de andere kant een zo moeilijk proces is. Ouders hebben altijd en overal vragen. Die moeten niet per definitie moeilijk zijn of gerelateerd aan op-

voedingsproblemen. Iedereen die kinderen heeft, vraagt zich wel eens af of hij het goed doet, welke school hij moet kiezen, enzovoort. Ouders willen immers het beste voor hun kind. Dat moet het uitgangspunt zijn.

Opvoedingsondersteuning moet dan ook gericht zijn op 'empowerment' van ouders. Dit wil zeggen dat men de ouders aanspreekt op de wens om het beste te willen voor hun kinderen. Opvoedingsondersteuning moet daarbij gericht zijn op het helpen van ouders om met veranderingen om te gaan. Daar gaat het bij opvoeding om. Die veranderingen kunnen van allerlei aard zijn. Nederland heeft bijvoorbeeld veel te maken met migratie. Ook het veranderen van gezinsomstandigheden, zoals bijvoorbeeld werkloosheid, speelt een rol.

Om hier een antwoord op te bieden, moeten ouders hun eigen hulpbronnen kunnen organiseren. In principe zijn die bij henzelf aanwezig. Dit is een belangrijk uitgangspunt. Ondersteuning zou anders meer kunnen leiden tot het trachten gezinnen en ouders aan te passen of in te passen in de mainstream zonder dat men aandacht heeft voor hun eigen ideeën over opvoeding. Ouderbetrokkenheid is in Nederland een vrij belangrijk item. We onderzoeken hoe we die kunnen vergroten, niet alleen door de ouders te laten deelnemen aan de programma's maar ze ook bij de ontwikkeling ervan te betrekken.

Bij een aanbod tot opvoedingsondersteuning moet men rekening houden met een grote diversiteit van opvoedings- en leefsituaties. We hebben niet enkel te maken met een groot aantal verschillende culturen. Binnen de autochtone Nederlanders zijn er ook veel verschillen. De opvoedingsvragen van ouders kunnen dan ook afwijken. Het aanbod moet differentiëren qua doelgroepen maar ook qua aanbod.

Er moet een basisaanbod aan ondersteuning zijn waar alle ouders gebruik van kunnen maken. In de resolutie zei men hetzelfde. Daarnaast is er ook nog een plus-aanbod voor ouders die moeilijk gebruik maken van de basisvoorzieningen. Vaak gaat het om ouders die sociaal en cultureel geïsoleerd zijn. Daarbovenop komt nog het aanbod dat specifiek gericht is op de zwaardere problematiek. Dit alles hoort nog thuis bij de preventie, die nauw moet aansluiten bij het curatieve aanbod. Het continuüm bij de resolutie van mevrouw Becq, waar ze het had over de overgang van de opvoedingsverrijking naar opvoedingsnood, moet door het hele aanbod worden bestreken.

Met integraal werken kan men best beginnen bij voorzieningen waar ouders al komen : in scholen, de consultatiebureaus, het sociaal-cultureel werk, de buurthuizen, eventueel de moskee. In Nederland zijn we er nog niet uit hoe we dit alles goed kunnen laten aansluiten. Hoe kan men vraaggerichte methodieken in opvoedingsondersteuning toepassen en hoe kan men het aanbod vraaggericht maken ?

We hebben een aantal functies, gebaseerd op de vragen van ouders, gerealiseerd. De allereerste is informatie en voorlichting. Daarbij gaat het om zeer alledaagse opvoedingsvragen zoals voeding of slaapgewoontes. Dit onderwerp wordt dikwijls behandeld door consultatiebureaus of opvoedwinkels in de wijk. Er is ook sprake van pedagogische advisering en hulp. Vaak gaat het om instrumentele hulp. Dit heeft ook te maken met het balansmodel. Soms zijn er opvoedingsproblemen die heel direct samenhangen met bijvoorbeeld het feit dat ouders de weg niet weten naar een speel-o-theek in de wijk. We leggen ze dan uit wat ze daar kunnen doen zodat de kinderen meer speelgelegenheid krijgen in huis.

Een andere functie is signalering en vroegtijdige onderkenning. Ook daar speelt de ouder- en kindzorg een belangrijke rol. Ze moet kunnen doorverwijzen. De allerbelangrijkste functie is het versterken van zelfhulp en sociale steun. Dit gebeurt heel vaak groepsgewijs. Er is voornamelijk een aanbod voor groepen en een individueel aanbod. Het eerste is gericht op het versterken van sociale steun en het vergroten van de netwerken. Daar bestaat het meest belangstelling voor en dat wordt ook door de overheid het meest gestimuleerd.

Ook belangrijk is de invloed van omgevingsfactoren. Bij ondersteuning moet men ook die factoren "pedagogiseren" en de maatschappelijke participatie van ouders en kinderen bevorderen. Door het Nederlands Instituut van Zorg en Welzijn worden hiervoor nieuwe methodieken ontwikkeld. Opvoedingsondersteuning gebeurt immers nog dikwijls op het microniveau.

2.2. Uiteenzetting door mevrouw Rita Swinnen, programmaspecialiste, Bernard van Leer Foundation in Nederland

Mevrouw Rita Swinnen : Ik was blij verrast met de uitnodiging om aan deze hoorzitting deel te nemen. De Bernard van Leer Foundation is zelf geen uitvoerende organisatie, maar opvoedingsondersteuning is toch een heel belangrijk element van ons werk.

Ik zal kort uitleggen waar de stichting voor staat en hoe ze werkt. Vervolgens zal ik ingaan op het begrip opvoedingsondersteuning, geïllustreerd met voorbeelden en uitspraken van moeders die deelnemen aan programma's. Verder zal ik ingaan op twee programma's voor opvoedingsondersteuning die met steun van de Foundation in Nederland werden ontwikkeld. Ten slotte zal ik spreken over het werk dat de Foundation steunt in Vlaanderen. Ik zal u daarbij ook onze partnerorganisaties voorstellen. Ik heb doelbewust geen commentaar geformuleerd op het voorstel van decreet. Ik hoop dat mijn korte uiteenzetting voldoende aanleiding zal geven tot vragen en tot het voortzetten van het debat.

Ons doel is om jonge kinderen van nul tot zeven jaar, die opgroeien in moeilijke sociale en economische omstandigheden, betere kansen te geven door hen in staat te stellen hun eigen capaciteiten te ontwikkelen. We richten ons juist op die jonge leeftijdsgroep omdat wetenschappelijk onderzoek heeft uitgewezen dat de beste resultaten te behalen zijn op jonge leeftijd, niet alleen voor het kind zelf, maar ook voor de samenleving.

We bereiken dat doel door wereldwijd in veertig landen projecten te ondersteunen op het gebied van kindzorg en kindontwikkeling. Anderzijds proberen we ook doelbewust praktijk- en kenniservaring te verspreiden, zodat zowel praktijkmensen als het beleid ervan kunnen profiteren. De Bernard van Leer Foundation is een particuliere stichting, die bestaat sinds 1949. Ze is weliswaar gevestigd in Nederland, maar we opereren internationaal.

De stichting zet zich in voor de algehele ontwikkeling van jonge kinderen en is van oordeel dat ouders daar in de eerste plaats verantwoordelijk voor zijn. Daarom steunen we de ouders, zodat zij op hun beurt de ontwikkeling van het kind kunnen ondersteunen. We vinden het heel belangrijk dat de gemeenschap actief betrokken is bij de ontwikkeling van jonge kinderen. Daarom hanteren we een strategie die zowel cultureel als sociaal en economisch in hun omgeving past. We gaan er ook van uit dat mensen zelf tot heel veel in staat zijn. Daarom bevordert de Foundation dat de mensen zelf verantwoordelijkheid nemen, hun eigen deskundigheid en zelfredzaamheid ontwikkelen, en dat ze hun krachten bundelen.

Wat opvoedingsondersteuning eigenlijk zou moeten zijn, wil ik graag illustreren met een uitspraak van een moeder: "Als ik het zo bekijk, dan doe ik veel meer aan opvoeding dan ik dacht." Het begrip

omvat enerzijds opvoeding, en anderzijds ondersteuning, met name sociale ondersteuning.

Professor Hermanns, hoogleraar algemene pedagogiek aan de universiteit van Amsterdam, zegt dat opvoeding, vanuit het perspectief van het kind, een interactief, maar ook zelfsturend proces is. Het kind beïnvloedt vanaf het allereerste begin actief zijn opvoedingomgeving. Dat doet ieder kind op een andere wijze. Vanuit deze visie op ontwikkeling is opvoeding geen pakketje informatie dat wordt aangereikt wanneer het de opvoeder past. Het is een subtiel proces waarbij van de ouders, of van een andere opvoeder, aandacht en energie wordt gevraagd om signalen en vragen van kinderen op te vangen en te beantwoorden.

Het begrip sociale ondersteuning omvat een mengeling van aspecten, zoals emotionele steun, steun bij informatieverwerking, praktische hulp, enzovoort. Emotionele steun is het uitdrukken van betrokkenheid, waardering en respect, waardoor een persoon het gevoel krijgt erbij te horen. Als een MIM-moeder (Moeders Informeren Moeders) zegt dat er tijdens de bezoeken altijd heel gezellig wordt gepraat, ook door moeders over zichzelf, dan duidt dat op een behoefte aan emotionele steun.

Door steun bij informatieverwerking wordt een persoon geholpen om allerlei zaken op een rij te zetten. Er komt zeer veel informatie op ouders af. In een van de programma's, waarin gebruik wordt gemaakt van cartoons of tekeningen, zei een moeder dat de tekeningen heel prettig overkwamen, en haar op ideeën brachten. Dat vond ze veel beter dan dat iemand zou komen vertellen hoe ze het moet doen. Ook praktische hulp en ontlasting van taken zijn componenten van emotionele ondersteuning. Moeders vinden immers dat ze thuis ook wel gezellig koffie kunnen drinken, daarvoor alleen komen ze niet.

De mate van sociale ondersteuning wordt niet alleen bepaald door de grootte van het sociale netwerk waarin iemand functioneert, maar ook door de wijze waarop daar een invulling aan wordt gegeven. In het algemeen geldt dat sociale ondersteuning veel efficiënter is als de afstand, zowel de psychologische als de sociale, tussen degene die steun geeft en degene die steun ontvangt, klein is.

We moeten sociale ondersteuning niet specifiek op een probleem richten, maar in brede zin richten op een persoon of een gezin. In het dagelijks leven gaan moeders om met verschillende personen uit hun directe omgeving, bijvoorbeeld moeder, zus, schoonzus, vriendinnen, enzovoort. In een systeem

van consultatiebureaus is ook de wijkverpleegkundige misschien iemand waaraan ze vragen kunnen stellen. Het sociale netwerk van mensen die aan programma's voor opvoedingsondersteuning deelnemen, is meestal niet erg groot. Een moeder zei: "Ik woon hier nog niet zo lang, en ik ken hier niemand in de buurt."

Om efficiënt te zijn, moet opvoedingsondersteuning in eerste instantie aansluiten bij de vragen, problemen, en behoeften van ouders zelf. Een moeder zegt bijvoorbeeld dat het vervelend is om een hele dag met haar kind thuis te zitten. Het is al een hele ervaring om te zeggen dat het zo niet hoort. Anderzijds moet er in programma's voor opvoedingsondersteuning ook aan gedacht worden meer kracht, energie en elan te geven aan initiatieven van mensen.

Het begrip empowerment geeft aan dat ouders en kinderen samen een proces kunnen doormaken, daardoor meer kansen kunnen krijgen, en zo meer greep kunnen krijgen op hun eigen situatie. Zo speelt bijvoorbeeld herkenning een rol. Het bevestigt voor een moeder dat ze niet de enige is die zich soms onzeker voelt.

Ik wil u twee belangrijke partners in Nederland voorstellen, die opvoedingsprogramma's hebben ontwikkeld met steun van de Bernard van Leer Foundation. Het ene programma is Samenspel van de organisatie Samenspel op Maat. Het andere is Moeders Informeren Moeders van de organisaties Samenwerkingsverband MIM en het NIZW, hier vertegenwoordigd door de voorgaande spreker.

Het programma Samenspel is een zeer laagdrempelig programma dat moeders en kinderen samenbrengt onder professionele leiding, niet alleen voor de ontwikkeling van jonge kinderen, maar ook om de gezinnen te stimuleren hun kinderen naar het peuterwerk of de reguliere kinderopvang te brengen. Daaraan is te zien dat opvoedingsondersteuning nauw samenhangt met de reguliere programma's, zoals de crèche, de kleuterschool, of – in Nederland – de peuterspeelzaal.

In de loop der jaren heeft het programma Samenspel zich ontwikkeld tot een nationaal programma, dat ook zorgt voor scholing en deskundigheidsbegeleiding. Het richt zich sterk op de ontwikkeling van lokale praktijknetwerken, en op het informeren en adviseren van instellingen en lokale overheden, maar opereert ook internationaal. Volgende maand gaat er in Essen een Samenspelprogramma van start. Het programma is ook vertaald in het Engels. Ook in Turkije, Marokko en de Nederland-

se Antillen zijn elementen terug te vinden van dit programma. Tussen Nederland en Vlaanderen zijn er voorlopige gesprekken om na te gaan of het programma Samenspel ook past in een Vlaamse context. Een ander doel van Samenspel is het stimuleren van kwaliteitsonderzoek.

Het programma Moeders Informeren Moeders of MIM is een opvoedingsondersteuningsprogramma voor moeders die voor het eerst een baby krijgen. Het loopt complementair met het consultatiebureau. Volgens MIM is de moeder de expert wat haar eigen kind betreft. MIM stelt de informatiebehoefte van de moeders centraal. De bezoekmoeder die regelmatig op bezoek gaat bij een andere moeder, stimuleert die laatste om echt na te denken over wat best is voor haar en haar kind.

Reeds sinds 1978 investeert de Bernard van Leer Foundation in het Vlaamse jonge kind. Het gaat om een samenwerkingsverband met de RUG en het Pedagogisch Centrum in Gent. Het doel was de kwaliteit van de stedelijke kinderopvang te verbeteren. In 1985 is vanuit heel Vlaanderen de vraag gegroeid of er niets Vlaams nodig was. Met de steun van de Foundation is nagegaan hoe de kwaliteit van de kinderopvang kon worden verbeterd, in samenwerking met de universiteiten van Brussel en Leuven. Uit het Vlaams Training en Resource Centrum zijn twee organisaties ontstaan: het VBJK (Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind) en het VCOK (Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang). Dit alles gebeurde in nauwe samenwerking met Kind en Gezin.

In de afgelopen jaren heeft het VBJK in samenwerking met Kind en Gezin, de pedagogische begeleidingsdienst van Gent en het Vlaams Centrum voor de Integratie van Migranten twee grote projecten uitgevoerd in verband met de diversiteit in de Vlaamse kinderopvang. Een van de projecten was het MEQ-project – Milestones in Equality through Quality. Via dit project werden jonge allochtone vrouwen opgeleid tot medewerkster kinderopvang.

De laatste twee jaren is het project Opvoeden tot zelfbewustzijn en verbondenheid van start gegaan. Een aantal kinderdagverblijven werkten mee aan het uitdiepen van een goede praktijk inzake het omgaan met diversiteit. "Diversiteit in de kinderopvang in Vlaanderen" is het project dat de Foundation steunt. Inmiddels is het boek "De blik van de yeti" verschenen en zijn rond dit thema verschillende studiedagen georganiseerd. In dit project wordt nagegaan hoe de opgedane ervaring kan worden verdiept en verankerd in opleidingen.

In februari is in NRC Handelsblad een artikel verschenen van Jo Hermans met als titel: "Hulp in de opvoeding. Gedwongen opvoedingsbegeleiding komt voort uit morele paniek". Ik citeer: "Opvoedingsprogramma's die worden ontworpen om sociale marginalisatie te bestrijden, zijn doorgaans gezinsgerichte, vraaggestuurde programma's waarin vaak van zelfhulp en vrijwilligers gebruik wordt gemaakt." Hard-liners steunen deze aanpak, maar vragen zich af hoe het verder moet met al die ouders die zich niet bewust zijn van hun eigen opvoedingsproblemen. Moet meer drang of dwang worden uitgeoefend?

Niemand betwist dat de overheid mag ingrijpen in gezinssituaties als de kinderen ernstig worden bedreigd. Wanneer mag de overheid echter preventief ingrijpen? Gezien al deze signalen van morele paniek, lijkt het erop dat het draagvlak voor een ingrijpende interventie op dit terrein groeit. Volgens Jo Hermans is de empirische basis voor dwingend preventief overheidsingrijpen in gezinnen zwak. Er is veel meer maatschappelijke winst te behalen door het aanbod van de opvoedingsondersteuning af te stemmen op de behoeften in plaats van de doelgroepen te dwingen gebruik te maken van het aanbod. Ik wil dan ook het belang benadrukken van het ondersteunen van kinderen en ouders, maar dan zonder dwang.

2.3. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : U zegt dat kinderen tussen 0 en 7 jaar betere kansen moeten krijgen. Richt u zich dan tot een algemene of tot een meer specifieke groep?

Mevrouw Rita Swinnen : We richten ons op kinderen van 0 tot 7 jaar die zich in moeilijke sociale en economische situaties bevinden. Voor de uitvoerende organisaties is het zeer moeilijk om een bepaalde groep af te bakenen. Zo krijgt men marginalisatie van een bepaalde groep. We werken bijvoorbeeld niet alleen maar met allochtonen of arme gezinnen, we hanteren wel een meer wijkgerichte aanpak.

2.4. Uiteenzetting door de heer Jo Voets, Geïntegreerd Pedagogisch Preventieproject Genk, OBC Bethanië

De heer Jo Voets : Ik zal geen theoretisch exposé geven over opvoedingsondersteuning en pedagogische preventie. In het Tijdschrift voor Welzijnswerk zal een publicatie verschijnen over het kind van de rekening.

Ik werk nu 20 jaar in de jeugdhulpverlening, meer bepaald in een behandelingscentrum. Dit betekent dat we jongeren die het erg moeilijk hebben, residentieel opnemen. We bevinden ons dus aan het einde van de stroom. Daar hebben we ons vaak aan geërgerd in de moeilijke organisatie van jeugdhulpverlening in Vlaanderen. In het najaar wordt een debat gehouden over de integrale jeugdzorg.

Een andere bron van irritatie was het feit dat wij vaak te maken hadden met problemen die men naar onze mening had kunnen voorkomen door meer stroomopwaarts te werken. We ontdekken nu dat de overheid aan integrale jeugdzorg en aan opvoedingsondersteuning werkt. Wij hopen dat zich dat op een of andere manier kan vertalen in concrete realisaties.

Op het scherm ziet u een kinderkompas. Wat heeft dat te maken met het project waar wij in Genk mee bezig zijn? Het is het eerste ontwerp van ons logo. Het kinderkompas symboliseert de ouders die het noorden kwijt zijn in verband met opvoeding.

Ons verhaal begint eigenlijk twaalf jaar geleden, toen we in Genk onder de naam JOG, wat staat voor Jeugdhulpverleningoverleg Genk, samen met onderwijs, preventie en hulpverlening zochten naar een manier om op efficiënte wijze via samenwerking een aantal problemen te voorkomen. Dat heeft uiteindelijk geleid tot het openen van een opvoedingswinkel eind september 2000. Ik kom daar later concreet op terug.

Het verhaal van pedagogische preventie zou een makkelijk verhaal kunnen zijn. Mensen die vertrouwd zijn met jeugdhulpverlening en met jongeren met gedragsproblemen, weten dat de wetenschap de afgelopen tien jaar zeer pregnante dingen heeft gezegd over gedragsproblemen. Zo kunnen we de risicogroep detecteren. We weten dus waar het over gaat. Wij kunnen bij een kind van 6 of 8 jaar bijvoorbeeld reeds vertellen wat op latere leeftijd de kans op gedragsproblemen is, als bepaalde factoren in de omgeving aanwezig zijn.

Wij praten over 15 percent van de jongeren die in de risicozone voor gedragsproblemen zitten. In een doorsnee school gaat dit over een 150-tal jongeren. Dat is op het vlak van geestelijke gezondheidszorg het grootste probleem in Vlaanderen. In Nederland en de andere West-Europese landen is het niet anders. Het gaat dus over een vrij groot probleem, waardoor ouders en kinderen in moeilijkheden komen en waardoor de levenskwaliteit wordt aangetast.

Hoe jonger we starten, hoe beter de programma's aanslaan, hoe meer effect ze op lange termijn hebben en hoe goedkoper ze zijn. In het centrum waar ik werk kost een opname bijvoorbeeld 4.500 frank per dag aan de samenleving. Hoe later we beginnen, hoe duurder de behandeling en hoe kleiner het effect wordt. Vaak blijkt residentiële hulp dan aangewezen.

Uit effectenonderzoek weten we welke programma's werken en welke niet. Wij kennen het succes van therapeutisch werken met jongeren alleen. Bovendien weten we dat er weinig kans op gedragsverandering is als we alleen de jongere sociale vaardigheden aanbieden. De kans op succes wordt groter naarmate de ouders meer bij de behandeling worden betrokken. Dat blijkt heel duidelijk uit de drughulpverlening.

We weten eigenlijk welke hoofdelementen uit verschillende programma's werken en welke niet werken. We weten over welke jongeren het gaat en we kunnen ze snel detecteren. Het verhaal zou dus een happy-end kunnen hebben. Toch is dat niet zo. Ouders die problemen hebben, ouders die met vragen zitten of ouders die een training willen volgen vinden in de Vlaamse hulpverlening hun weg niet.

Er is dus een grote discrepantie tussen waarmee wij bezig zijn in verband met preventie en de toegankelijkheid daarvan voor de ouders. Daarom zijn wij in Genk dan ook met ons project begonnen.

Het JOG probeerde samen met onderwijs na te gaan hoe gedragsproblemen van jongeren op school en de daarmee gepaard gaande gevolgen zoals uitwijzing kunnen worden vermeden. We probeerden ook beter samen te werken. Wij zaten met 31 partners bij elkaar. Uiteindelijk begonnen we met die partners twee jaar geleden aan het debat over pedagogische preventie en vonden we 18 partners die het samenwerkingscontract tekenden.

Een voorwaarde voor de organisatie van een preventieve werking is dat men in een regio een netwerk heeft van organisaties die dezelfde taal beginnen te spreken.

PAS is pas geboren. Eind september 2000 hebben we de deuren geopend en over twee weken houden we een open dag. We verwachten dat de vragen dan zullen toenemen, ook al zijn ze nu al talrijk. In het centrum van Genk hebben wij een meubelwinkel verbouwd en daar proberen wij met Kind en Gezin en de VZW Opzet in harmonie samen te werken om een aantal zaken op het gebied van pedagogische preventie te realiseren. Als u het aantal

medewerkers bekijkt, zult u ongetwijfeld zeggen dat het om een duur project moet gaan. Ik kan sommen vermelden mocht u daar interesse voor hebben. Het mooie van dit project is echter dat het om diensten gaat die reeds door reguliere middelen werden gefinancierd en die zo zijn samengebracht dat ze een meerwaarde krijgen.

PAS staat voor Pedagogisch Advies en Stimulering. We vervullen in de regio Genk drie grote functies, namelijk het verstrekken van informatie en advies, coördinatie en programma-ontwikkeling.

Wat doet de Opvoedingswinkel concreet? Ik zal even de adviesfunctie wat omschrijven. In de winkel kan men een video bekijken en informatie raadplegen. Ouders kunnen zonder een afspraak te maken hun vragen over opvoeding komen stellen. Het kan gaan over slaapproblemen, over spijbelen, over druggebruik en dies meer. We krijgen ook eigenaardige vragen. Zo was er een ouder die thuis de zakgelddiscussie niet kreeg opgelost en vroeg of we haar in de winkel konden helpen. We hebben tevens een overeenkomst met de bibliotheek in verband met het uitlenen van handboeken over opvoeding.

In Genk hebben we vijf of zes wijken. De discussie die we hadden bij het starten was of we een centraal aanspreekpunt zouden oprichten of een in elke wijk. We hebben een try-out gedaan in Waterschei. Met de wijkbarometer, de politie en de buurtwerkers hebben we ons afgevraagd hoe zoiets moet worden opgestart. Hoe maken we iets toegankelijk en laagdrempelig? Uiteindelijk hebben we voor een centraal aanspreekpunt gekozen in het centrum van Genk met tentakels naar de wijken. We werken dus ook op wijkniveau. Zo bereikte ons een vraag in verband met de problemen met jeugdcriminaliteit die er in een bepaalde wijk zijn. Wij maken dan samen met de verschillende actoren een analyse van het probleem en daarna stippen we strategieën uit voor de buurtwerkers en de betrokken jongeren. Dit alles is methodisch onderbouwd en steunt op jarenlange ervaringen met oudergroepen, met Turkse en Marokkaanse ouders, met ouders die geen gezag meer hebben over hun kinderen, met jeugddelinquentie en met kleine opvoedingsproblemen.

Laat ik vervolgens iets zeggen over de coördinatie- en afstemmingsfunctie. Dat betekent dat alles wat er in de regio Genk gebeurt en te maken heeft met die 18 partners vanuit een visie kan ontstaan.

De derde functie is de programmaontwikkeling. Wij maken programma's op vraag van scholen of

van wijken. Ik geef een voorbeeld. In-klas is een programma waar we vorig jaar mee zijn gestart. Half september hebben we uit verschillende scholen vier onbeheersbare klassen geselecteerd. Er was een probleem met pesterijen en agressie. Met die klassen werken we. In drie klassen zijn nu al metingen gebeurd. Via problem solving wordt het probleem geanalyseerd. We werken samen met de ouders. Aan de leerkrachten bieden we training aan. Het doel van dat alles is het lesgeven opnieuw mogelijk maken, schooluitwijzing te vermijden en leerkrachten nauwer te betrekken. Voor In-klas bijvoorbeeld wordt een derde gedaan door PAS en wordt twee derde gedragen door een scholengemeenschap.

CCT is een project waarin de jongeren die zich aandienen om uit school te worden gezet, vanaf het begin van het schooljaar worden begeleid. Er wordt gezorgd dat de schoolresultaten stijgen en dat ze niet uit de school worden gezet. Andere programma's zijn genoemd : asiellouders en nieuw samengestelde gezinnen. Er is ook vraag naar een project met ouders van kinderen met hyperactiviteit. Gekoppeld aan de oudertraining doen we ook een pubercursus. De ouders worden getraind om opnieuw gezag te krijgen. De kinderen leren we om opnieuw gezag te aanvaarden, om zich correct weerbaar op te stellen en om competentie aan te leren in hun vrije tijd. Dat zijn dus de drie functies : ten eerste, informatie en advies ; ten tweede, coördinatie en afstemming ; en ten derde, programmaontwikkeling.

Als u PAS bezoekt, zult u zien dat een aantal problemen van de ouders aan het onthaal sowieso opgelost kunnen worden. Voor een aantal andere problemen moet u even mee naar de achterkamer. Er is de mogelijkheid tot vijf spreekuren met een psycholoog of pedagoog. Het kan bijvoorbeeld gaan over een zestienjarige jongen die risicogedrag vertoont. Men probeert dan in vijf sessies die jongere uit de risicozone te halen. Indien die vijf spreekuren niet heilzaam zijn, is er een engagementsverbintenis met bijvoorbeeld een dienst geestelijke gezondheidszorg of met een residentie voor kortdurende opnames. Het contract tekenen naar pedagogische preventie betekent dat je eigen middelen inbrengt. Het gaat over cursussen en trainingen en over informatiebijeenkomsten. Een van de ideeën is in plaats van "Boterhammen in het Park", "Boterhammen bij PAS". Dat betekent dat moeders 's middags over bepaalde thema's, bijvoorbeeld zakgeld of hechting, met elkaar kunnen praten.

Voortdurende thuisbegeleiding is een programma dat we inzetten op het vlak van tertiaire preventie.

We werken vijf sessies met de kinderen, vijf sessies met de ouders en vijf sessies met de leerkrachten. Het gaat vooral over jongeren tussen tien en zestien jaar. Daarnaast is er de toeleiding en verwijzing naar een vierde hulpverlening. We volgen dat ook op.

PAS is pas geboren. We zijn twee weken oud, maar er is een voorgeschiedenis van een aantal jaren. In de publicatie "Het kind van de rekening" vindt u wat naar onze mening de succesfactoren van die zwangerschap zouden kunnen zijn. Als dit model transponeerbaar is naar Vlaanderen, dan kunnen we de sleutelfactoren geven die naar onze mening tot succes leiden.

We hebben geen strategie gekozen van : wie wil met elkaar samenwerken ? Waar zitten vooroordelen en niet ? Wij hebben gekozen voor : wat is visie ? Wat is een thema rond pedagogische preventie ? We hebben een tekst geschreven over hoe we pedagogische preventie zien in deze regio. We hebben dus niet vanuit één zuil gewerkt, maar wel vanuit een visie. Die visie heeft de relaties samengetrokken. Dit thema heeft de onderlinge visiever schillen samengetrokken.

We hebben ook gekozen voor een organigram dat niet enkel door de plaatselijke overheden wordt bezet. Het wordt niet bezet door mensen die op een of andere manier een strategisch belang kunnen hebben naar het voortbestaan van deze organisatie. Iedereen die wil samenwerken en deze engagementsverbintenis ondertekent, krijgt een zitje in deze algemene vergadering. Die algemene vergadering bestaat dus uit achttien personen. Die vertegenwoordigen organisaties die middelen afstaan. Daaruit is een raad van beheer geformeerd die de drie diensten die effectief samenwerken, bestuurt.

Primaire, secundaire en tertiaire preventie bevinden zich dus onder één dak. Het pedagogiseren van een samenleving zit onder de tak van primaire preventie. In de achterkamer zitten ook wel specialisten die als het echt moeilijk wordt aan thuisbegeleiding kunnen doen of vijf spreekuren kunnen doen. We overkoepelen dat dus. We zien nu al dat de mensen in het loket naar de achterkamer kunnen gaan om de raad te vragen van de mensen daar.

Een en ander is geënt op de regionale situatie. Genk heeft een specifieke situatie met een hoog aantal allochtonen. Er is een wijkgerichte werking, een dialoog die we nog sterker zullen moeten uitbouwen. Ik denk niet dat ons model zomaar

transponeerbaar is naar andere regio's. Er moet steeds worden gekeken naar de regionale situatie en behoeften.

Het is geënt op ervaring. Op het vlak van pedagogische preventie zien we dat de Comités voor Bijzondere Jeugdbijstand voor hun preventiewerking een preventiemedewerker aan de bestaande cel toevoegen. Dat is vaak een jonge medewerker die in een tijdelijk project zit. Hij bouwt een expertise op, maar verdwijnt na een tijd weer. Dat is niet de goede manier om aan preventie te doen. Om ouders te ondersteunen in opvoeding is veel ervaring nodig met netwerken. Ook wij werken momenteel met SIF-geld, waardoor alleen jonge mensen kunnen worden aangetrokken. Die zijn wel competent, maar ze missen een zekere mate van maturiteit en ervaring.

We moeten dus goede voorwaarden creëren voor mensen die met preventie bezig zijn. Er moeten goede netwerken zijn, en ze moeten ervaring kunnen opbouwen. Er moet een link zijn met de plaatselijke overheid. De stad en de plaatselijke netwerken moeten erachter staan, anders komt die link er niet.

Met de middelen die we momenteel hebben kunnen we daar gedurende tweeënhalve jaar in slagen. Daarna zien we wel verder. We hebben nood aan registratie, en aan wetenschappelijke ondersteuning. We hebben wel een computerprogramma, ROTS, waarmee we registreren om welk soort pedagogische problemen het gaat, maar we zouden het effect van oudertrainingen, pubercursussen en andere samenkomsten moeten kunnen onderzoeken.

Dergelijk onderzoek wordt in Vlaanderen op het vlak van preventie en hulpverlening sterk veronachtzaamd. We gaan te weinig na of de dure programma's waaraan we werken effect hebben. Scholen klagen dat ze overvallen worden door preventieprogramma's. Er moet gewerkt worden omtrent spijbelen, softdrugs en pesten op school. Die symptomen zijn echter vaak te wijten aan een cluster van problemen, zodat al die programma's eigenlijk over dezelfde elementen gaan. Toch bestaan ze los van elkaar. Met de middelen die er nu zijn, is er veel meer te doen dan er nu gebeurt. Daarvoor moeten de programma's veel meer op hun merites bevraagd worden.

PAS is pas geboren. U hebt het verhaal van deze boreling gehoord.

2.5. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : We hebben ademloos geluisterd naar het boeiende verhaal van uw zwanerschap. Maar hoe kan zoiets worden opgezet in andere regio's ? U werkt in een stedelijke situatie, en u beschikt over enorm veel knowhow, samengebracht uit verschillende richtingen. U hebt een aantal voorwaarden opgesomd om het verder te kunnen implementeren. Daar moeten we van uitgaan.

Hoe bereikt u de mensen ? Gewoon door er te zijn ? Bereikt u iedereen ? Gebeurt het allemaal op grond van vrijwilligheid ? U spreekt over jongerengroepen die werken omtrent spijbelen of problemen op school, over het betrekken van ouders, en over begeleiding van jongeren. Komen die allemaal vrijwillig ? Hoe trekt u ze dan aan ?

Hoe is de relatie met het regiohuis van Kind en Gezin ? Toen we het strategisch plan Preventieve Kinderzorg bespraken, dacht ik dat het regiohuis zou moeten uitgroeien tot een soort huis van het kind, waar mensen terecht kunnen met hun vragen over opvoeding. Het is niet zo gegroeid, al is er wel een telefonische permanentie en zo. Waarom hebben jullie dat opgenomen en is het bij Kind en Gezin niet verder uitgebouwd ?

De sprekers uit Nederland hadden het over moedergroepen en netwerken. Bij ons bestond van oudsher een traditie van vrouwen- en gezinsbewegingen. Dat was een onderbouw, maar nu is dat niet meer zo evident. Ook in uw verhaal mis ik ze een beetje. Is daarmee een binding mogelijk ? De bestaande bewegingen kunnen nog leren van uw methodiek.

De heer Jo Voets : Eén van de vragen was : hoe bereiken we ouders ? De vorige spreker heeft gezegd dat men opvoedingsadvies niet kan afdwingen. We moeten nog terugvallen op de bestaande tentakels. Een paar jaar geleden werd door een basisschool met 400 leerlingen, die zich zorgen maakte over het stijgend aantal kinderen met gedragsproblemen, gevraagd aan de leerkrachten om daar iets aan te doen. Een half jaar later startte een oudertraining, die later werd herhaald. Tegelijkertijd was de dienst integratie bezig met oudergroepen in andere scholen en wijken. Er was dus een soort biotoop waardoor dit soort dingen kon ontstaan. De contacten met het onderwijs waren goed, want we beschouwden elkaar niet als concurrenten.

We kunnen heel wat vaders bereiken via de moskee. De dienst integratie heeft een circuit bij Turkse vrouwen waar zaken over opvoeding kunnen

worden ingebracht. We profiteren van de specifieke situatie in midden-Limburg.

Bepaalde vragen bereiken ons via een soort dwang. De eerste dwang is dat er heel wat ellende is. We verwachten geen grote instroom van de curatieve organisaties maar wel van de ouders zelf, via de scholen. Ik ben meer vertrouwd met pedagogische preventie. Primaire preventie betekent ook dat opvoeding opnieuw in het maatschappelijk gesprek moet worden gebracht. Ik ben niet zozeer bang voor het bereik, maar de zorg blijft dat we het aantal groepen niet bereiken. Op dat ogenblik moeten we gezinsplaatsgericht werken. We moeten daarbij profiteren van de circuits van schoolopbouwwerk en dergelijke. Registratie zal op termijn uitwijzen wie we bereiken.

Als hulpverlener moeten we opletten dat we blijven denken aan een kwetsbare doelgroep. We moeten zeer veel aandacht hebben voor het reguliere verenigingsleven.

Mevrouw Hilde Daerden : Het hele concept van de opvoedingswinkel situeert zich binnen dat groter kader. We zijn veel bezig op het micro- en mezoniveau. We denken in Genk echter ook aan wijkontwikkeling, huisvesting en pedagogische omgeving om op te groeien. Genk heeft ongeveer 150 zelforganisaties. De samenwerking met de zelforganisaties, de klassieke verenigingen, het jeugdwerk, het reguliere jeugdwerk en het schoolopbouwwerk leveren belangrijke toeleveringskanalen voor het bereik en het werk van onze opvoedingswinkel.

Van in het begin werken we al samen met heel wat organisaties. Op dit moment is dat nog sterker. We zijn altijd op zoek geweest waar we ouders kunnen aantreffen. We hebben steeds geïnvesteerd in het versterken van basisvoorzieningen. We zijn niet enkel in contact getreden met de basisschool, maar ook met de 0- tot 3-jarigen. Kind en Gezin was daarbij een bondgenoot. We hebben gezocht naar een manier om opvoedingsondersteuning bij Kind en Gezin operationeel te maken.

Men was ook op zoek naar een nieuwe vestiging. Het nieuwe project moest ook een plaats hebben. Van bij de aanvang hebben we om allerlei redenen afgesproken om eenzelfde pand te delen. Daarna zijn er nog meer partners in huis gekomen. De samenwerking is er één van vallen en opstaan, maar toch werkt het systeem vrij goed.

De heer Jo Voets : We denken zo weinig aan die structuren. Bij de pedagogische thuisbegeleiding

aan kansarme gezinnen komen we Kind en Gezin tegen. We moeten samenwerken. We zien dat een aantal zwakbegaafde ouders zeer vlug problemen hebben met hun kinderen. Dat is ook een zorg van Kind en Gezin.

Als we het hebben over preventie in een regio, moeten we denken aan een model. Niet iedere gemeente kan een opvoedingswinkel hebben. Misschien moet er worden gewerkt met een preventie-ambtenaar die een advies geeft.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Denkt u dat er in Genk gezinnen zijn die geen opvoedingsondersteuning nodig hebben ?

De heer Jo Voets : Ja.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : In uw benadering is de doelgroep ieder gezin dat in Genk woont. Alle opvoedingsvragen worden voor een deel ingegeven door de preventie-idee. Ik heb het gevoel dat ouders niet meer in staat zijn om kinderen op te voeden en dat men ze moet ondersteunen om erger te voorkomen. U wenst het zelfvertrouwen van de ouders te doen toenemen. Ik denk echter dat dit zo zal afnemen. U hebt het nergens gehad over de kracht van ouders.

De heer Jo Voets : Ik heb in het begin gezegd dat ik bepaalde zaken niet zou herhalen. Het grote gevaar van het creëren van structuren is dat men de mensen er afhankelijk van maakt. Het klopt dat niet iedere ouder nood heeft aan opvoedingsadvies. Wel stelt elke ouder zich regelmatig de vraag of hij goed bezig is. Daarvoor moet men niet naar een opvoedingswinkel. Opvoeding moet volgens ons veel meer een onderwerp worden van het maatschappelijk en politiek discours. We hebben het over mobiliteit en verkeersveiligheid, maar men mag ook praten over opvoeding. We moeten de ouders het gevoel geven dat ze het in veel gevallen nog zo slecht niet doen. Omdat er tegelijkertijd een structuur is, doen we de rest ook. Dan zitten we in de zone van opvoedingsspanning en -crisis.

Mevrouw Hilde Daerden : Ik denk dat dit een aanvulling is. Wij waren bezig met opvoedingsondersteuning, terwijl het curatieve luik met hulpverlening actief was. Wij gebruikten misschien wel de preventieschema's, omdat die bij de opvoeding ontbraken. We gaan uit van het feit dat je als ouder in je rol groeit. Als ouders nood hebben aan informatie, kunnen we hier voor een deel aan tegemoet komen. Wij zijn aanwezig voor de ouders die hulp missen. Het mag geen taboe zijn om over opvoeding vragen en twijfels te hebben. Diploma's spelen hierbij geen rol.

De voorzitter : Ik denk dat dit het pedagogisch advies en stimulering overschrijdt. De integrale jeugdhulpverlening is ruimer dan enkel de opvoedingsondersteuning. Het is een beperkte term voor een omvangrijk aanbod. Het is blijkbaar een visie op integrale jeugdhulpverlening, die een hele regio bestrijkt.

Wat mij opvalt is het accent dat u legt op oudertrainingen. Ook educatieve verenigingen komen blijkbaar bij u aankloppen voor trainingen. Hoe garandeert u de kwaliteit van die trainingen ? Wie geeft deze trainingen ? Hoe doet u aan kwaliteitsbewaking ?

De heer Jo Voets : Een half jaar geleden zijn wij met een concept gestart. Nadien werden daar elementen aan toegevoegd. Men heeft een naam nodig, en op de duur dekt de naam de lading niet meer. Is PAS wel een goede naam ? Hij dekt een hele boel woordspelingen, dus de naam blijft behouden.

Trainingen van leerkrachten en van pleegouders worden gegeven door mensen die in de hulpverlening hebben gewerkt en reeds trainingen hebben gegeven. Deze trainingen zijn wetenschappelijk uitgebalanceerd. Zij worden voortdurend herzien.

Ook hier moet men een onderscheid maken. Er zijn ouders die een training vragen omdat ze het oordeel over hun zoon kwijt zijn. Zij willen leren hoe ze hun kinderen grenzen moeten opleggen, hoe problemen op een rustige manier kunnen worden opgelost. Er zijn ook oudergroepen die gewoon over opvoeding willen praten. We doen beide.

Er moet wel aan kwaliteitsbewaking gedaan worden. De mensen die training geven moeten een bepaalde maturiteit hebben en een vorming genoten hebben. We weten bijvoorbeeld dat men bij Marokkaanse moeders ongeloofwaardig overkomt als men zelf geen kinderen heeft. Er is dus opleiding voorzien voor de medewerkers die deze training geven.

Mevrouw Hilde Daerden : We hebben met het schoolopbouwwerk heel wat ervaring opgebouwd. We hebben twaalf jaar geleden de kans gehad om het Steunpunt Opvoedingsondersteuning, wat nu School en Gezin noemt en nog altijd in Hasselt bestaat, op te richten. Dit steunpunt heeft verdiensten verworven op het vlak van de kwaliteitsbewaking. Er wordt een gestandaardiseerde vorm van training gegeven voor mensen die oudergroepen begeleiden. Er zijn tal van opvoedingspakketten ont-

wikkeld. Zo bestaan er trainingen die leren een juiste basishouding te ontwikkelen of omgaan met interculturele opvoedingsverschillen. Er is altijd in trainingscycli voorzien. We beschikken over een goede voedingsbodem om die adequaat te kunnen uitvoeren.

Er worden soms wel problemen gesignaleerd. Vaak komen ouders tijdens de pauze naar ons toe en leggen hun individueel probleem voor. Op dat moment kan men wel verwijzen naar organisaties, maar vaak gaat de schakel verloren.

De voorzitter : Is het juist dat u 2,5 jaar nodig hebt ?

De heer Jo Voets : We hebben SIF- en OCMW-geld gekregen om 2,5 jaar verder te werken. Een deel van dit project wordt gefinancierd met tijdelijke fondsen. Dat zorgt voor problemen. Men moet hoog opgeleide, ervaren mensen aantrekken, die men slechts een tijdelijk contract kan aanbieden. Bovendien kan men hun anciënniteit niet verlonen.

2.6. Uiteenzetting door mevrouw Marleen Dejonckheere, Centrum Integrale Gezinszorg De Stobbe

Mevrouw Marleen Dejonckheere : De uiteenzetting van de heer Voets was verfrissend. Ik stel vast dat de diensten een mentaliteitsverandering ondergaan, en niet langer volgens structuurpatronen denken. Dat is hoopgevend. De Stobbe werkt met 33 gezinnen die residentieel, semi-residentieel of ambulant worden begeleid. Het dominante probleem van die gezinnen is het intrafamiliaal geweld. Ik ben ook lid van de raad van beheer van de Bond zonder Naam, die 276.000 aangesloten Vlaamse gezinnen heeft. Twee jaar geleden heeft deze organisatie een actie gevoerd rond geweld op kinderen.

Toen zijn enkele Antwerpse diensten op uitnodiging van de Bond zonder Naam rond de tafel gaan zitten om een gemeenschappelijk zoekproces op gang te brengen. We willen kinderen beter beschermen, en gezinnen die met intrafamiliaal geweld worden geconfronteerd, beter begeleiden. Ik wil hier mijn verhaal doen, maar ook een concreet voorstel – noem het een droom – formuleren.

De ernst van geweld in de schoot van het gezin en de tekortkomingen van het beleid terzake zijn niet te onderschatten. In "Een Titanic vol kinderen" staat dat beschreven. Een recent onderzoek van professor Bruynooghe bevestigt dit. Geweld in de schoot van gezinnen en in de samenleving neemt toe. In een op vier gezinnen is er dagelijks of weke-

lijks sprake van geweld. Slechts 6 percent wordt gemeld. De resultaten van een recent Nederlands onderzoek bij huisartsen sluiten nauw aan bij die onderzoeksresultaten. Jaarlijks overlijden 80 vrouwen en 40 kinderen ten gevolge van intrafamiliaal geweld. Daarnaast zien we dat 68 percent van alle vrouwen geweld ervaren, dat 73 percent van alle mannen geweld ervaren en dat 10 percent van alle kinderen slachtoffer zijn van een of andere vorm van mishandeling. 78 percent van de mishandelingsen speelt zich af binnen het gezin. Hieruit kunnen we concluderen dat intrafamiliaal geweld in alle milieus voorkomt en dat het niet alleen een relationeel, maar ook een maatschappelijk probleem is.

We stellen vast dat de problematiek van gezinsgeweld voortdurend stijgt en dramatische vormen aanneemt. Daarnaast zien we dat in de praktijk vooral vrouwen en kinderen op de vlucht gaan voor geweld in de gezinssituatie, terwijl er met de partner vrijwel niets gebeurt. We stellen vast dat er in Vlaanderen, niettegenstaande de hoge frequentie van deze problematiek, geen gerichte methodieken of werkvormen bestaan. Binnen onze samenleving blijkt er een grote tolerantie, ja zelfs een gedoogbeleid te bestaan ten aanzien van de problematiek van intrafamiliaal geweld.

We weten ondertussen dat elke vorm van gezinsgeweld traumatiserend en dus schadelijk is, en dat de kinderen de minste mogelijkheden hebben om hieruit te stappen. We weten ook dat veiligheid de eerste voorwaarde is voor herstel na het oplopen van een trauma. We stellen vast dat de bestaande wetgeving in de hulpverlening ontoereikend is en we zien het versnipperd antwoord.

Er zijn veel partners in het verhaal. Hier ontmoeten slachtoffer- en daderhulp elkaar. Dit is een zaak van emancipatie, van justitie, van jeugdrecht, van welzijn en gezin, van politie, van de jeugdbrigade, van vertrouwensartscentra kindermishandeling, van centra voor integrale jeugdzorg, van juristen, van onderwijs, van huisartsen en van bureaus. Dit gegeven maakt dat het opnemen van de problematiek van intrafamiliaal geweld onlosmakelijk vastzit aan de bereidheid om over de hokjes heen te werken – vandaar mijn enthousiasme rond wat in Genk gebeurt.

Ik heb niet meer dan een beperkte situatieschets gegeven. Ik ben niet naar hier gekomen om alleen maar de problematiek te schetsen, maar ik heb ook een voorstel op zak. Bij alle betrokken ministers ligt een projectvoorstel waarin we vragen om, in samenwerking met alle betrokken partners, een regionaal actieplan te mogen uitwerken rond intrafamiliaal geweld, vertrekkend vanuit de praktijk van

concrete gezinnen en waarbij de veiligheid van de kinderen als zwakste schakel en de ondersteuning van de betrokken gezinnen centraal staat.

Sta me toe de grote lijnen van het project kort toe te lichten. Met onze projectaanvraag "intrafamiliaal geweld" willen we geïntegreerde methodieken ontwikkelen ten aanzien van alle gezinsleden. We willen niet alleen werken met heel het gezin, maar ook met de verschillende noden van de verschillende gezinsleden. U zult onmiddellijk zien dat een geweldddadige partner andere noden heeft dan een vrouw die moet leren assertief zijn of dan een kind dat dagelijks toeschouwer is van het geweld dat de ouders elkaar aandoen.

Om dit te benadrukken wil ik een uitspraak citeren van Peter Adriaenssens : "Het moet onze verantwoordelijkheid zijn onze aandacht te geven aan het geheel en niet enkel aan de delen". In onze huidige aanpak zit men ofwel met de daders, ofwel met de slachtoffers. Men doet alsof er geen connectie tussen de twee is, terwijl de dader en het slachtoffer door veel elementen met elkaar verbonden zijn. Het zou niet mogen dat ik werk met het slachtoffer zonder aan de dader te mogen raken. In de praktijk zeggen ouders bijvoorbeeld dat hun dochter hulp nodig heeft om te verwerken wat haar broer met haar gedaan heeft en dat zij kan komen, maar dat dit voor hun zoon niet nodig is. Tegenover zoiets sta je machteloos.

Het tweede verlangen op grond van het project is het invullen en benoemen van de leemte in het hulpverleningsaanbod. Hierbij ligt de grote focus op het aanbod naar de partner, de vader, de dader, vaak een jonge dader waar op dit ogenblik zeer weinig voor bestaat. Een tweede focus is gerichte begeleiding voor de individuele noden van de verschillende gezinsleden, maar dan afgestemd op elkaar. Een derde focus is het optimaliseren van de gezinsrelaties zonder evenwel de veiligheid van het kind op te offeren. We geloven dat het gezin voor alle betrokkenen zeer belangrijk is en op zich unieke helingsmogelijkheden biedt voor iedereen, dus zowel slachtoffers als daders. Ten vierde wil het project vanuit vrijwillige bereidheid met alle betrokken partners werk maken van de opbouw van netwerken om tot coherente en efficiënte begeleiding en ondersteuning van de betrokken gezinnen te komen.

Het project wil nog meer. We willen graag een signaal geven aan de samenleving en verzetten ons tegen de toenemende tendens van het doorschuiven van problemen en verantwoordelijkheden naar diensten en overheden.

Wat het reageren op geweld met geweld betreft, is het erkennen en benoemen van de problematiek van intrafamiliaal geweld belangrijk om te komen tot bewustmaking en maatschappelijke verandering. We willen een praktijkstudie op touw zetten waarin we ons toelagen op de juridische en methodische obstakels waarop we voortdurend botsen. Daartoe willen we een aantal voorstellen formuleren aan de betrokken overheden. Het doel daarvan is een meer efficiënte en kwalitatieve bescherming en ondersteuning van alle gezinsleden.

Concreet betekent dit dat op regionaal vlak een werkgroep moet worden opgestart met alle betrokken partners. We willen ook leren van de succesvolle buitenlandse projecten die reeds bestaan. Er moet een aanbod komen voor intensieve ondersteuning en begeleiding van alle gezinsleden van problematische gezinnen, met een focus op de leemtes naar de geweldpleger en naar ondersteunende vormingsprogramma's voor lotgenoten.

De slaagkans van een dergelijk project hangt af van de bereidheid tot samenwerking van de betrokken diensten, en die bereidheid is er. Het is ook van belang dat de betrokken overheden willen meewerken. Daarbij moet men uitgaan van de nood van het gezin, over de hokjes en structuren heen. Natuurlijk moeten er ook financiële middelen zijn. Gezien de ernst en de hoogdringendheid van deze problematiek zou de Vlaamse regering hiervan een topprioriteit moeten maken. Het gaat immers om het fundament van de toekomst van onze samenleving.

Volgens Baertman kan opvoeding worden omschreven als de kunst van ouders om in het samenleven met hun kinderen op een adequate manier recht te doen aan zowel de belangen van hun kind als aan hun eigen belangen. Bluestein zegt dat het aangaan van een opvoedingsrelatie met een kind impliceert dat in beginsel de belangen van het kind prevaleren op die van de ouders. Elke vorm van intrafamiliaal geweld staat haaks op deze beide uitgangspunten. Ik hoop dan ook oprecht op steun om hier iets aan te doen.

2.7. Bespreking

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Hoe denkt men vanuit een CIG een bijdrage te kunnen leveren aan de opvoedingsondersteuning ? U doet een krachtige oproep om een antwoord te geven en het beleid te organiseren rond de mishandeling van kinderen.

De CIG's horen thuis onder de vrijwillige hulpverlening. Toch benadrukt u een eerder dwangmatig optreden ter bescherming van gezinnen en kinderen. Vanuit het kinderrechtenverdrag is niet alleen de bescherming, maar ook de participatie belangrijk. Welke inspanningen doen de CIG's om de draagkracht van de gezinnen te vergroten zodat ze uit eigen beweging en zonder dwang een vraag tot opvoedingsondersteuning stellen ? Ik mis dat.

Mevrouw Marleen Dejonckheere : Ik heb geprobeerd me aan de toegestane tijd te houden. Ik kan u hier echter urenlang onderhouden over de werking van De Stobbe op zich. Ik wil even een poging doen om op uw vraag te antwoorden.

U plaatst de Centra voor Integrale Gezinszorg binnen de vrijwilligheid en ik denk dat dat juist is. Toch wil ik er een belangrijke kanttekening bij maken. De gezinnen die bij ons terecht komen zijn zwaar problematische gezinnen en komen op vrijwillige basis bij ons binnen. Ons team heeft een contextueel-gezinsgerichte opleiding achter de rug. Wij vinden het immers ontzettend belangrijk om met het volledige gezin te werken en te blijven werken zolang dat mogelijk is.

De situering binnen de vrijwilligheid is zeer belangrijk, maar wij stellen in de praktijk vast dat we ons zeer dikwijls, precies omwille van de ernst van de problemen die wij binnenkrijgen, op het kruispunt tussen vrijwilligheid en verplichte hulpverlening bevinden. Enkele jaren geleden hebben wij bijvoorbeeld een onderzoek opgezet met professor De Boutte en professor Adriaenssens. Daaruit bleek dat meer dan 75 percent van de kinderen die bij ons terechtkomen psychiatrische storingen vertonen.

Wij werken met grote gezinnen. Soms komen er vrouwen met zes of zeven kinderen bij ons aankloppen en blijkt dat er in die gezinnen reeds jarenlang sprake is van geweld. Ik denk dat ik dit gezelschap niets meer moet vertellen over de nefaste gevolgen als iemand in de eerste levensjaren is blootgesteld aan agressie en mishandeling of toeschouwer is van dergelijke praktijken. De kruispuntpositie die wij met De Stobbe innemen, vind ik ontzettend belangrijk, maar we merken wel dat de kwetsuren van de gezinnen die wij binnenkrijgen zeer zwaar zijn. Wij werken dus inderdaad met vrijwilligheid, maar vaak moeten wij toch stappen zetten om de kinderen te laten beschermen.

Ik ben van mening dat men zo lang mogelijk met het hele gezin moet werken en dat men de ouders zo veel mogelijk moet steunen, maar niet ten koste

van de veiligheid van het kind. Over dat laatste maak ik me samen met vele anderen zorgen. De mensen binnen onze werkgroep Een Titanic vol Kinderen zijn juist vanuit die bezorgdheid samengekomen. Wij zien immers heel vaak dat er in bepaalde gevallen een begeleiding voor het gezin wordt opgestart, maar dat de veiligheid van het kind niet wordt verzekerd. Nochtans ontstaan daar de zwaarste trauma's.

Wij werken met beide ouders. Wel is het zo dat het meestal de vrouw is die met haar kinderen vlucht voor geweld. Wij nemen echter altijd onmiddellijk contact op met de vader omdat wij weten hoe belangrijk die vader voor de kinderen is, zelfs ondanks alles wat er in het gezin is gebeurd.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : De empirische basis voor het dwingend preventief overheidsingrijpen in gezinnen is zwak, en gedwongen opvoedingsbegeleiding komt voort uit morele paniek. Dat konden we vernemen van een vorige spreker. Hoe komt het dan dat u voor de CIG's in die materie aandringt op een wijziging van wetgeving ter bescherming van het kind ?

Mevrouw Marleen Dejonckheere : Ik meen niet gezegd te hebben dat ik aandring op een wijziging van wetgeving.

De voorzitter : U hebt niet gevraagd om een dwingend optreden op preventief vlak, maar om een dwingend optreden als er slachtoffers zijn. Dat is per definitie niet meer preventief, want er is in die gevallen reeds sprake van ouderschap. Voor het overige vroeg mevrouw Dejonckheere gewoon om meer preventie, maar zonder dwang.

Mevrouw Marleen Dejonckheere : In sommige gezinnen die bij ons terechtkomen, begint de geschiedenis van geweld drie of zelfs vier generaties terug. Wat kan in deze gevallen als preventie worden beschouwd ? We vernamen zojuist immers dat men meer succes heeft naarmate men vroeger ingrijpt in probleemsituaties. Ik denk dat we bij dergelijke probleemgezinnen wel degelijk over preventie kunnen spreken als we op een manier optreden die als resultaat heeft dat het toebrengen van schade stopt. We komen zo tot de kern van de zaak. Bij multiprobleemgezinnen moet men op zijn minst trachten te voorkomen dat het voort geweld wordt gezet. Dat is echter iets waar we in onze samenleving vaak niet in slagen.

Als ik naar de gezinnen die bij ons terechtkomen kijk, stel ik vast dat onze samenleving vluchthuizen en opvanghuizen heeft voor vrouwen, maar dat er

vrijwel niets gebeurt met de partner. We bouwden zelf een partnerwerking uit, maar dergelijke initiatieven zijn schaars.

Het gebeurt nu zeer vaak dat de vrouw terugkeert naar de man en het geweld opnieuw opflakkert. Anderzijds gebeurt het ook vaak dat een vrouw haar man verlaat, dat de man een nieuwe partner neemt en het geweld zich herhaalt. We moeten dus voorzien in een zwaardere ondersteuning voor dergelijke multiprobleemgezinnen. Dat schept een grotere mogelijkheid om aan de gezinsrelaties te werken en vermijdt toestanden waarbij de man in de gevangenis terechtkomt en de vrouw met de kinderen in een vluchthuis. Wij willen het gezin niet uit elkaar trekken. We willen met het hele gezin werken, maar natuurlijk niet ten koste van de veiligheid van het kind.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Wat verstaat u onder zwaardere ondersteuning ?

Mevrouw Marleen Dejonckheere : Ik zou graag zien dat het mogelijk wordt met de partner te werken rond agressie, agressiebeheersing en het leren inzien van zijn aandeel in de problemen.

Ik geloof heel sterk in het werken met de krachten binnen het gezin. Als een vrouw bij ons is opgenomen en wij contact zoeken met haar man met de melding dat we weten dat er problemen zijn en om te vragen of hij eens met ons wil komen praten, dan heeft die vraag weinig succes. Als we die partner echter zeggen dat zijn kinderen naar hem hebben gevraagd, dan krijgen we een veel betere benadering en een veel betere reactie.

Werken met het gezin op vrijwillige basis is dus enorm belangrijk, zelfs bij problemen als incest. We moeten wel realistisch blijven. Bepaalde situaties zijn voor kinderen vaak zo gevaarlijk en bedreigend dat men andere stappen moet zetten.

2.8. Uiteenzetting door de heer Johan Robert, voorzitter, CKG Centrum voor het Jonge Kind

De heer Johan Robert : Men heeft mij, als voorzitter van het CKG, het Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning te Brussel, gevraagd om een algemene visie op opvoedingsondersteuning te geven, om een aantal bedenkingen te maken bij het voorstel van mevrouw Ceysens en om iets meer over onze werking te vertellen. Ik begin met opvoedingsondersteuning.

De verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen is geen exclusieve verantwoordelijkheid

van ouders of opvoeders. Ook de gemeenschap en het beleid moeten hierin hun verantwoordelijkheid opnemen. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind geldt daarbij als leidraad. Een van de belangrijkste rechten in dat verdrag is wellicht het recht op opvoeding. Daarbij wordt uitdrukkelijk aan de overheid de taak gegeven de ouders bij te staan in de opvoeding van hun kind.

De verantwoordelijkheid van de gemeenschap inzake opvoeding situeert zich op verschillende vlakken : in haar algemene beleidsvoering inzake tewerkstelling, ruimtelijke ordening, mobiliteit, huisvesting, inkomensverwerving en -zekerheid, moet de overheid de ruimte creëren waarin de pedagogische dimensie in de verhouding tussen volwassenen en jongeren kan gedijen. Ten tweede moet de overheid voorzien in een algemeen geldend wettelijk referentiekader voor opvoedingsverhoudingen, waarin kinderrechten en de figuur van het ouderlijk gezag worden verwerkt. Ten derde moet de gemeenschap de ontwikkeling van een algemene opvoedingscultuur stimuleren. Ten vierde, als zich opvoedingsproblemen voordoen, moet de gemeenschap voorzien in een antwoord, bijvoorbeeld door het inrichten van hulpverlening.

De samenleving zou een belangrijke bijdrage kunnen leveren inzake preventie van opvoedingsproblemen. Ik maak de vergelijking met wat ze decenia geleden deed op het vlak van de fysieke zorg voor het kind, door plaatselijke consultatiebureaus in te richten vanuit Kind en Gezin. Deze laagdrempelige consultatiebureaus droegen rechtstreeks bij tot een daling van het aantal ziekten en sterftegevallen bij kinderen. Kind en Gezin bereikt vandaag 93 procent van de gezinnen in Vlaanderen. Vandaag legt Kind en Gezin zich nog voornamelijk toe op het medische luik, terwijl net een medisch-pedagogische preventie aangewezen is.

Kind en Gezin is zich terdege bewust van de nood aan een algemeen conceptueel kader inzake opvoedingsondersteuning voor de verschillende dienstverleningen binnen haar netwerk. Kind en Gezin creëerde een overkoepelend referentiekader voor de verschillende strategische plannen. Daarin worden de krachtlijnen getrokken voor elke vorm van dienstverlening van Kind en Gezin om zich op het vlak van opvoedingsondersteuning te profileren. Het is jammer dat dit conceptueel kader enkel rekening houdt met de dienstverlening van Kind en Gezin. Dit conceptueel kader is ook belangrijk in het licht van de ontwikkelingen inzake integrale jeugdzorg. De motie van aanbeveling van het Vlaams Parlement over de Bijzondere jeugdzorg van vorig jaar wees immers op de noodzaak van

het opnieuw verbijzonderen van de Bijzondere jeugdzorg, en sprak daarnaast ook van de nood aan het uitbouwen van laagdrempelige opvoedings- en gezinsondersteuning.

Daarom kan de discussie over opvoedingsondersteuning niet los worden gezien van deze bredere discussie over gezins- en jeugdzorg. In aanbeveling 7 van de motie lezen we : "De Vlaamse Gemeenschap stelt prioritair meer opvoedingsondersteunende dienst- en hulpverlening beschikbaar en maakt ze meer toegankelijk in de onmiddellijke lokale leefomgeving van de gezinnen en jongeren vanuit verschillende sectoren : het OCMW, Kind en Gezin, het algemeen welzijnswerk, het buurtwerk, de ervaringsdeskundigen uit de armoedebeweging, de scholen, het socio-cultureel werk, enzovoort. Ook de centra voor leerlingenbegeleiding, de bijzondere jeugdzorg en de diensten geestelijke gezondheidszorg spelen een belangrijke rol bij de opvoedingsondersteuning".

In aanbeveling 8 lezen we : "De Vlaamse Gemeenschap bouwt de eerstelijns jeugd- en gezinszorg prioritair uit." Het lijkt me dan ook noodzakelijk om opvoedingsondersteuning te situeren in een beleid waarbij wordt gefocust op een geïntegreerde gezins- en jeugdzorg.

Opvoedingsondersteuning is tegelijk het sluitstuk van de algemene preventie inzake opvoeding, en tegelijk het instrument bij uitstek om een algemene opvoedingscultuur te stimuleren. De algemene preventieve dimensie ervan vloeit voort uit het eenvoudige gegeven dat het verbeteren van de omstandigheden waarin kinderen worden opgevoed en het verbeteren van de opvoedingscultuur, opvoedingsproblemen voorkomt.

Het is aangewezen dat er opvoedingsondersteunende initiatieven worden genomen die laagdrempelig opgevat worden en zich buiten of aan de rand van de hulpverleningcircuits situeren. Opvoedingsondersteuning wordt het best opgezet via gemakkelijk toegankelijke aanspreekpunten. De opdracht van deze aanspreekpunten heeft meerdere dimensies : sensibiliserend optreden ten aanzien van opvoeding en opvoedingsvaardigheden, vorming organiseren met het oog op opvoedingsondersteuning, adviezen geven omtrent opvoeding, aan wie daarom vraagt en indien nodig mensen aanzetten tot contactname met hulp- en dienstverleners.

Opvoedingsondersteuning is niet alleen gezinsgericht : de belangrijkste doelgroep is uiteraard de ouders en hun kinderen, maar de opvoedingson-

dersteuning moet eveneens het domein bestrijken van de pedagogische verhoudingen buiten het gezinsverband.

Om het laagdrempelige en gemakkelijk toegankelijke van de aanspreekpunten te vrijwaren, is het aangewezen de vormgeving van de initiatieven nauw te laten aansluiten bij lokale tradities en structuren. Veelvormigheid is de regel : aanspreekpunten kunnen worden opgezet vanuit sociaal-culturele verenigingen, vanuit Kind en Gezin, vanuit het opbouwwerk, vanuit samenwerkingsverbanden, enzovoort.

De bevolking en de instanties die te maken hebben met opvoeding, moeten actief betrokken worden in de concrete vormgeving van het aanbod. Om dit te kunnen realiseren denken we aan een structuur met twee geledingen. Op lokaal niveau worden multidisciplinaire teams samengesteld die belast zijn met de concrete invulling van opvoedingsondersteuning. De manier waarop aan deze dienstverlening vorm wordt gegeven gebeurt in nauw overleg met een stuurgroep. Ten tweede kunnen we de stuurgroep vergelijken met een inrichtende macht. De stuurgroep wordt samengesteld uit vertegenwoordigers van welzijns- en gezondheidsorganisaties, onderwijs, politie, buurtwerkingen, oudergroepen, jeugdraden, enzovoort.

Vanuit Brussel is een bijkomende bekommernis de aandacht voor de problemen bij de implementatie van voorstellen en herstructureringen binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het voorstel van resolutie van mevrouw Becq heb ik pas dinsdag gekregen. Ik heb nog niet de gelegenheid gekregen om het te bestuderen. Misschien krijgen we op een later moment de kans om daarop in te gaan.

We onderschrijven de motivering voor het nemen van initiatieven tot opvoedingsondersteuning. De maatschappelijke veranderingen en de snelle ontwikkelingen in communicatietechnologie en -cultuur, hebben elk zo'n impact in de omgang tussen volwassenen en kinderen dat het opvoeden van kinderen complexer wordt. Opvoedingsondersteuning, gericht op het bevorderen van de draagkracht van de ouders en opvoeders is aangewezen, en heeft dus een algemeen preventieve dimensie.

Er wordt veel heen en weer gepraat over opvoedingsondersteuning. Allerlei initiatieven duiken als paddestoelen uit de grond, maar tot op vandaag ontbreekt een wettelijk kader om dit te regelen en te financieren. We evalueren het voorstel van het

decreet dan ook positief en pleiten voor ondersteuning ervan. Toch denken we dat in dit voorstel van decreet enkel de ruggengraat van opvoedingsondersteuning wordt verwoord. Deze ruggengraat, met name opleiding en vorming, moet op termijn uitgebreid worden met adviesverlening.

Toch willen we benadrukken dat opvoedingsondersteuning niet uitsluitend gericht is op het versterken van de pedagogische draagkracht van ouders. We denken dat het noodzakelijk is opvoedingsondersteuning ook toegankelijk te maken voor alle volwassenen die pedagogische verantwoordelijkheden dragen, wat wordt bevestigd in artikel 3 van het ontwerp.

Qua vormgeving en organisatie pleiten we voor flexibiliteit om de toegankelijkheid en laagdrempeligheid van deze initiatieven te vrijwaren. Ook monopolievorming wordt hierdoor vermeden. Anderzijds lijkt het ons aangewezen om een duidelijker sturingsmechanisme in te bouwen zodat én inplanting én kwaliteit van de dienstverlening worden opgevolgd.

De jongste jaren zien we vanuit diverse invalshoeken veel aandacht voor opvoedings- en gezinsondersteuning. Mede omwille van de preventieve waarde van opvoedingsondersteuning heeft ook Kind en Gezin hier een belangrijke plaats. Naast de preventieve dienstverlening aan gezinnen met jonge kinderen, de diverse vormen van kinderopvang en de preventieve dienstverlening inzake kindermishandeling, is er ook voor de CKG's een belangrijke taak weggelegd. Opvoedingsondersteuning is een deel van de gehele gezinsondersteuning. Daarnaast behoren het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen en het beïnvloeden van de leefomgeving van gezinnen. Kind en Gezin moet samen met de partners uit de verschillende domeinen onderzoeken hoe deze drie componenten kunnen worden aangeboden.

Kind en Gezin blijft echter een preventieve instelling, zodat niet alle opvoedingssituaties vanuit Kind en Gezin volledig kunnen worden aangepakt. In de literatuur onderscheidt men vier verschillende opvoedingssituaties, namelijk een gewone opvoedingssituatie, opvoedingsspanning, opvoedingscrisis en problematische opvoedingssituaties. Kind en Gezin moet zich vooral op de twee eerste categorieën richten en ondersteuning bieden.

Bovenop het basisaanbod en de plusfuncties bevindt zich het aanbod dat superplusfuncties realiseert voor gezinnen. Het gaat om gezinnen met risico's op ernstige opvoedingssituaties.

Kind en Gezin situeert hier de CKG's. De CKG's bieden opvoedings- en gezinsondersteuning aan gezinnen, met als eerste focus de gezinnen in opvoedingscrisisen. Zij hebben nood aan een extra aanbod van opvoedingsondersteuning.

De laatste categorie ten slotte, de problematische opvoedingssituaties, behoren op zich niet tot het terrein van Kind en Gezin. Het gaat hier immers om gezinnen die intensieve pedagogische hulp nodig hebben.

Wat is praktisch gezien de rol of de taak van een CKG ? Een CKG heeft een eerstelijnsfunctie. Het is de taak van een CKG om de ouders te ondersteunen in de basale opvoedingsmethodieken, met als doel het herstellen ervan. De grote troef van een CKG zijn de drie werkvormen : ambulante, semi-residentieel en residentieel. Die staan evenwaardig naast elkaar. Binnenkort is er wellicht ook een uitbreiding met pleegplaatsen. Een CKG doet aan begeleiding, crisispermanentie, detectie en doorverwijzing. Kortom, ze levert zorg op maat en is bovendien laagdrempelig.

Als de CKG's een bijkomende opdracht zouden krijgen inzake opvoedingsondersteuning, willen we toch een aantal knelpunten aangeven. Ten eerste is de enveloppe ontoereikend. Momenteel dient de CKG-sector te werken met een enveloppe die ternauwernood voldoende middelen geeft om de personeelskosten mee te betalen. Ten tweede is er een te kleine naambekendheid. Ondanks een recente imagocampagne blijft het ons opvallen dat de maatschappelijke bekendheid voor de CKG's minimaal is. Ten derde is er een onduidelijke leeftijdsafbakening. CKG's mogen kinderen opvangen tot 6 jaar en bij uitzondering tot 12 jaar. Het is de vraag, in de context van de integrale jeugdzorg, om een structurele oplossing te zoeken voor de opvang van kinderen tot 12 jaar. Ten vierde is er een te beperkte regionale spreiding. Slechts 22 CKG's moeten een aanbod bieden voor jonge kinderen over gans Vlaanderen. Het hoeft geen betoog dat deze noodzakelijke sector dient te worden uitgebreid en goed gespreid moet worden. Ten vijfde gebeurt de doorverwijzing niet flexibel genoeg, onder meer ten gevolge van overbezetting en procedures, overbezetting van andere diensten en onduidelijkheid over de positie van de bijzondere jeugdbijstand.

Tot slot wil ik nog iets zeggen over de werking van het Centrum voor het Jonge Kind in Brussel. Het Centrum voor het Jonge Kind is een CKG. De grote troef van de CKG's zijn de drie werkvormen die evenwaardig naast elkaar staan en flexibel kunnen worden aangewend volgens de noodwendighe-

den en de draagkracht van de ouders. Het CKG doet aan begeleiding, is 24 uur op 24 uur bereikbaar, doet aan detectie en doorverwijzing. Kortom, we leveren zorg op maat en zijn voor ouders zeer laagdrempelig. We spreken over tijdelijke preventieve acties om erger te voorkomen.

Ons eigen centrum is opgericht in 1981, op initiatief van de toenmalige NCC, de Nederlandstalige Cultuurcommissie in Brussel. Het is een huis voor kinderen en hun ouders, gelegen in Ganshoren. We richten ons hoofdzakelijk op het kansarmere publiek van de grootstad Brussel en de randgemeenten. We hebben momenteel een capaciteit van 50 begeleidingen en bereiken jaarlijks ongeveer 250 kinderen en hun gezin.

Binnen het centrum wordt zowel ambulante als residentieel gewerkt. In de ambulante werking staat de hulp aan ouders en hun opvoedingsvaardigheden centraal. Ook bij de residentieel werking van het Centrum voor het Jonge Kind wordt naast deagogische begeleiding door de sociale dienst getracht aan opvoedingsondersteuning te doen. Dit gebeurt direct, ten aanzien van het kind, en indirect, ten aanzien van de ouders. Via systematische pedagogische bijscholing van de begeleiders kunnen ze de ouders ondersteunen in het opvoedingsproces van hun kinderen. In de leefgroepwerking worden de kinderen met een continue, affectieve, geprivilegieerde relatie tot één bepaalde begeleider gestuurd naar autonomie en bewustwording van zichzelf en hun omgeving. Op deze ontwikkelingsgerichte aanpak worden ouders betrokken. Op deze wijze krijgen ze spontaan een aanbod naar informatieverstrekking, adviesverstrekking, emotionele ondersteuning, praktische ondersteuning, het betrekken van een sociaal netwerk, contactmogelijkheden met andere ouders en eventueel een doorverwijzing naar meer gespecialiseerde diensten.

Gezien de specificiteit van de kansarme doelgroep dient opvoedingsondersteuning zich vaak te richten op de volgende thema's : ouders kennis en inzicht geven over ontwikkelingsfasen van hun kind, ouders sturen tot realistische verwachtingen over de mogelijkheden van hun kind, ouders kennis bijbrengen over gezonde voeding en lichamelijke verzorging, ouders beïnvloeden in hun relationele dimensie tussen hen en hun kind, ouders het belang van structuren laten ervaren, ouders inwijden in de methoden en technieken van straffen en belonen, ouders het belang van consequent handelen bijbrengen, ouders beïnvloeden in verband met het belang van positieve bekrachtiging en ouders inzichten verschaffen over vooroordelen en specifieke cultuurgebonden vooroordelen.

2.9. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : In hoeverre hebben jullie samenwerkingsverbanden binnen de regio ? Ik denk aan het verhaal van de heer Voets, waar er een basis was van groepen voorzieningen die elkaar kenden en al samenwerken. In hoeverre is dat ook bij jullie het geval als enige CKG in een vrij ruime regio ?

De heer Johan Robert : Het Centrum voor het Jonge Kind doet heel hard zijn best om samen te werken met andere voorzieningen en diensten. In Brussel zijn we heel goed bekend. Die samenwerking met een hele reeks van voorzieningen en diensten, zowel in de vrijwillige als in de meer gedwongen sector, staat ook in het jaarverslag. We vinden dit heel belangrijk.

De voorzitter : Ik heb een vraag over iets wat op de laatste pagina staat van de tekst die we hebben gekregen. Bij het aanbod staat bijvoorbeeld "contactmogelijkheden met andere ouders". Brengt u inderdaad ook groepen ouders bijeen om daar vorming aan te geven ? Zo ja, wie laat u dat dan doen ? Hoe bewaakt u de kwaliteit ?

De heer Johan Robert : Mevrouw Vertongen zal daarop antwoorden.

Mevrouw Lou Vertongen : We brengen ouders samen, vooral omdat we de contacten in de leefgroep door de ouders laten gebeuren. Zo zien die ouders elkaar. We organiseren ook feestjes. We proberen dus echt om de ouders samen te laten praten. We merken immers dat heel wat ouders geïsoleerd zijn in de grootstad Brussel. Op die manier kunnen ze voor het eerst contacten leggen met andere mensen. We hebben ook plannen voor oudergroepen. We hebben een vraag voor uitbreiding. We hebben ook dertig bijkomende plaatsen verkregen. In dat project zit ook de mogelijkheid om oudergroepen samen te brengen, eventueel rond thema's die ze zelf kunnen kiezen. Dit zal in de nabije toekomst worden uitgewerkt zodra de diensten operationeel zijn.

2.10. Uiteenzetting door mevrouw Chris De Bruyne, coördinator CGSO Trefpunt

Mevrouw Chris De Bruyne : Opvoedingsondersteuning is niet onze kernactiviteit. Het CSGO Trefpunt is een denkstation over seks en relaties. We hebben een documentatiecentrum en een vormingscentrum. We doen aan beleidsvoorbereidend werk in samenwerking met andere partners. Ik heb twee van onze initiatieven geselecteerd die toch te

catalogiseren zijn onder de noemer opvoedingsondersteuning.

Ik zal het eerst hebben over onze visie op opvoeding. Opvoeden is een maatschappelijke verantwoordelijkheid en betreft alle participanten aan een opvoedingsproces. Opvoeden is een voortdurend leerproces voor alle ouders en hun kinderen. Opvoeden verloopt interactioneel en dynamisch binnen een bepaalde context, maar ook binnen gezinnen van zeer diverse pluimage. Opvoedingsvragen van ouders en hun kinderen en van opvoeders zijn normaal, en opvoedingsproblemen eigenlijk ook. Kinderen, ouders en opvoeders hebben recht op goede informatie, steun en advies.

Dan volgt nu onze visie op opvoedingsondersteuning. Ouders zijn de eerste opvoeders. Ouders beschikken in vele gevallen over efficiënte steunbronnen. De overheid kan nochtans de steunbehoefte van ouders invullen, maar dan wel zonder een model op te leggen. Opvoedingsondersteuning wordt best aangeboden daar waar de ouders komen. Het wordt best aangeboden met participatie van ouders en kinderen. Opvoedingsondersteuning is bedoeld als primaire en secundaire preventie. Opvoedingsondersteuning is ook best gericht op de dagelijkse opvoedingssituaties, en op opvoedingssituaties met risico of extra stress. Het wordt best ook ingepast in een globaal project.

Ik wil specifiek iets zeggen over de oudercursus 'Steun aan kinderen bij scheiding'. Deze oudercursus geeft een antwoord op een maatschappelijk relevant thema. De meeste kinderen ontwikkelen zich goed na een scheiding. Een scheidingssituatie is in ieder geval wel een situatie met nieuwe vragen, en soms een risicosituatie.

We baseren ons op een globaal concept, gesteund op wet en wetenschap. Het Belgisch familierecht steunt op de idee dat ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken zijn. Ouders zijn dus de eerste verantwoordelijken voor opvoeding, onderhoud en opleiding van hun kinderen. Dit wordt ontwikkeld door het systeem van ouderlijk gezag. Daarnaast is er ook het kinderrechtenverdrag. Daarin staat onder meer dat de overheid passende maatregelen kan nemen om de ouders in hun opvoedingstaak te ondersteunen. Bovendien heeft het kind recht op een opvoedingscontext die niet valt te herleiden tot een welbepaalde, door de overheid vooropgestelde opvoedingswijze.

Daarnaast mogen we ook de bron wetenschap niet uit het oog verliezen. Alle actueel internationaal onderzoek verwijst naar "the child feeling caught

in the middle" als een specifieke factor die verantwoordelijk is voor langdurende negatieve gevolgen van een scheiding op kinderen. Een intens ouderlijk conflict veroorzaakt op zich geen extra gedragsproblemen, tenzij het kind zich bij het conflict betrokken voelt. Een conflictoplossingsstrategie van ouders die leidt tot een kind dat klem raakt, blijkt wel de negatieve effecten van scheiding op kinderen te bepalen. De invloed van de manier waarop ouders met de verblijfsregeling omgaan is dus groter dan de invloed van de verblijfsregeling op zich. Kinderen lijden dus als ze klem zitten in het ouderlijk conflict. Wetenschappelijke artikelen in gespecialiseerde tijdschriften verbinden aan de resultaten van dit onderzoek steeds uitdrukkelijker de prioritaire noodzaak aan interventies, strategieën en structuren die kunnen vermijden dat het kind klem raakt in het ouderlijk conflict.

Daarom zijn we gestart met een oudercursus voor ouders. De bedoeling is eigenlijk om de kinderen te steunen via het steunen van de ouders. Daarbij zijn er twee aannames. We vertrekken van een eerste aanname dat alle ouders willen vermijden dat hun kinderen de dupe worden. We leren nergens scheiden zodat onze kinderen niet lijden onder de scheiding. Het ontbreekt ons aan informatie. Een tweede aanname is dat we vertrekken van resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Uit alle internationaal, wetenschappelijk onderzoek blijkt dat kinderen lijden als ze klem raken in het ouderlijk conflict. Dus niet de scheiding op zich, maar wel de wijze waarop de ouders omgaan met het conflict, bepaalt het welzijn of onwelzijn van kinderen. Ik blijf echter zeggen dat de meeste kinderen goed evolueren na een scheiding.

Wat is het doel en de inhoud van de oudercursus? De betrachting is om de kinderen van scheidende of gescheiden ouders te steunen door hun ouders te steunen. De eerste doelstelling is dat kinderen niet klem zitten in het ouderlijk conflict. In dit verband moeten we ingaan op de vraag hoe ouders hun ouderrol kunnen loskoppelen van hun partnerrol. Ook moeten we in een groep werken rond de vraag hoe ouders elkaar niet kunnen tegenwerken, en hoe ze kunnen samenwerken.

Een tweede doelstelling bij de oudercursus is dat de kinderen zich begrepen moeten voelen. We werken aan de hand van de vraag hoe ouders ervoor kunnen zorgen dat hun kinderen zich begrepen voelen door ouders of anderen, en de vraag hoe ouders kunnen ervoor zorgen dat hun kinderen zich begrepen voelen met of zonder woorden.

In samenhang met die twee doelstellingen zijn er ook twee verschillende groepen. In de eerste groep,

de groep "Problemen Voorkomen", zitten ouders die nog kunnen samenwerken. Deze groep is veel eerder bedoeld als primaire preventie. De tweede groep, de groep "Problemen Oplossen", bevat ouders die al een fel conflict hebben: vader en moeder kunnen niet samen in één groep zitten, daar de emoties te hoog zijn opgeleaid. Deze groep heeft uiteraard andere informatie nodig en zal een andere strategie moeten zoeken om met conflicten om te gaan. Deze groep is veeleer bedoeld als secundaire preventie.

Dit werken in groep heeft als voordeel dat de informatie beter beklijft. Ook mensen die weinig lezen krijgen op die manier toegang tot die groep en tot die informatie. Samen zoeken met andere ouders en leren van elkaar te leren kan bijdragen tot het normaliseren van de zoektocht naar omgangsvormen bij een scheiding. Geen van ons heeft geleerd hoe we dit op een goede manier kunnen doen. Twijfelen, praten over en zoeken naar steunbronnen voor je kind getuigen volgens ons veeleer van een goed ouderschap dan van een falend ouderschap. We pleiten ervoor dat die begeleiding gebeurt door een ervaren begeleider. Dat werd hier al vaak gezegd. Deze begeleider moet immers heel goed kunnen omgaan met de conflicten die inherent zijn aan een scheidingssituatie. Hij moet dus bedreven zijn in conflicthantering, maar hij moet vooral ook zien wat goed loopt. Er loopt immers ook heel veel goed. Een andere vaardigheid die van deze begeleiders wordt gevraagd is het kunnen dedramatiseren en het gestructureerd kunnen werken.

Een tweede initiatief is een draaiboek inzake een groepsgebesprek over seks en relaties. Uitgangspunt hierbij is dat uit alle wetenschappelijk onderzoek blijkt dat ouders een zeer belangrijke rol spelen in de seksuele en relationele ontwikkeling van kinderen en jongeren. Zij zijn heel nauw betrokken bij de ontwikkeling van de jongere: het is dan ook belangrijk dat zij de aangepaste informatie hebben om op de vragen te antwoorden. Het blijkt echter evengoed dat ouders en jongeren hier moeilijk over kunnen praten. Het is hen niet geleerd om er op een leuke of efficiënte wijze over te praten.

Daarom hebben we het idee voor dit draaiboek opgevat. Er wordt gewerkt met twee groepen: de tieners in de ene, de ouders in de andere. Ze stellen vragen aan elkaar en beantwoorden deze ook, liefst. Doel van het groepsgebesprek is een zicht te krijgen op de verschillen die er mogen zijn en die inherent zijn aan de generaties: verschillen in achtergrond en geschiedenis, in ervaring, in waarden, normen en opvattingen en inzake de kijk op seks

en relaties. Ouders en tieners kunnen elkaar vragen stellen. De begeleider moet dit proces wat vergemakkelijken, zodat tieners kunnen aangeven waarmee ze het moeilijk hebben, en wat ze niet en wel van ouders verlangen. Dit initiatief is veeleer bedoeld als primaire preventie. De begeleiding van een gestructureerd groeps gesprek op dat niveau vergt wellicht enige ervaring, namelijk het kunnen werken met een groep.

Dan had ik nog enige commentaar op de voorliggende voorstellen. Ik wil het even hebben over de uitgangspunten over opvoeding. Als de voorstellen vertrekken vanuit een beeld dat ouders het terzake niet goed doen, en daardoor verantwoordelijk zijn voor heel wat maatschappelijke problemen, mist de overheid een kans om ouders te ondersteunen. Een filosofie die ouders ziet als opvoedingscompetent en deel uitmakend van een bredere samenleving met een verantwoordelijkheid, werkt misschien beter. Als de voorstellen zich teveel richten op ouders, mist de overheid de kans om van opvoeden een maatschappelijke verantwoordelijkheid te maken. We menen dat initiatieven van opvoedingsondersteuning zich best richten tot zowel ouders als hun omgeving. Dat het verwerven van kennis en vaardigheden belangrijk is staat buiten kijf, maar we hopen dat een aanbod van opvoedingsondersteuning liefst zo divers mogelijk zal zijn, en aangepast aan doelgroep, thema, leeftijd van het kind, cultuurverschillen, en vragen van ouders en hun kinderen.

Het doel van opvoedingsondersteuning lijkt het voorkomen van problemen te zijn. Dat is toch enigszins de basisfilosofie. Dat is goed, maar daarnaast is het misschien ook zinnig om rekening te houden met vragen die bestaan in de dagelijkse opvoedingspraktijk. Wetenschappelijk onderzoek leert ons immers dat mensen wel wat vragen hebben. Ze zien zichzelf helemaal niet als opvoedingsonzeker, maar willen het juist zo goed mogelijk doen.

Dan is er nog de organisatie van opvoedingsondersteuning. We denken dat het zinnig zou zijn om de veel bepleite inventaris van het bestaande aanbod te realiseren, en daarbij ook te zoeken naar de blinde vlekken. We menen dat functionele netwerken beter werken dan niet-functionele netwerken. Opvoedingsondersteuning kan, zoals diverse sprekers reeds stelden, best zo dicht mogelijk worden aangeboden bij waar ouders komen : kinderdagverblijven, het lager onderwijs en het buurtwerk zijn wellicht het best geschikt om die initiatieven te organiseren. Dat de activiteiten best worden afge-

stemd op de behoeften en vragen van de participanten kwam vandaag reeds vaak aan bod.

2.11. Bespreking

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Hoe bereiken de CGSO's de betrokkenen ? U schreef zelf dat dit niet de kerntaak is. Hoe bereikt u dan toch de mensen ? U geeft wel commentaar op de organisatie van de opvoedingsondersteuning zoals die is uitgewerkt in het voorstel van decreet en het voorstel van resolutie. Gaat u naar de scholen en rekruteert u daar de ouders ? Maakt u daar het aanbod bekend ? Ik kan me dat wel goed voorstellen inzake groeps gesprekken over seks en relaties. Maar hoe zit dat bij de steun aan ouders en kinderen bij scheiding ? Gebeurt dit via de contacten in de CLB's ?

Mevrouw Chris De Bruyne : Gelet op de structuur van het CGSO is dat een zinnige vraag. Wij zijn een denkstation : we doen voornamelijk aan ontwikkeling van materiaal. Daarom verwees ik naar het initiatief verwees van het draaiboek. We werken in een netwerk : alle draaiboeken worden altijd ontwikkeld in samenwerking met anderen. Het draaiboek over steun aan kinderen bij scheiding is zo bijvoorbeeld ontwikkeld in samenwerking met het algemeen welzijnswerk, in concreto een centrum in Gent. Het draaiboek over seks en relaties is ontwikkeld in samenwerking met de Bond voor Grote en Jonge Gezinnen. We maken dus gebruik van functionele netwerkverbanden, en dat themagecentreerd. Daarnaast hebben we ook groepen van preventiewerkers – de oude CGSO's, die nu allemaal behoren tot de centra voor algemeen welzijnswerk. Dat is een manier om wat werd opgebouwd aan ontwikkeling uit te proberen en door te geven, zodat dit kan worden opgenomen in het reguliere veld. We doen dit dus niet zelf. We houden het bij ons in zijn ontwikkelingsfase en van zodra het op poten staat, geëvalueerd is en zijn pilootfase heeft verlaten, wordt het doorgegeven.

Steun aan kinderen bevindt zich in de pilootfase. In die zin zit het nog bij ons, maar het wordt uitgevoerd in samenwerking met kinderdagverblijven, justitiehuisen, regionale samenwerkingsverbanden. Het is nog wat zoeken waar dit koffertje dan daarna heen moet. Het uitproberen gebeurt wat minder toegeleid dan we zelf wel zouden wensen. Wij zijn niet het centrum dat het dichtst bij de mensen met vragen zit, maar voor onze netwerken is dit wel het geval.

De voorzitter : U doet aan productontwikkeling.

Mevrouw Chris De Bruyne : Eigenlijk wel, maar steeds in samenwerking met het werkveld. Dat is ons principe.

2.12. Uiteenzetting door mevrouw Bie Melis, staf-medewerker, jeugddienst In Petto

Mevrouw Bie Melis : Mevrouw de voorzitter, geachte leden, ik spreek hier misschien vanuit een heel andere sector dan die van de vorige sprekers, namelijk vanuit een jeugddienst. Ik wil deze dienst even situeren, zodat u weet waar ons signaal vandaan komt. In Petto is een jeugddienst voor informatie en preventie, en is erkend als landelijke jeugddienst. We werken daarbij nauw samen met de vroegere JAC's, nu deelwerkingen van de centra voor algemeen welzijnswerk, en met het jeugdwerk. Onze dienst is gespecialiseerd in jongereninformatie en preventie, met de klemtoon op peer involvement. Dat betekent dat In Petto preventie inzake jongerenproblemen opstart en ervan uitgaat dat jongeren zelf moeten worden betrokken bij dat proces, zowel bij de ontwikkeling als bij de uitvoering. We zien immers dat jongeren zelf heel wat competentie hebben om hun problemen op te lossen, en dat jongeren elkaar daarbij ook ondersteunen.

Als landelijke jeugddienst heeft In Petto de voorbije jaren een duidelijke positie uitgebouwd binnen het preventiewerkveld. Met het project Jeugdadviseurs als basis is het principe van participatie van jongeren in preventie het uitgangspunt geworden van diverse projecten binnen In Petto. Daarnaast zijn we ook de uitgever van Den Vrijen Courant, een vakantiekraantje voor jongeren waarin die elkaar voorlichten over relaties, seksualiteit en aids. Ook is er de tweejaarlijkse jongerengids, die dit jaar weer verschijnt. Recent begonnen we met het programma "Be Happy, Don't Worry". Hierbij ondervragen we jongeren via enquêtes en groeps gesprekken over hun idee van gelukkig zijn. Dit is een aanloop tot een actieprogramma dat een antwoord wil bieden op de onrustbarende stijging van zelfmoorden bij jongeren. We zijn ervan overtuigd dat de eigen visie van jongeren op gelukkig zijn een belangrijk aanknopingspunt is voor die preventie. Dit illustreert onze aanpak : via diverse methodieken trachten we signalen van onwelzijn om te buigen in welzijnsbevorderende acties waaraan jongeren participeren. We richten ons daarbij niet op het probleem, zoals vele andere preventiecampagnes, maar wel op de oplossingsmogelijkheden die jongeren zelf in petto hebben.

We zijn dus geen experts in het thema van de opvoedingsondersteuning. We willen ons daarom he-

lemaal niet mengen in de discussie hoe deze ondersteuning vorm moet krijgen, maar we willen wel vanuit onze ervaring in preventiewerk met en door jongeren een heel belangrijk signaal geven. De essentie van onze boodschap geldt zowel voor kinderen als jongeren. We hebben vooral ervaring in het werken met pubers en adolescenten. Daarom illustreren we vooral die zaken.

Vanuit onze invalshoek is de aandacht voor de ondersteuning van ouders essentieel. Ouders, als de belangrijkste opvoeders, hebben recht op die ondersteuning, maar daarnaast willen we wijzen op de wederkerigheid van de opvoedingsrelatie. Er is nood aan ondersteuning van de ouders, maar het mag geen eenrichtingsverkeer worden. We spreken immers over opvoedingsrelaties, waarbij we alle leden binnen deze relaties moeten ondersteunen. U kunt dit aan elke relatietherapeut vragen. We merken echter dat in de gesprekken rond opvoedingsondersteuning één partij vaak als sterk noodlijdend naar voren komt : ouders moeten worden ondersteund.

Gelukkig zijn er heel wat diensten die in hun praktijkwerk vinden dat kinderen zeker moeten worden betrokken bij die ondersteuning. Dat bleek vanmiddag nog. We merken echter dat dit betrekken vaak gebeurt in het kader van de ondersteuning van ouders. Soms zijn ze enkel voorwerp van die ouderbegeleiding. Voor ons zijn kinderen ook een partij in de opvoedingsrelatie. Ze hebben dus ook recht op rechtstreekse ondersteuning in hun opvoedingssituatie.

We waren dan ook heel blij dat het voorstel van mevrouw Ceysens het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, met de drie p's, als leidraad neemt. In de praktijk ligt de klemtoon echter vooral op provision en protection. Zoals mevrouw Merckx reeds opmerkte komt participatie – voor ons dan participatie van kinderen en jongeren – minder uitdrukkelijk aan bod.

Waarom vinden we die participatie van jongeren bij dit thema zo belangrijk ? Ten eerste vinden we dat jongeren en kinderen ervaringsdeskundig zijn in de opvoeding : in een opvoedingsrelatie voeden kinderen ook ouders op. In een snel evoluerende maatschappij zijn jongeren meer deskundig dan ouders inzake sommige opvoedingsthema's. We gaan niet alleen bij onze kinderen te rade voor het programmeren van de video of het oplossen van computerproblemen, en kinderen lopen ons niet alleen op technisch vlak voorbij, maar ook de snel evoluerende jongerencultuur kunnen we als ouder niet meer volgen. Niet alleen de muziek, maar de

hele communicatiestijl tussen jongeren klinkt ons vreemd in de oren. Jongeren hebben hun wereld om te experimenteren met uitgaan, het gebruik van genotsmiddelen, relaties en seksualiteit. Jongeren hebben ons heel wat te leren over die opvoedings-situatie : dat is wat In Petto dagelijks ervaart in haar werking.

Ik geef enkele voorbeelden. Er was het jongerenforum over drugs, dat in 1997 werd georganiseerd, en waar een tachtigtal Vlaamse jongeren, samen met twintig aandachtig luisterende politici, in workshops hun visie op de drugproblematiek gaven. Ze gaven aan hoe ze die problematiek ervaarden en hoe ze aankeken tegen het huidige drugbeleid. Ook bij het werken met jongeren aan "Den Vrijen Courant" wordt duidelijk dat jongeren op een andere wijze communiceren over relaties en seksualiteit. Hoewel de waarden die ze vooropstellen – respect voor de partner, elkaar ernstig nemen – veelal aansluiten bij de waarden van volwassenen, communiceren jongeren op een heel eigen manier, met een eigen taal. Dit leidt vaak tot misverstanden en conflicten in een gesprek met ouders. We moeten elkaars taal leren kennen en begrijpen : zo kunnen we tot een constructief gesprek komen.

Kinderen zijn niet alleen deskundig, ze zijn ook een belangrijke barometers. Individuele hulpverleners die werken met gezinnen ervaren zeer vaak dat kinderen vlijmscherpe analyses kunnen maken over hun gezinssituatie. We horen vaak zeggen : "Wij luisteren niet naar onze ouders ? Je moet maar eens zien hoe onze ouders naar elkaar luisteren." Of : "Ik wil misschien niet met mijn ouders praten, maar moeten mijn ouders niet eerst met elkaar leren praten" ? Ook maatschappelijk zijn ze een belangrijke barometer inzake de kwaliteit van hun opvoedingssituaties. Jongeren maken problemen omdat ze problemen hebben. Jongeren hebben ook vaak enkel hun onaangepast gedrag om dat aan ons duidelijk te maken.

De beide elementen, van kinderen als deskundigen en kinderen als barometer, zijn slechts twee elementen in het pleidooi voor de participatie van kinderen en jongeren. Die participatie is zeker nog geen realiteit. Het gesprek over de opvoedingsvaardigheid van ouders is soms nog een taboe, maar de opvoedingsvaardigheid van kinderen is totaal miskend. De erkenning dat kinderen soms beter geplaatst zijn om opvoeders te zeggen hoe ze moeten reageren strookt niet met de gangbare praktijk.

Het huidige socialisatieproces is een eenrichtingsverkeer : ouders voeden kinderen op en leerkrach-

ten voeden leerlingen op. Ook in het preventiewerk worden waarden en normen bepaald door de volwassenenwereld. Dat hebben we bijvoorbeeld sterk ervaren in de discussie inzake drugpreventie. In 1996 was er ook een parlementaire commissie over dit onderwerp. Er werden veel deskundigen uitgenodigd, maar men was wel de doelgroep van de jongeren vergeten. In Petto protesteerde hiertegen en kreeg de kans om met een aantal jongeren naar de commissie te stappen. Wij vonden dit een zeer verrijkende ervaring, zowel voor de parlementsleden als voor de jongeren. We hopen dat de leden dit ook vonden.

Dat het anders kan met die participatie blijkt uit onze dagelijkse ervaring in onze projecten met peer involvement en peer education. Ik verwijs opnieuw naar de jongerenforum over drugs, waarin jongeren een duidelijke analyse maakten van hun problemen met genotsmiddelen en een heel duidelijke, bruikbare boodschap gaven inzake drugpreventie. In 'Den Vrijen Courant' zien we hoe jongeren willen communiceren over relaties en seksualiteit. Er blijkt ook uit dat jongeren in die communicatie belangrijke waarden doorgeven aan elkaar en elkaar willen ondersteunen in die zoektocht naar een veilige, gezonde seksuele relatie. Het project Jeugdadviseurs gaat uit van een positieve benadering van de jongere. Het concept van vriendschap als preventie vormt daarbij een belangrijk alternatief voor de gangbare preventieprojecten, die de vriendengroep vaak als negatief bekijken. Jeugdadviseurs brengen ook aan waar jongeren mee bezig zijn : helaas zijn dit zelden thema's die maatschappelijke erkenning krijgen. De budgetten voor preventie blijven vooralsnog gekoppeld aan wat volwassenen gaan benoemen als maatschappelijk risicogedrag.

Ik keer terug naar dit debat. We hopen dat in de preventieve doelstellingen van de opvoedingsondersteuning niet dezelfde fout wordt gemaakt en dat er aandacht is voor de betrokkenheid van jongeren zelf. Jongeren moeten als groep een forum krijgen om hun vragen en noden te formuleren. We merken dat dit wel gebeurt voor ouders. Ik verwijs naar de bevraging van de Bond voor Grote en Jonge Gezinnen inzake opvoedingsproblemen met tieners. Er is terzake ook heel wat onderzoek gebeurd. Naar mijn weten werden deze vragen in het kader van opvoedingsondersteuning echter nog niet onmiddellijk aan kinderen gesteld. In Gent werd weliswaar een onderzoek gevoerd naar de noden van kinderen, maar eigenlijk zou dit soort onderzoek permanent moeten plaatsgrijpen in het kader van die opvoedingsondersteuning.

Participatie is belangrijk, maar kan niet zonder empowerment en ondersteuning van die communicatie. We menen dat jongeren erkenning moeten krijgen in hun positie binnen die opvoeding. Een essentiële vraag daarbij is wie op dit ogenblik het opvoedingsprobleem definieert. Individuele hulpverleners kunnen daarover getuigen. Wat door de welzijnswereld als een opvoedingsprobleem wordt beschreven – "lastig opvoedbare kinderen" in mentaal – wordt later vaak door de jongeren gedefinieerd als "relatieproblemen van onze ouders, waarbij we ons een houding moesten geven". Jongeren krijgen zelden de kans om hun visie op het probleem te geven dat ze zelf vaak als probleem worden benoemd.

Dat zien we ook gebeuren op macroniveau. Problemen met de jeugd staan hoog op de agenda: er is kindermishandeling, drugproblemen, spijbelen op school, pesten op school, kinderprostitutie, enzovoort. De media smeren terzake dagelijks heel wat donkere beelden breed uit. Dat beïnvloedt ook de individuele opvoedingssituatie. Ouders worden verontrust door berichten over toenemend druggebruik, risicogedrag in het verkeer, het recreatieaanbod dat dit alles aanwakkert. Ze stellen zich voortdurend de vraag hoe hun kind de druk van slechte vrienden weerstaat, of hun kind ook experimenteert met drugs, of ze hun kind nog alleen met de fiets naar buiten kunnen sturen. Jongeren ervaren dagelijks last van die beeldvorming. Het beperkt hen in hun vrijheid, in hun geloofwaardigheid en in hun waardigheid. Ze hebben het recht om die beeldvorming opnieuw in evenwicht te brengen. Ze kunnen dit ook, zonder afbreuk te doen aan de ernst van de gesignaleerde problemen. In het project Jeugdadviseurs waarmee we werken komt die goednieuwsboodschap sterk naar voren. We trachten duidelijk te maken dat jongeren wel geëngageerd zijn om elkaar te ondersteunen en een positieve boodschap naar buiten te brengen, dat ze in hun vrije tijd cursussen volgen om elkaar te ondersteunen.

Daarnaast is er nood aan het ondersteunen aan initiatieven, ook op macroniveau, die de communicatie tussen ouders en jongeren bevorderen. Een aantal jaren geleden stelde de KAV ons de vraag om groepen KAV-vrouwen te laten kennismaken met de jongerencultuur, door het bezoeken van jongereninitiatieven, zoals jongerenhulpverlening en -diensten. Dat is een heel goed voorbeeld. Helaas was het de eerste maal dat we als jeugddienst werden aangesproken door volwassenenorganisaties. We zagen dat als een heel mooie kans om communicatie tot stand te brengen.

Samenvattend vinden we dat er inderdaad nood is aan ondersteuning, in de eerste plaats voor de ou-

ders, die er recht op hebben. Het is echter heel belangrijk om na te gaan vanuit welke invalshoek dat gebeurt. Hebben jongeren de kans om inhoud en vorm van die ondersteuning mee te sturen? Werden ze gehoord? Werden ze betrokken in de probleemdefiniëring? Spelen ze een rol in de uitvoering? We moeten hen hiervoor een forum bieden.

Willen we jongeren een plaats geven, met hun deskundigheid, en hen een inbreng laten doen, dan is het ook belangrijk dat ze worden ondersteund in de opvoedingsvaardigheden. Enkel hun mening en visie vragen is niet voldoende. Het is bijna unfair om snel jongeren samen te brengen rond een dergelijk thema en hen te vragen wat hun noden en vragen zijn. We moeten hen de kans geven ook hun eigen oplossingen naar voren te brengen en zo een langdurige discussie tot stand te brengen. Ik weet dat we niet meteen een hele visie geven op opvoedingsondersteuning, maar ik hoop dat ons signaal in deze discussie is overgekomen en mee in overweging kan worden genomen bij het uitwerken van deze thematiek.

2.13. Bespreking

De voorzitter: Professor Adriaenssens heeft vorig jaar bij de lezing, die hij houdt voor de ouders, ook uitdrukkelijk de kinderen betrokken. Zijn dat de zaken die u weet te appreciëren of vindt u dit onvoldoende?

Mevrouw Bie Melis: Het is zeer belangrijk dat bij lezingen kinderen ook worden gehoord. Het is echter gevaarlijk de zaak eenmalig over te brengen naar kinderen omdat dit een methodiek is van volwassenen. De toespraak wordt iets gemakkelijker gemaakt voor de kinderen en ze mogen daar dan even over reflecteren. Dat is niet hun cultuur. We zien wel dat dit steeds meer gebeurt. Dat is positief, maar we mogen ons daar niet toe beperken. Dat zou een alibi zijn om te zeggen dat we de kinderen hebben gehoord en dat we daarna tot de orde van de dag kunnen overgaan. We moeten dit inbedden in een algemene werking. Als we het hebben over opvoedingsondersteuning, dan betekent dit ondersteuning van de ouders. De werking van de jongeren moet echter steeds de achterliggende gedachte zijn. Dit kan enkel als er diensten of organisaties zijn die voortdurend worden betrokken bij de discussie.

Daarstraks had men het over kwaliteitsbewaking op vormingscursussen. De belangrijkste kwaliteitsbewakers op zulke cursussen zijn jongeren. Ze moeten zeker worden gehoord. Ik moet daarbij denken aan een uitspraak van het Jongerenforum.

Men zei dat als de ouders naar een drugspreventie-avond zijn geweest in de school, waarbij de rijks-wacht informatie geeft, er daarna gegarandeerd conflicten zijn met wat de jongeren dan noemen de "drugshonden in huis", zijnde de ouders. Preventie en informatie zijn zeer belangrijk, maar kunnen soms leiden tot meer conflicten indien ze niet kwaliteitsvol zijn.

3. Ochtendvergadering vrijdag 20 oktober 2000

3.1. Uiteenzetting door dr. Peter Adriaenssens, Afdeling Kinderpsychiatrie KULeuven

De heer Peter Adriaenssens : Het is mijn bedoeling om enkele specifieke aandachtspunten over het thema van de opvoedingsondersteuning te belichten. De meningsverschillen kunnen immers niet zo groot zijn en ik wil ook vermijden telkens weer bij dezelfde ideeën en concepten terecht te komen.

Het belang van het voorliggende voorstel schuilt in het duidelijke signaal dat opvoeden niet louter als een privaat thema kan worden beschouwd. De ondertekening van de Internationale Conventie van de Rechten van het Kind heeft hiertoe ook een belangrijke aanzet gegeven. Ouders met moeilijk opvoedbare kinderen vragen zich vaak af waarom een samenleving zich hiermee wil inlaten. Zij stellen tevens de vraag waarom zij hun kinderen moeten opvoeden zoals anderen voorstellen. Voor de mensen in het veld is dit een moeilijk debat. Het aanreiken van een ondersteunend kader is voor hen dan ook zeer belangrijk. De overheid heeft immers een mandaat om zich met opvoeding in te laten. Een initiatief rond opvoedingsondersteuning biedt wat dit betreft tevens een duidelijker kader. Opvoeding is niet enkel een privaat, maar ook een publiek goed.

Ik heb over dit thema de voorbije tien of vijftien jaar heel wat lezingen gegeven. Het thema van vorig jaar was "tieners". Ouders konden zich via de VCOV inschrijven. Bij de eerste inschrijvingsronde waren er echter al tienduizenden kandidaten. Dit project is eigenlijk het slachtoffer van zijn eigen succes geworden. Men kan immers onmogelijk aan een dergelijke informatiebehoefte voldoen.

Al die ouders geven hiermee een krachtig signaal. Ze willen namelijk duidelijk over kennis over opvoeding beschikken. De tijd dat opvoedingsondersteuning louter bevoogdend was, is definitief voorbij. Ouders willen beter worden geïnformeerd over kinderen en over normale ontwikkelingen. De onderbouw van iedere ondersteuning moet een antwoord bieden op bepaalde vragen. Welke kennis

kan de empathie bevorderen ? Welke kennis kan de sensitiviteit van een volwassene voor kinderen bevorderen ? Een opvoedingstheorie kan uiteindelijk tot een paar trefwoorden en steeds weerkerende vragen worden gereduceerd. Hoe brengt men structuur aan ? Hoe moedigt men aan ? Hoe creëert men een positieve sfeer ? Hoe creëert men een debatcultuur met kinderen ? De onderbouw van deze vragen is de vraag hoe men als ouder leert gevoelig te zijn voor het specifieke van ieder kind.

Iedere ouder weet dat men zich bij één kind op drie nauwelijks bewust is van het feit dat men aan het opvoeden is. Er is tegelijkertijd ook één kind op drie waarbij men inspanningen voor drie moet leveren en waarbij men voortdurend wordt uitgedaagd op het vlak van de eigen creativiteit en sensitiviteit. Vooral dit stuk moet in de praktijk worden onderbouwd. Er zijn immers kinderen waarmee men niet in oorlog moet gaan. Men kan in bepaalde gevallen terecht van regels afwijken om de situatie leefbaar te maken en om het kind te doen aanvoelen dat het om hem of haar gaat. Een ouder wil dat het kind voelt dat het belangrijk is voor de ouder. Er kunnen binnen één gezin verschillende afspraken worden gemaakt. In dit opzicht voelen veel ouders aan dat opvoeden moeilijk en vermoeiend is. Aangezien men vroeger een grote lijn trok voor alle kinderen, deden deze problemen zich vroeger veel minder voor.

Een echte ontsporing tussen ouders en kinderen heeft vaak met een verkeerde interpretatie te maken. Bepaalde ouders kunnen of durven niet inspelen op het specifieke van een kind. Zij zullen hyperactiviteit interpreteren als een onwil om te luisteren of om mee te doen. Het gaat hier echter om een kind dat een specifieke aanpak vergt.

Wat de ondersteuning betreft, zou ik het als ouder zeer leuk vinden om samen met een baby ook een "starter's kit" te krijgen. Deze kit zou me onder andere wegwijs moeten maken in het grote aanbod van verenigingen, structuren en organisaties waar ik als ouder terecht kan. Ik sta dan ook achter recente Vlaamse initiatieven zoals opvoedingswinkels en andere laagdrempelige initiatieven tot concrete ondersteuning waar ouders zich kunnen inschrijven in opvoedingstrajecten. Men zou deze hulpverlening rechtlijniger moeten maken. Het lijkt momenteel wel alsof ouders zelf een cursus moeten volgen om te weten wie ze binnen de hulpverlening precies moeten aanspreken.

Ik ben tevens overtuigd van de grote invloed van het functioneren van de samenleving zelf. Ouders

moeten hun kinderen opvoeden. De vraag is evenwel of die ouders wel voldoende worden ondersteund. Zij staan immers voor een aantal opvoedingsmoeilijkheden die het gezin via de samenleving zelf bereiken.

Men voert momenteel in zowat alle gezinnen ruzie over de vraag vanaf welke leeftijd jongeren naar de megadancing aan de rand van de stad mogen gaan. Deze ruzies hebben de ouders te danken aan het feit dat er binnen de eigen gemeenschap geen fuiflokalen meer te vinden zijn. Jongeren die toch een feest willen organiseren, worden direct geplaagd door volwassenen die naar de politie en de rijkswacht bellen. De vraag is in welke mate ouders zelf bereid zijn hun houding te ontwikkelen. Jongeren en gezinnen moeten de boodschap krijgen dat ze binnen de gemeenschap moeten blijven wonen. Nu krijgen vele gezinnen met wat luidruchtige kinderen de indruk dat ze beter zo ver mogelijk van de drukke samenleving gaan wonen.

Ik wil me hier aansluiten bij de argumenten die de voorbije weken, na de verkiezingen, opgang hebben gemaakt. We moeten durven nadenken over onze eigen democratische ontevredenheid. Het is momenteel blijkbaar de bedoeling dat iedereen zoveel mogelijk zeurt over de mislukkingen in onze samenleving. Jongeren krijgen massaal het voorbeeld van volwassenen die steeds maar blijven zeuren over de details van een nieuwe wet. Die volwassenen praten echter nooit meer over de grote verwezenlijkingen van diezelfde wet. We oogsten de ontevredenheid die we zelf hebben gezaaid.

Opvoedingsondersteuning is ook een zoektocht naar kanalen die de attitudes van volwassenen kunnen veranderen. Veel ouders creëren de moeilijkheden die ze zelf oproepen. Ik onderschrijf dan ook volmondig het belang van publicaties als "Botsing" en "Brieven aan jonge ouders". Deze publicaties verspreiden op een rechtstreekse en ongedwongen wijze informatie in de gezinnen. Ouders vinden dat ze die publicaties tenminste kunnen lezen op een moment dat hun kinderen het niet zien. Indien een kind dit wel ziet, zal het namelijk vragen of het niet meer gaat. Dit is trouwens een gevolg van al de televisieprogramma's over deze onderwerpen.

Als ouders en kinderen weten dat er die avond een televisiedebat is over softdrugs of piercings, dan moeten de ouders ook onmiddellijk hun agenda op tafel leggen. Voor hun eigen kinderen zijn ze dan echter een schietschijf geworden. Kranten en tijdschriften spelen in dit verband een enorm belangrijke rol.

Het belang van de voorbeeldfunctie geldt ook voor de beleids mensen. Zij moeten dringend eens stoppen met hun nachtelijke vergaderingen. Zij geven telkens opnieuw de boodschap dat mensen die echt werken ook heel de nacht werken en dat mensen die zich aan normale werkuren houden abnormale of niet al te hooggekwalificeerde mensen zijn. De dag dat een premier van dit land om vijf uur tegen de pers zegt dat hij naar huis gaat, is er een grotere stap voor de opvoeding gezet dan wij ooit met al onze geschriften zullen zetten.

De overheid moet het thema van de opvoeding zelf in zijn dialogen betrekken. De overheid moet iedereen duidelijk maken dat we allemaal in een moeilijke en schizofrene situatie zitten. We zijn immers allemaal tegelijkertijd werkers en ouders.

Het laatste punt betreft het niveau van de kinderen en de jongeren zelf. De meeste ouders vinden hun draai niet. Ze weten niet hoe ze hun kinderen als partners in een opvoedingsrelatie kunnen responsabiliseren. Men kan moeilijk van kinderrechten en van een mondige samenleving spreken als men niet bereid is om die mondigheid zelf actief aan te spreken.

Onze samenleving beschikt eigenlijk niet over publicaties die zich rechtstreeks tot kinderen en jongeren richten met de vraag hoe ze zich vanuit hun eigen positie mee kunnen opvoeden. De jongeren zijn vandaag inderdaad mondiger dan hun ouders. Ze zijn opgevoed in een debatcultuur. De mondialisering inzake opvoeding komt bijvoorbeeld ook via andere kanalen de huiskamer binnen – denken we maar aan de informatie die via het internet verkrijgbaar is. Men kan dan zeggen dat men de ouders moet versterken in het opvoedingsdebat. Men kan evengoed zeggen aan opgroeiende jongeren dat ze partners zijn in een opvoedingsrelatie. Men kan dan ook iets doen aan de haalbaarheid van de opvoedingsopdracht. Daarvoor is nog heel wat creativiteit nodig. JAC's en analoge initiatieven worden nog te zeer aan de kant geschoven. Ze worden bij de zaak betrokken als er problemen zijn. De samenleving moet echter investeren in zaken waar het goed gaat in plaats van te focussen op de situaties waar het uit de hand loopt.

Ik geloof zeer sterk in de jeugdcultuur. Kindergeld wordt bij ons gegeven aan de ouders. Dat is zeer opvoedingsondersteunend. Men gaat ervan uit dat de ouders dit naar best vermogen zullen besteden. In sommige landen geeft men het bedrag rechtstreeks aan de kinderen. Daarmee valt de overheid eigenlijk de verbondenheid in gezinnen aan. Iedereen weet dat als men kinderen financieel zelfstan-

dig maakt, men een heel gevaarlijk pad bewandelt. Ouders zeggen soms dat de kinderen enkel thuis komen om de was te doen en om zakgeld te krijgen. Dat klopt. Gelukkig moet dat nog gebeuren. Tegelijkertijd is er immers een debat en is men met opvoeding bezig.

Het kindergeld zou wel moeten worden aangevuld met boekencheques, cultuurcheques, enzovoort zodat jongeren naar bijvoorbeeld jeugdtheater kunnen gaan. Hierdoor zou de sector van de jeugd-cultuur veel meer verzekerd zijn van een ruimere inkomstenbron en publiek waardoor ze projecten in die richting veel beter zouden kunnen uitbouwen. We moeten niet altijd de pap in de mond geven.

Vorig jaar heb ik één avond voor ouders van tieners gesproken en de week daarna voor hun tieners. Ik heb toen aan beide groepen hetzelfde verteld. Ik vroeg de jongeren wat ze ervan vonden. Het valt dan in de eerste plaats op dat een deel van die jongeren veel strenger zijn. Daarnaast wordt men geconfronteerd met jongeren die zeggen dat ze over zulke zaken thuis niet kunnen praten. Jongeren moeten voelen dat men ze als partner beschouwt.

3.2. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : Mijnheer Adriaenssens, ik weet dat u samenwerkt met comités. Hoe kan men de opvoedingsondersteuning aanbrengen bij ouders die moeilijk bereikbaar zijn ? Het is geen vraag over structuren. Hoe kan men dat concreet aanpakken ?

De heer Peter Adriaenssens : Anderhalf jaar geleden was er een project in Hasselt. In de zaal waar ik sprak waren mensen aanwezig die zich bezighielden met projecten inzake kansarmoede. Ze zaten gewoon bij het publiek. Tijdens de nabesprekingen met de moedergroepen zeiden ze dat ze nooit werden uitgenodigd om mee naar lezingen te gaan, want er werd voor hen altijd iets apart georganiseerd. Ze waren blij dat ze eindelijk eens in een zaal mochten zitten zoals andere ouders. Ze waren geschrokken dat zoveel mensen aanwezig waren.

Het aspect van verbondenheid is erg belangrijk. Als er iets is dat ons allen bindt, is dat het besef te weten dat niemand de perfecte opvoeder is. Men mag de samenleving niet steeds in allerlei schuifjes opdelen. Of men een kind moet aanpakken omdat men denkt dat het gevaarlijke experimenten uithaalt met softdrugs of omdat het niet stil wil zitten, de trefwoorden blijven dikwijls dezelfde. Het komt

er dan op aan hoe men die woorden moet vertalen binnen het eigen gezin.

Naast publicaties of lezingen voor grote groepen, is er nood aan wijkcultuur, debat- en praatgroepen op een kleiner niveau. In de Verenigde Staten zijn er projecten inzake de verbondenheid in de lokale scholen. Men organiseert die met ouders en kinderen onder de noemer : "We zijn blij dat je hier bent". Veel scholen bij ons vinden nog altijd dat ze tegen kinderen moeten zeggen dat die blij mogen zijn dat ze mogen komen. De verbondenheid moet letterlijk vorm worden gegeven. De winkeliers worden erbij betrokken om een sociale controle uit te oefenen.

Het opvoeden van ouders via hun kinderen wordt erg onderschat. Iedereen geeft bijvoorbeeld zijn peuter fruitpap. Het moment waarop een kind zichzelf begint te voeden, wordt door hemzelf bepaald. Als een kind zelf zijn eten begint te pakken, vraagt de ouder zich af of het zelf in staat is dat te doen. Indien het kind niet de eerste stap had gezet, dan at het op 26 jaar nog fruitpap. Er is niets dat zo hard roest als een volwassene. In elk gezin zijn er kinderen die de grenzen verplaatsen. Het aspect dat kinderen participanten zijn in het doen ontwikkelen van opvoeding in gezinnen kan men actief gebruiken.

Bij kindermishandeling stellen we dikwijls vast dat het de kinderen zijn die het onderwerp in het gezin inbrengen. Ze zeggen thuis wat ze op school hebben geleerd. Moeders komen dan bij ons en zeggen dat ze hun kinderen nooit hebben verteld wat zij vroeger thuis hebben meegemaakt.

In een aantal landen bestaan opvoedingscursussen waarbij binnen het onderwijs een vak sociale vaardigheden wordt ingevoerd. Men moet 15-jarigen niet leren fruitpap maken om de emancipatie in de hand te werken. Daardoor worden geen stappen voorwaarts gezet. Men moet het wel hebben over de kernconcepten : praten met elkaar, een mening durven zeggen, op tijd aangeven als er iets niet gaat, het verschil leren maken tussen de eigen verwachtingen en die van het kind.

Als men 15-jarigen vraagt wat hun verwachtingen zijn als ze over 10 jaar een kind hebben, dan beginnen ze dikwijls te voorspellen hoe zo'n kind in mekaar moet zitten. Hoe komt het toch dat mensen zo sterk de neiging hebben om voor een ander in te vullen wat voor mens hij moet worden ? Men heeft inderdaad het recht op wensen en dromen. Hoe plaatst men die echter naast het kijken naar het kind als persoon ? Wat betekent het huilen van een

baby ? Als we een 16-jarige confronteren met een video over een huilbaby, dan blijkt dat dit voor iedereen een moeilijke situatie is. Op zo'n moment zijn er geen wonderstrategieën. Je zou bijvoorbeeld naar iemand kunnen bellen, maar naar wie, en hoe vind je dat telefoonnummer ? Veel jongeren vinden in een telefoonboek absoluut niet wat ze zouden moeten vinden.

De voorzitter : We hebben gisteren gehoord dat opvoedingsondersteuning moet gebeuren op plaatsen waar mensen al contacten hebben, zoals bij de huisarts en de pediater. Ik stel echter vast dat huisarts en pediater zich in dit debat niet laten horen.

De heer Peter Adriaenssens : Onderwerpen die met normale ontwikkeling te maken hebben mogen niet in de schuif van de ene of de andere groep worden gestopt. Opvoeding moet iedereen zorg zijn. De verpleegkundigen van Kind en Gezin spelen daar een heel centrale rol in. Kind en Gezin beschikt over een unieke structuur, zeker in vergelijking met het buitenland. In de VS bijvoorbeeld worden dagelijks drie dode baby's gevonden, vaak van tienermoeders, omdat er geen eerstelijnsstructuur is die systematisch de zwangere en pas bevallen vrouwen bezoekt. Zulke toestanden kennen we hier niet.

We onderschatten vaak de goede bescherming die we al hebben. Velen beseffen niet welke problemen we allemaal niet hebben omdat er een goede omkadering voorhanden is.

Het thema opvoeden kan ook via de media, het verenigingsleven, organisaties, enzovoort aan bod komen. Men moet echter oppassen dat het geen saaie boel wordt. Niemand vindt het leuk om beleidend benaderd te worden. Anderzijds is het aantal mensen dat bereid is om info te verstrekken, veel te klein. Iedereen die met kinderen werkt moet bijdragen aan het normale functioneren. Hoewel ik vooral werk rond mishandeling en psychiatrische problemen, mag ik niet vergeten wat het normale is. We moeten de zaken in hun juiste verhouding blijven zien. Er zijn veel gezinnen waar alles goed gaat, en ook die moeten we blijven steunen.

3.3. Uiteenzetting door de heer Dominique Degrande, coördinator, Kinder- en jongerentelefoon Vlaanderen

De heer Dominique Degrande : Wanneer ontstaan bij mensen gedachten en handelingen over opvoeding ? Deze vraag vergt een dubbel antwoord, afhankelijk van het standpunt van de betrokkene : hij

die de opvoeding ondergaat tegenover hij die de opvoeding geeft.

De huidige maatschappij evolueert op het vlak van gezinnen en sociale weefsels in de richting van steeds kleinere groepen. Vroeger waren er meer rolmodellen beschikbaar. Er waren ook meer mensen beschikbaar die informatie vanuit levenservaring ter beschikking konden stellen, uiteraard op het gevaar af de "vroeger was het beter"-uitspraak te veel te romantiseren.

Er zijn ook heel wat nieuwe trends, zowel in de cultuur, de hulpverlening als in de politiek. Opvoedingsondersteuning loopt het risico zo'n nieuw concept te worden. Heel wat mensen hebben vragen over het opvoeden van kinderen en zijn onzeker. De limieten en criteria voor een goede opvoeding zijn scherp, de gevaren en valkuilen veelvuldig. Gezinsamenstellingen veranderen. Er is behoorlijk wat stress vanuit de werksituatie. Er is de bekommernis of men steeds voldoende middelen zal hebben om rond te komen. En wat behoort tot de opvoeding ? Zijn dit enkel pedagogische handelingen ? Hoort hier ook het financiële aspect bij, of de huisvesting ? Opvoedingsondersteuning moet een integraal concept zijn.

Gedachten en handelingen over opvoeding ontstaan zodra mensen beginnen denken aan het hebben van kinderen. Opvoedingsondersteuning moet dan ook op dat ogenblik kunnen beginnen. Bij het uitwerken van het concept opvoedingsondersteuning moet men heel voorzichtig zijn. De kans op stigmatisering is niet gering. De impliciete boodschap mag niet zijn dat hedendaagse ouders niet in staat zijn om kinderen op te voeden. Hedendaagse kinderen zijn immers heel wat moeilijker op te voeden.

Het is normaal dat mensen vragen hebben. De antwoorden daarop moeten dan ook zo weinig mogelijk problematiserend zijn, maar moeten preventief werken. Heel wat diensten zijn reeds bezig met opvoedingsondersteuning. Er is dus geen nood aan nieuwe diensten, wel aan meer zichtbaarheid. Vooral de initiatieven die niet vanuit hulpverleningsorganisaties vertrekken, moeten worden beklemtoond. Er is geen nood aan nieuwe voorzieningen, wel aan informatie waar die voorzieningen zijn. Er moet ook een nieuwe mentaliteit groeien, namelijk dat opvoedingsproblemen niet abnormaal zijn : iedereen krijgt er wel eens mee te maken en moet dan hulp zoeken.

Voor kinderen en jongeren is er veel veranderd. De gezinnen zijn kleiner geworden en veranderen

soms van samenstelling. Ouders hebben vaak drukke agenda's. Het aanbod aan vrijetijdsbesteding en onderwijzende, opvoedende en vormende activiteiten is groot. Ouders willen vaak dat hun kinderen daar volop van kunnen genieten. Ze zijn dan ook bereid tot grote inspanningen en opofferingen om hen overal naartoe te brengen.

Leerkrachten en opvoeders kunnen beschikken over methodes om het gedrag en de vooruitgang van kinderen op te volgen. Soms wordt gedrag als problematisch gedetecteerd: rondhangen, roken, spelletjes en rages, enzovoort. Kinderen en jongeren leven nu misschien wel al te veel onder een vergrootglas. Misschien willen ouders, opvoeders en de maatschappij wel te goed voor hen zorgen.

Ook kinderen en jongeren kunnen nood hebben aan opvoedingsondersteuning, maar dan om beter te kunnen omgaan met hun ouders en andere volwassenen. Opvoeding is een interactie tussen opvoeders en pupillen. Daarbij zijn beide partners van belang.

3.4. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : Er is al meermaals de bedenking gemaakt dat we te veel vanuit het standpunt van de ouders vertrekken. U stelt ook dat kinderen hun ouders mee opvoeden. Waar ziet u ankerpunten voor jongeren? Ik denk dan bijvoorbeeld aan de JAC's of scholen. Zijn er nog andere?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : We horen vaak van de kinderrechtencommissaris dat veel jongeren de drempel heel hoog vinden om naar het Kinderrechtencommissariaat te bellen. Op welke wijze kunnen ze gemakkelijker de drempel overschrijden om een goed gesprek te hebben? Welke instanties zijn er?

De heer Dominique Degrande : Opvoeding is per uitstek respect voor elkaar hebben en communiceren. De stap naar JAC's en de Kindertelefoon wordt pas gezet als men echt een probleem ervaart. Opvoedingsondersteuning moet iets doodnormaals en overal voorkomend zijn. Bij gezinnen met ernstiger problemen moeten er natuurlijk diensten zijn waarvan het bestaan nu helaas nog onvoldoende bekend is.

Er dringt zich vooral een mentaliteitswijziging op en daarvoor kunnen rolmodellen een belangrijke plaats innemen. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan een minister die zegt geen avondvergaderingen meer te willen bijwonen om op tijd bij zijn of haar

kinderen te zijn, of aan de grote invloed van de TV-soaps op rol- of opvoedingsmodellen.

Op uw vraag naar de afstand kan ik antwoorden dat afstand zeer sterk aan de evolutie onderhevig is, zeker door de recente sterke ontwikkelingen van de elektronische en virtuele middelen. 80 percent van de jongeren van 10 tot 12 jaar beschikt over een computer, waarvan de helft met internetaansluiting. Het is dus niet nodig in elk dorp of elke wijk in diensten of centra te voorzien. Het is misschien belangrijker de communicatiemiddelen sterker uit te bouwen en te promoten, bijvoorbeeld door de ouders een internetcursus te laten volgen.

Men mag niet alles dramatiseren. Er zitten maar 5.000 kinderen in de Bijzondere Jeugdzorg, geen honderdduizenden.

3.5. Uiteenzetting door de heer Fons De Neve, hoofd studiedienst, en de heer Jozef Stuer, afdelingshoofd Sociaal-cultureel Werk, Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG)

De heer Fons De Neve : Dank voor de uitnodiging. Ikzelf zal de visie van onze gezinsorganisatie op de opvoedingsondersteuning vertolken, terwijl de heer Stuer onze commentaar op het voorstel van decreet zal toelichten. We vinden dit thema zo belangrijk dat we met twee gekomen zijn.

Ik verwijs onmiddellijk naar de infomap die werd rondgedeeld, meer in het bijzonder naar het enkele maanden geleden gepubliceerde tijdschrift "Gezinsbeleid in Vlaanderen" dat precies over opvoedingsondersteuning handelt. Wat ik vandaag zal vertellen, zijn in feite de krachtlijnen uit de tekst die u achteraan in dat nummer vindt.

Ouderschap is in feite wat de leden van de Bond bindt. Het is trouwens om die reden dat opvoeding veel aandacht krijgt in onze werking. Het ondersteunen van de ouders in hun opvoedersrol is voor ons altijd een centrale – maar uiteraard niet de enige – doelstelling geweest. Opvoedingsondersteuning maakt deel uit van gezinsondersteuning waarop onze hele werking gericht is.

In het opvoedingsondersteuningsaanbod zijn we geëvolueerd tot een enthousiaste coach die naast de ouders staat en met hen meekijkt in de richting die zij aangeven. Het verheugt ons bijzonder dat er nu in een versneld tempo zoveel aandacht wordt geschonken aan opvoedingsondersteuning. Enkele jaren geleden hebben we n.a.v. de Internationale Dag van het Gezin een conferentie georganiseerd over opvoedingsondersteuning, en toen hadden we

indruk nauwelijks andere actoren aan te treffen. Vandaag liggen de zaken gelukkig anders en lijkt het erop dat iedereen ermee begaan is.

Nu rijst echter de vraag of we door dat grote aantal niet een beetje met rivaliteit of concurrentie te kampen krijgen, in het licht van de middelen die straks zullen worden verdeeld. Wijzelf pleiten voor sereniteit en volwassenheid in de discussie en bezinning met betrekking tot opvoedingsondersteuning. We moeten elkaar niet bekampen, maar samen zoeken wat we met opvoedingsondersteuning eigenlijk bedoelen, wat we ermee willen bereiken en hoe we dat zullen doen. Deze hoorzittingen komen dus op het juiste moment.

Twee vertrekpunten zijn voor ons de volgende. Het is immers belangrijk te expliciteren hoe je opvoeding als zodanig ziet, vooraleer het over opvoedingsondersteuning te hebben. Ons eerste vertrekpunt is dat opvoeding een interactief proces is, te vergelijken met het dansen van een polka met je kind waarbij je samen het tempo bepaalt en de stappen zet en waarbij de ene de andere meetrekt.

Een tweede vertrekpunt is dat een perfecte opvoeding niet bestaat en dat het doodnormaal is dat mensen vragen en twijfels hebben. Ik wil geen steen werpen naar de media die problemen vaak uitvergrooten, maar sluit me wel aan bij vorige sprekers die stelden dat het uiteindelijk in de meeste gezinnen vrij goed gaat en dat het opvoedingsproces zich bij eventuele moeilijkheden doorgaans na verloop van tijd goed en vanzelf herstelt. Helaas leven we in een samenleving waarin de ouders sterk op hun verantwoordelijkheden gewezen worden, waardoor bij die ouders vaak een gevoel van falen ontstaat. Door hen voortdurend te wijzen op wat allemaal wel eens fout zou kunnen gaan voelen sommigen zich automatisch geremd om hun zorgen met anderen te delen of om bij anderen steun te gaan zoeken. Zij hebben namelijk schrik onmiddellijk als probleemouders te worden bestempeld. Het moet echter duidelijk zijn dat, ook al is opvoeding vanzelfsprekend in de relatie tussen ouders en de kinderen, die niet altijd rimpelloos verloopt. Dat mag best eens benadrukt worden.

Aangaande preventie wil ik het volgende zeggen. Voor ons is opvoeden uiteraard veel meer dan problemen voorkomen. Preventie wordt overal als het toverwoord gebruikt, maar de vraag is alleen of dit in de opvoedingsondersteuning wel hanteerbaar is. Het opvoedingsproces wordt immers door ontelbaar veel factoren beïnvloed, zodat men haast nooit met zekerheid kan zeggen of het doel wel bereikt is of waar de oorzaak van het mislopen ligt.

Anderzijds kan men ook zeggen dat preventie als het ware grenzeloos is. Ondersteuners en hulpverleners die met de beste bedoelingen, vanuit een preventieve gedachte aan opvoedingsondersteuning werken, zien echter vooral veel problemen. Gezinnen worden daardoor als het ware op hun probleemgehalte gescand. Veel ondersteuners hebben bovendien de neiging zich in een positie van deskundige te plaatsen die het beter weet, zodat de ouders zich snel als de te kort schietende afhankelijksten gaan voelen. Tot daar deze beschouwing over het preventieve aspect.

Als je het aanbod van de Bond preventief wil noemen, dan is dat meestal op het niveau van de primaire preventie door een antwoord aan te reiken op de dagdagelijkse opvoedingsvragen en -zorgen van de ouders. We hebben daarbij een aantal belangrijke uitgangspunten. Elke ouder heeft het verlangen een goede ouder te zijn. Kinderen hebben een immense loyaliteit tegenover hun ouders. Opvoeding is voor elke ouder een voortdurend leerproces. Ten slotte is er nog de verantwoordelijkheid van ouders voor de opvoeding van hun kinderen en dus vertrekken we van de vragen die zij stellen en zoals zij die stellen.

Ik wil nog een paar essentiële punten aanhalen inzake de uitbouw van een decretaal kader voor opvoedingsondersteuning. Het is van groot belang dat ouders elkaar kunnen steunen. Ouders met opvoedingsvragen zoeken meestal eerst steun bij andere ouders. Het is belangrijk mogelijkheden te creëren opdat ouders elkaar zouden kunnen ontmoeten waar ze over hun opvoedingsvragen kunnen praten en ervaringen uitwisselen. Zo krijgen ze het gevoel dat ze de zaak zelf hebben opgelost. Dat bevordert het zelfvertrouwen als opvoeder en daardoor belandt de ouder niet in de positie van hulpvrager.

Ook de rol van vrijwilligers dient te worden benadrukt. In projecten van opvoedingsondersteuning door vrijwilligers blijkt dat de steun doeltreffend is als er gelijkenissen zijn tussen ouder en vrijwilliger inzake opleiding en ervaring. Ervaringsuitwisseling en emotionele steun kunnen veel beter worden geboden door lotgenoten en vrienden dan door professionelen.

Het sociale netwerk waarvan mensen deel uitmaken is erg belangrijk, maar niet alle ouders beschikken daarover. Daarom is het belangrijk dat het beleid aandacht besteedt aan het versterken van de sociale verbondenheid. Op die manier wordt geïnvesteerd in informele opvoedingsondersteuning. Het zal u niet verbazen dat binnen dat netwerk niet enkel buurt- en schoolwerk belangrijk is, maar

ook het sociaal-cultureel werk. Ik heb het gevoel dat tussen de verschillende actoren echter nog vaak breuklijnen bestaan. We moeten elkaar niet bekampen, maar rond de tafel gaan zitten om daar aan te werken.

Uiteraard is professionele opvoedingsondersteuning ook nodig. Het informele circuit heeft grenzen. We zien enkele krachtlijnen in het professionele aanbod. Het moet lokaal en laagdrempelig zijn. De vraag van de ouders moet steeds het vertrekpunt zijn, omdat ouders goede ouders willen zijn.

Er zou ook op provinciaal niveau moeten worden gestreefd naar samenwerkingsverbanden tussen diverse actoren die op het terrein van opvoedingsondersteuning actief zijn. In de toekomst zal het wellicht ook nodig zijn om een soort centraal ondersteuningscentrum voor opvoedingsondersteuning in het leven te roepen, waar methodische ondersteuning en wetenschappelijke begeleiding, beleidsadvies, opleiding en navorming en kwaliteitsbewaking van uitgaan. Er moet in elk geval een samenwerkingsverband worden gecreëerd waarin de deskundigheden van de verschillende organisaties en instellingen worden gebundeld.

Tot slot wil ik nog even de belangrijke rol van de school aanhalen. Scholen moeten voor een deel proberen mee te gaan in de filosofie van het aangaan dat ouders goede ouders willen zijn en dat dit met vallen en opstaan gebeurt. Kinderen zullen zich maar willen schikken naar de eisen van de school als de school de ouders waardeert. Kinderen zijn loyaal tegenover hun ouders. Leerkrachten mogen dus niet per definitie negatief staan tegenover ouders als er iets fout loopt.

Voor meer informatie over onze organisatie verwijs ik naar onze map met o.a. voorbeelden van publicaties die opvoedingsondersteunend willen zijn zoals de Brieven aan Jonge Ouders en Botsing, en een brochure met een overzicht van onze educatieve programma's.

De heer Jozef Stuer : Voor ik met de technische bespreking begin, wil ik twee positieve opmerkingen maken. Het feit dat het voorstel werd ingediend, heeft het positieve effect dat op dit ogenblik de opvoedingsondersteuning in dit forum ter sprake komt. Het is belangrijk dat het parlement weet waarover opvoedingsondersteuning echt gaat en wat de rol van de overheid daarin is. Een decreet zal meer rechtszekerheid bieden, en ook dat is positief.

Ik ga op de inhoud van het voorstel van decreet in. We hebben het hier over één vorm van opvoedingsondersteuning. Zo is bijvoorbeeld ook de uitgave van "Botsing" een vorm van opvoedingsondersteuning. In de toelichting wordt een beeld geschetst dat doet vermoeden dat ouders tekortschieten. De heer Adriaenssens heeft hier terecht gezegd dat de meerderheid van de ouders het eigenlijk goed doet. Dit en ook andere decretale initiatieven moeten een positieve opvatting als uitgangspunt nemen, en niet vertrekken van al dan niet terrechte tekorten.

Het voorstel van resolutie gaat uit van knelpunten waarmee ouders vandaag worden geconfronteerd. Dat is een realiteit, maar die knelpunten leiden niet altijd tot tekortkomingen van ouders. Bovendien mogen we niet het signaal geven dat ouders die naar een bijeenkomst komen, eigenlijk erkennen dat er iets mis gaat. We mogen de drempel niet verhogen.

In het voorstel is opvoedingsondersteuning vooral opgevat als een zaak van preventie. Er wordt in een leeftijdsindeling voorzien : de 3- tot 12-jarigen en de 12- tot 18-jarigen. Vooral bij de tweede categorie ziet men "risico's en gevaren". Dat is niet helemaal terecht. Gezien het hoog aantal weekendongevallen waarbij jongeren zijn betrokken, zou men volgens die opvatting – weliswaar met enige overdrijving – kunnen spreken over de risico's en gevaren om jongeren de wegcode bij te brengen. Wél is het zo dat bij ouders veel vragen leven, en dat ze informatie willen. Het onderscheid tussen de twee leeftijdscategorieën is eerder kunstmatig.

Opvoedingsondersteuning mag al beginnen voor het kind de leeftijd van 3 jaar heeft bereikt. Zo is het erg belangrijk om gezinnen die een kindje verwachten al voor te bereiden op de veranderingen die zich na de geboorte zullen voltrekken. De opdeling in leeftijd en het bijbehorend verschil in de te behandelen thema's hoeft voor ons niet. Opvoedingsondersteuning is meer dan het overbrengen van inzichten of het aanleren van vaardigheden. De overdracht van kennis volstaat niet. Ouders zelf bezitten ook deskundigheid : ze kunnen elkaar veel leren.

Het is positief dat de relaties tussen ouders en kinderen, maar ook de relaties tussen de ouders zelf, aan bod komen. We zouden graag hebben dat er kwaliteitseisen worden gesteld aan de initiatiefnemers en aan de medewerkers van dat soort bijeenkomsten. Wie bedoelt men in artikel 3 ? Heeft men het bijvoorbeeld ook over onthaalmoeders en opvoeders ? Hiervoor kan eventuele opleiding of bij-

scholing voorzien worden. Het is de vraag of de subsidiëring vanuit dit decreet moet komen. Wat bedoelt men in artikel 4 met "activiteit" en "reeks" ? De ingebouwde beperking is niet erg duidelijk. Men heeft het over een begeleider die "met gezag" kan spreken. Die zinsnede verwoordt een verouderde visie op de problematiek. We hechten wel veel belang aan de – ook agogische – deskundigheid van diegenen die het proces van zelfvorming van de ouders moeten begeleiden.

Rekening houdend met deze bedenkingen sluit het voorstel erg dicht aan bij de bestaande regelgeving. Is het niet mogelijk om de bestaande regelgeving als inspiratiebron te nemen voor de decretale basis voor de ondersteuning van de opvoeding in het gezin en de vlotte relaties in de schoot van het gezin ?

3.6. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : U hebt zogenaamde oefenscholen. Kennen die succes ? En hoe kunt u de houding samenvatten van ouders die aan dat soort initiatieven deelnemen ? Praten ze openlijk over hun ervaringen, of zijn ze eerder beschroomd ? Wat is de beste werkformule : werken met buitenstaanders of onder elkaar en eerder spontaan het gesprek organiseren ?

De heer Jozef Stuer : De oefenscholen omvatten reeksen van bijeenkomsten : vijf bijeenkomsten voor ouders met jonge kinderen en zes voor ouders met tieners. Naarmate het programma wordt afgevoerd, ontstaat er vertrouwen tussen de deelnemers. Gaandeweg brengen de mensen hun praktijkervaring aan. We kunnen ook praktijkgericht werken : er worden tips gegeven die tussen twee bijeenkomsten in worden uitgetoetst. Deze oefeningen worden nadien dan besproken.

Er is wel degelijk een verschil tussen de oefenscholen voor ouders met jonge kinderen en die voor ouders met tieners. De eerste groep heeft minder problemen om aan een oefenschool deel te nemen dan de tweede. Die laatste kan gemakkelijker op een hoger dan het lokale niveau worden betrokken, want mensen kunnen dan anoniemer participeren. Kansarmen worden aangesproken via organisaties die met hen werken. Zoals vele andere organisaties bereikt De Bond vooral de middenklassen. Als, zoals de heer Adriaenssens zonet zei, kansarmen het fijn vinden om aan een grote groepsactiviteit deel te nemen, dan is dat wellicht zo omdat ze dat anoniem kunnen doen. Ze herkennen zich niet in wat we het modale gezin noemen, want ze worstelen met specifieke moeilijkheden.

De heer Fons De Neve : Als het zo is dat wij voornamelijk de middengroepen bereiken, betekent dit niet dat wij geen ambitie hebben om die andere groepen te bereiken. Dat is ook onze taak. De drempel ligt voor die groepen wel hoger. Allochtonen bijvoorbeeld hebben vaak een andere opvoedingscultuur. Niettegenstaande iedereen op onze activiteiten welkom is, streven wij ernaar ons aanbod duidelijker naar die andere groepen te richten.

Op plaatsen waar ouders elkaar actief steunen wordt de drempel lager. Andere groepen, ook zij die minder geneigd zijn deel te nemen, zullen dan hun ervaringen gemakkelijker uitwisselen en samen oplossingen bedenken.

De voorzitter : Staan initiatieven als de Oefenscholen, "Brieven aan Jonge Ouders" en "Botsing" alleen ter beschikking van de leden ? Of staan ze open voor iedereen ?

De heer Jozef Stuer : De activiteiten worden in eerste instantie aan de leden aangeboden. We willen eveneens niet-leden bereiken. Zo worden onze activiteiten in de lokale reclamebladen aangekondigd en worden er affiches en uitnodigingen verspreid. Of men zich op die manier ook persoonlijk aangesproken voelt om aan een activiteit van de Bond of van een andere organisatie deel te nemen, zal voor een gedeelte mee bepaald worden door het thema dat wordt aangeboden en door de aard van werken van de lokale vereniging.

De Bond zelf wil zoveel mogelijk mensen bereiken. Dit is zeker het geval voor "Brieven aan Jonge Ouders". Het is de bedoeling om deze Brieven gratis op te sturen aan alle gezinnen waar een geboorte plaatsheeft. Wij hebben de gemeenten gevraagd ons de adressen te bezorgen van de gezinnen waar een kind wordt geboren. Wij hebben een thema-nummer over zwangerschap en geboorte, waarin wij aankondigen dat wie geïnteresseerd is om deze Brieven te ontvangen, een formulier kan terugsturen. Dit nummer wordt verspreid via gynaecologen, huisartsen, apothekers of kinesisten. De praktijk leert ons dat we tussen de 85 en de 87 percent van die gezinnen ook effectief bereiken.

"Botsing" wordt in eerste instantie naar de leden gestuurd, maar wie dit wenst kan "Botsing" ontvangen. Gezinnen met een geboorte kunnen we gemakkelijk lokaliseren, voor gezinnen met pubers tussen 12 en 16 jaar ligt het wat moeilijker. Ouders die lid zijn gebleven sinds zij de "Brieven" hebben ontvangen, zijn gemakkelijker bereikbaar. Toch is het de bedoeling anderen nog te bereiken.

3.7. Uiteenzetting door mevrouw Mia Vanderelst, algemeen secretaris CMBV, en mevrouw Lieve Dams, stafmedewerker studiedienst KVLV, namens, CMBV, KVLV, KAV en KWB

Mevrouw Mia Vanderelst : Het moet me van het hart dat het ons verbaast dat aan de drie grote christelijke vrouwenorganisaties samen met KWB slechts een spreektijd van 15 minuten wordt gegeven. Deze vier organisaties hebben tot nu toe het leeuwendeel van de gezinsopvoedkundige activiteiten voor zich genomen. CMVB, KVLV en KWB samen organiseerden in het voorbije werkjaar meer dan 2.300 gezinsopvoedkundige activiteiten en bereikten hiermee bijna 90.000 deelnemers. Dit is meer dan de helft van het aanbod.

U vindt in de tekst een overzicht van de thema's die aan bod kwamen. Vier van de vierentwintig erkende verenigingen voor gezinsopvoeding presteren samen de helft van het aanbod. Niettemin krijgen we de spreektijd van slechts een spreker. Wij betreuren dit. Wij zullen zo beknopt mogelijk onze bedenkingen bij dit voorstel van decreet formuleren.

Eén van de concrete artikels van het voorstel van decreet is artikel 5, dat het besluit van de Vlaamse regering van 24 juli 1997 opheft. Wij vragen ons af of dit nodig is. Het huidig systeem is wellicht niet perfect en kan worden bijgestuurd, maar moet iets dat verdienstelijk bleek worden afgebouwd om iets nieuws in de plaats te stellen ? Het nieuwe systeem biedt evenmin garantie op succes. Het werken met reeksen van minimum drie samenkomsten en met ongeveer twintig deelnemers per samenkomst is zeer ambitieus. Het nieuwe voorstel bevat geen enkele kwaliteitsgarantie, in tegenstelling tot het huidige besluit. Is het niet mogelijk naast het bestaande systeem een tweede spoor op te zetten ? Financiële overwegingen kunnen niet worden ingeroepen om dit denkkader af te wijzen. Het besluit van 1997 hanteert een bescheiden budget van 15,7 miljoen frank.

Ten slotte verwijzen we naar ons alternatief voorstel van maart 2000. Tot op heden kregen we enkel positieve reacties op ons voorstel, maar we vinden geen enkel spoor van dit denkwerk in het huidige voorstel terug. Wij stelden bijvoorbeeld voor dat een aantal vormingswerkers als deskundigen op vlak van gezinsondersteuning en gezinsopvoedkundige vorming door het ministerie zouden worden erkend.

In dat geval verzorgt het ministerie een brochure met de personalia van deze mensen, naar analogie

met de brochure Culturele Manifestaties. Als een organisatie of een particulier een beroep doet op een vormingswerker uit deze lijst, betaalt de Vlaamse Gemeenschap de vergoeding rechtstreeks uit aan deze vormingswerker. De inrichtende organisatie draagt de andere kosten.

In elk geval moeten er voldoende vormingswerkers zijn die zich in dit circuit willen inschrijven, zo niet zullen er steeds minder gezinsopvoedkundige activiteiten worden georganiseerd.

Ik geef het woord aan mevrouw Dams om ons standpunt verder ten gronde toe te lichten.

Mevrouw Lieve Dams : Ik vertolk hier het standpunt van duizenden vrijwilligers, bestuursleden en vormingswerkers die in hun vrije tijd veel energie en deskundigheid samenbrengen om aan opvoedingsondersteuning te werken.

KAV, CMVB, KWB en KVLV zijn sociaal-culturele verenigingen. Wij integreren opvoedingsondersteuning in een ruim aanbod van vormende en ontspannende activiteiten, die gericht zijn op de persoonlijke verrijking en op het bevorderen van de verbondenheid. Ik zal proberen aan te tonen welke specifieke bijdragen wij aan het maatschappelijk project van opvoedingsondersteuning leveren. Een en ander kan worden beoordeeld tegen de achtergrond van de actuele visie op opvoedingsondersteuning.

Het basisaanbod is aan alle ouders gericht en werkt met algemene thema's. Voor ons is de rol van de opvoeding in het sociaal netwerk cruciaal. Het werd gisteren reeds beklemtoond. Dit netwerk vormt een beschermende factor bij spanningen en problemen. Het sociaal netwerk is evenzeer belangrijk als er geen spanningen zijn. Grootouders die voor opvang zorgen, burens en andere volwassenen spelen een belangrijke rol bij de opvoeding van kinderen. De relatie van de kinderen met deze volwassenen is belangrijk.

In de steun die wij aanbieden richten wij ons in de eerste plaats tot de ouders, maar wij merken dat de bestuursleden die doelgroep verruimen omdat grootouders en andere volwassenen ook geïnteresseerd zijn. We willen deze betrokkenheid bij de opvoeding van andere dan de eigen kinderen blijven aanmoedigen omdat die belangrijk is voor de kinderen.

Een van onze sterke troeven is ons laagdrempelige karakter, het gevolg van een diversiteit van inhoud en methodieken. Opvoedingsondersteuning in

onze organisaties vindt zijn plaats in een context van een divers programma-aanbod. Kooklessen, naailessen, sportieve activiteiten, geloofsverdieping : men leert er vaak dingen die worden benut bij de zorg voor kinderen. Er is de ondersteunende rol van de ledenbladen, met artikels waarin nieuwe inzichten op het vlak van opvoeding heel toegankelijk worden vertaald, waar hulpverlening wordt bekendgemaakt of een interessant boek over opvoeding wordt aanbevolen. Er is ook diversiteit en laagdrempeligheid door de groep van leden waarbinnen deze thema's op een vanzelfsprekende wijze ter sprake worden gebracht. Mensen moeten niet bang zijn te worden bekeken omdat ze geïnteresseerd zijn in opvoedingsondersteuning. Gisteren zei men dat een aantal ouders een drempel ervaren als ze met een probleem kampen, want ze willen zich niet kenbaar maken. Deelname aan opvoedingsondersteunende activiteiten binnen onze organisaties is laagdrempelig omdat men erbij hoort en anderen blij zijn dat men erbij is. De heer Adriaenssens wees eerder al op het belang hiervan.

Ook belangrijk en drempelverlagend voor een ruime groep van ouders is het aspect van de informele ontmoeting. In de gesprekken voor en na de activiteiten komen de kinderen spontaan veel te sprake. We weten dat de geruststelling die uitgaat van de reacties van andere ouders bijzonder ondersteunend is. Soms is het verhaal van andere ouders ook een aanmoediging om meer aandacht te besteden aan wat misschien tot dan toe wat werd veronachtzaamd.

We hechten ook veel belang aan het zelfsturend leren binnen de opvoedingsondersteuning en in andere aspecten van de vorming. Dit krijgt vorm binnen het kader van de vereniging dankzij de inzet van vrijwilligers, bestuursleden en vormingswerkers. De vrijwilligers-vormingswerkers zorgen voor het op een heel toegankelijke wijze verwoorden van inzichten. De rekrutering en organisatie gebeurt door vrijwilligers-bestuursleden. Inzake de besteding van middelen is dit maximaal efficiënt.

Het zelfsturend leren wordt ook vertaald in het vormingsproces met de leden. Dat kan wel erg verschillen van groep tot groep. Er zijn er nog steeds die het graag door een ander gezegd willen hebben, maar er zijn er ook steeds meer die zelf hun zeg willen doen. We vormen onze deskundige medewerkers inzake communicatief werken, waardoor het zelfsturend leren maximale kansen krijgt. In de methodiek van de volwassenenvorming hebben we vanuit een jarenlange traditie een know-how ontwikkeld. Als we een beroep doen op deskundige hulpverleners, naar aanleiding van de the-

matiek waarin ze gespecialiseerd zijn, merken we dat ze blij zijn een beroep te kunnen doen op die knowhow.

Ons systeem biedt de garantie van continuïteit. Het aanbod wordt gerealiseerd op een zekere, vaste basis en in een neutrale tot positieve context, en niet alleen naar aanleiding van dingen die misliepen. Het staat dus los van een problematische aanleiding. Dit continu educatief aanbod sluit aan bij de continuïteit van het opvoedingproces. De opvoedingsvragen rijzen immers niet vanaf het ogenblik waarop men tieners heeft, maar veel vroeger. Dit aanbod qua opvoedingsondersteuning biedt op ruime schaal mogelijkheden om preventief te werken.

Dat neemt niet weg dat we trachten om telkens opnieuw nieuwe inzichten te implementeren in dit aanbod. Bij de uitwerking van het thema "Schiet eens op", waarbij het ging over de haast waarmee bepaalde activiteiten in heel veel gezinnen moeten plaatsvinden, hebben we gebruikgemaakt van inzichten van Jan Van Gils inzake het belang van overbruggingstijd voor kinderen. Ieder van ons, van jong tot oud, heeft te maken met arbeids- of schooltijd, gezinstijd en vrije tijd. Het verschil tussen kinderen en volwassenen is dat kinderen tijd nodig hebben om die diverse tijdseenheden te overbruggen. Volwassenen verliezen dit soms uit het oog. We hebben dus gebruikgemaakt van die invalshoek om dit thema ter sprake te brengen bij ouders.

Enkele jaren geleden hebben we samen met Lieve Vandemeulebroecke een onderzoek uitgevoerd naar gezinsondersteunende activiteiten binnen de KVLV. Hierbij trachtten we de krachten die aanwezig zijn te koppelen aan de huidige noden van het opvoedingsondersteunend werken. We zorgen dus voor een doorstroming van pedagogische aandachtspunten uit de academische wereld en uit de hulpverlening. We zullen dit in de toekomst ook graag verder blijven doen.

Ten slotte wil ik benadrukken, net als onze collega van de BGJG, dat het verenigen van gezinseducatie tot de opvoedingsrelatie ouders-kinderen in de hele discussie een verarming zou betekenen. Minstens de relatie tussen de ouders onderling moet mee in overweging worden genomen. Ook de realiteit van nieuw samengestelde gezinnen krijgt aandacht daarbij. Veel van wat ouders in de opvoeding doorgeven aan hun kinderen kan door andere opvoeders worden doorgegeven, maar niet wat het betekent in een intieme relatie te leven. We moeten dat blijven steunen.

Mevrouw de voorzitter, u zie gisteren dat de commissie binnenkort een werkbezoek brengt o.m. aan een initiatief inzake opvoedingsondersteuning in de provincie Limburg, wellicht tijdens de werkdagen. In naam van onze organisaties willen we u graag uitnodigen om de avond te komen doorbrengen in een van onze afdelingen van KAV, CMBV, KVLV of KWB. Daar zult u concreet kunnen zien wat opvoedingsondersteuning betekent in dit kader.

De voorzitter : Daar ga ik graag op in.

3.8. Bespreking

De voorzitter : Ik wil even reageren op het feit dat u zich benadeeld voelt inzake spreektijd. We hebben alle gezinseducatieve verenigingen aangeschreven met de vraag of ze een schriftelijk advies wilden uitbrengen. De meesten hebben dat ook gedaan. Binnen de commissie leefde de wens om een aantal verenigingen aan het woord te laten, waarbij het dan een spontane opwelling was om er een aantal te groeperen. Als u voelt dat u onrecht werd aangedaan wil ik me als voorzitter daarvoor verontschuldigen.

Mevrouw Mia Vanderelst : Het gaf ons weliswaar de kans om rond de tafel te zitten en ons gezamenlijk voor te bereiden, iets wat we wel meer doen op andere terreinen. Maar ik wou het toch even meegeven.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Mochten jullie met zijn vieren elk apart het woord hebben gevoerd, was jullie afzonderlijke verhaal dan zo anders geweest ?

Mevrouw Mia Vanderelst : U zou in essentie waarschijnlijk hetzelfde hebben gehoord. Misschien is het u zo bespaard dit vier maal te moeten aanhoren. Eigenlijk werken we voor een groot deel parallel en beginnen we ook steeds meer samen te werken inzake een aantal thema's.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Ik wil geen polemiek aangaan, maar gisteren hebben we ook vaak variaties op hetzelfde thema gehoord. We hebben nu misschien iets minder aandacht kunnen besteden aan het feit dat de KVLV meer aanwezig is in het landelijke gebied. De manier waarop men de mensen bereikt in het dorp verschilt toch van de manier waarop dit gebeurt in een stedelijk milieu. Men stelt vaak vast dat het iets moeilijker is om in de steden, waar meer anonimiteit is, een sociaal-culturele beweging levend te houden, om het aanbod kenbaar te maken en er ook een respons op te

hebben. Als ieder apart een betoog had gehouden over haar werkwijze, dan was dit meer tot uiting gekomen.

Is het niet zo dat men in het stedelijke milieu, hoe goed aanpak, methodiek en inhoud ook zijn, meer problemen vaststelt om de mensen naar de vergadering te krijgen ? Welke technieken wendt u daarbij aan ? Hoe kunnen we de verdere groei bevorderen van dit soort erg noodzakelijke bewegingen, die het sociale netwerk versterken ? Wat kunnen wij doen ? En dan heb ik het niet alleen over Welzijn, maar ook over Cultuur.

Mevrouw Lieve Dams : Diverse sprekers hadden het over het sociaal netwerk. We kunnen van hen leren dat men op dit ogenblik heel veel initiatieven in de steden tracht te stimuleren. Men tracht die initiatieven zo dicht mogelijk bij de mensen, dus op wijkbasis, van start te laten gaan. Zowel KAV als CMBV hebben ook afdelingen in de steden. In het landelijke gebied is dat netwerk wel nog aanwezig. We moeten in de toekomst die verenigingen vrijwaren die dat sociaal weefsel op die manier voeden en bevorderen. We zijn zeker bereid om samen te werken met andere initiatiefnemers en actoren op het terrein, maar het lijkt me belangrijk dat u dit verder blijft ondersteunen.

Toen ik een aantal jaren geleden bij de KVLV begon te werken, sprak ik met iemand die verantwoordelijk was voor een vereniging van senioren in het Brusselse. Hij zei : "Wat wij nu proberen te doen, dat is bij jullie nog aanwezig." Op dat ogenblik moest ik echter vaststellen dat het ook voor ons niet meer zo vanzelfsprekend is. Ook in de landelijke gebieden dreigt dit sociale weefsel af te brokkelen, onder meer omdat mensen ver weg gaan werken of met de wagen hun boodschappen doen. Er zijn zoveel redenen waarom mensen zich 's avonds in hun huis terugtrekken. Dat is al reden genoeg om dit verder te blijven uitbouwen, zeker in het licht van recent onderzoek van de heer Elchardus en andere academici.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik heb een informatieve vraag voor mevrouw Vanderelst van het CMBV. Ik kan me bij alles wat u zegt iets voorstellen, behalve bij het muizenbord. Wat is dat ?

Mevrouw Mia Vanderelst : Dat is een gezelschapsspel dat gespeeld kon worden door ouders en kinderen. Het was de bedoeling dat kinderen hun ouders de computer leerden gebruiken. De naam van het spel verwijst naar de muis van de computer.

De voorzitter : Uw verenigingen zijn sociaal-culturele verenigingen en worden door het departement Cultuur erkend. Daarnaast zijn er nog heel wat verenigingen die, los van onze ambities, informeel rond opvoedingsondersteuning werken, maar die we niet terugvinden onder de gezinseducatieve organisaties. Hebt u daar een verklaring voor ? Heel wat sociaal-culturele verenigingen organiseren toch regelmatig thema-avonden die bijvoorbeeld over kinderen en dergelijke gaan. U werkt als sociaal-culturele organisatie toch ook aan gezinseducatie.

Mevrouw Mia Vanderelst : Wij hebben een dubbele erkenning. Ten tijde van het besluit van de Vlaamse regering op de gezinseducatieve activiteiten hebben wij met onze organisaties een erkenningsaanvraag ingediend. Voor ons staat dat los van onze erkenning als sociaal-culturele vereniging, waarvoor wij gesubsidieerd worden uit de sector van de volksontwikkeling.

Voor het CMBV hebben wij bijvoorbeeld ook nog een bijzondere erkenning voor het organiseren van beroepsvervolmaking voor zelfstandigen en hun meewerkende echtgenoten. Dat is nog iets apart. Ik veronderstel dat het KVLV ook zo iets heeft voor vrouwen die in de land- en tuinbouwsector werken.

Onze hoofderkenning is onze erkenning voor volksontwikkeling. Onze organisatie kreeg echter de toelating ook gezinseducatieve activiteiten te organiseren omdat wij aan de gestelde vereisten voldoen. Ik denk dat men ons dat moeilijk kwalijk kan nemen.

Wat belet de Liberale Vrouwenorganisatie eigenlijk om ook een erkenningsaanvraag voor het organiseren van gezinseducatieve activiteiten in te dienen bij de Vlaamse regering ? Als zij voldoet aan de gestelde eisen kan dat geen probleem zijn.

Wij aanzien dit niet als dubbele subsidiëring.

De voorzitter : Mevrouw Dams heeft het woord.

Mevrouw Lieve Dams : Ik begrijp uw vraag. Ze heeft u waarschijnlijk geïnspireerd tot het scheppen van een nieuw kader. Wij volgen u daarin. Opvoedkundige activiteiten die niet in het bestaande besluit worden erkend, moeten immers ook ruimte krijgen.

De voorzitter : Via het besluit kunnen enkel verenigingen worden erkend omwille van wat ze doen.

Mevrouw Mia Vanderelst : Wij hebben er geen problemen mee dat het besluit zou worden bijgestuurd op een manier waardoor niet enkel verenigingen de mogelijkheid wordt geboden om dergelijke gezinsopvoedkundige activiteiten te organiseren. Men moet natuurlijk bepaalde kwaliteitsgaranties kunnen bieden. Het is zeker niet onze bedoeling als verenigingen het monopolie op dergelijke activiteiten te claimen.

3.9. Uiteenzetting door mevrouw Linda Van Torre, nationaal secretaris, Centrum voor Jeugd- en Gezinsproblematiek SVV

Mevrouw Linda Van Torre : Ik zal hier niet spreken als pedagoge of als ouder, maar als organisator van opvoedingsondersteunende activiteiten.

De naam SVV Centrum voor Jeugd- en Gezinsproblematiek doet waarschijnlijk vermoeden dat wij ons in de hulpverlening situeren. Dat is echter niet zo. De benaming van ons centrum stamt nog uit een ver verleden. Voor het ogenblik richten onze acties zich op de eerste lijn en de afgelopen jaren is het aantal activiteiten enorm toegenomen.

Wat hebben wij allemaal gedaan ? We hebben een telefoonlijn geopend, namelijk de Baby and Kid Phone, met een gratis nummer. Iedereen kan naar deze lijn bellen en dat gebeurt ook. Men belt om de meest uiteenlopende vragen te stellen.

Behalve die telefoonlijn hebben wij ook een systeem van directe mailing betreffende de leeftijdsgroep van 0 tot 3 en van 3 tot 6 jaar. Wij versturen bijvoorbeeld een soort starterspakket voor pas bevallen ouders. Daarnaast versturen wij ook een nieuwsbrief in verband met kinderen tot 3 jaar. Voor kinderen van drie tot zes jaar hebben wij ons tijdschrift "Pupitel".

Wij organiseren voor het overige allerhande initiatieven voor kinderopvang, omdat een dergelijke opvang de ideale manier is om dagelijks aan opvoedingsondersteuning te doen. Bovendien organiseren wij gezondheidsbevorderende acties vanuit onze consultatiebureaus en hebben wij ervaring als inrichtende macht van preventieve-zorgcentra of PZC's. Dat is echter een oude benaming die men nu niet meer mag gebruiken en moet worden vervangen door de benaming ondersteuningsteams.

Dit alles past in het globaal netwerk van mutualiteit. Dat betekent wij via een aantal diensten kunnen zorgen voor een contextuele aanpak, met eventuele doorverwijzingen in geval van probleemsituaties.

Wij zijn in de eerste plaats op de eerste lijn actief. We staan open voor vragen van ouders. We geven advies aan ouders en verstrekken informatie over alledaagse opvoedingssituaties. Daar kruipt het grootste deel van onze tijd in.

Over de inhoud en de aanpak van opvoedingsondersteuning heb ik vanmorgen enorm goede zaken gehoord. Ik denk niet dat ik er veel nieuwe dingen aan kan toevoegen. Ik wou echter iets nuanceren in verband met het belang van sociale netwerken. In de praktijk ervaren wij dat die niet steeds a priori positief zijn. Zo krijgen wij vaak mensen over de vloer die zeggen: "Mijn moeder zegt dit, mijn schoonmoeder zegt dat, mijn vriendin vindt dit en mijn man zegt dat ik me daar niets van moet aantrekken." Aan ons vraagt men dan uiteindelijk om als scheidsrechter in het gezinsgebeuren op te treden.

Ik zou nog enkele bedenkingen willen maken ten aanzien van de overheid en bepaalde organisaties. Ik vind het belangrijk dat men voor nieuwe initiatieven het accent legt op de eerste lijn en de onmiddellijke toegankelijkheid. Het komt er dus op aan laagdrempelige initiatieven te steunen. Die kunnen immers snel reageren op vragen van ouders en opvoeders. Bovendien kunnen dergelijke organisaties, indien nodig, snel doorverwijzen, waardoor zware problemen of ernstige spannings-situaties kunnen worden voorkomen.

Er is volgens ons nood aan de inventarisatie van bestaande initiatieven door de overheid. Men werkt nu immers verspreid en ad hoc. Verder moeten de samenwerkingsverbanden tussen de diverse initiatieven worden gestimuleerd. Er is ook nood aan nieuwe initiatieven die deze samenwerkingsverbanden waarmaken. Ze kunnen zorgen voor kwaliteitsbewaking, voor methodische ondersteuning en voor een conceptuele uitwerking van opvoedingsondersteuning in bepaalde regio's. Wij denken daarbij aan de vroegere PZC 's, nu ondersteuningsteams genoemd.

Wij vinden het werkingsmodel dat u gebruikt voor kansarmoede een interessant denkkader dat zeker kan worden overgenomen bij een meer conceptuele en contextuele aanpak van een overheidsbeleid in verband met opvoedingsondersteuning. Daarnaast vinden wij echter dat er plaats en middelen moeten komen voor een gevarieerd aanbod aan opvoedingsondersteuning. Er moeten niet enkel vormings- en educatieve activiteiten zijn, men moet werken aan nieuwe contact- en communicatiewegen voor ouders en opvoeders. De creativiteit moet

hier vrij kunnen spelen. Het is positief als alles kan worden ingebed in een dienstverlenend netwerk.

3.10. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : Ik kan uw organisatie niet zo goed plaatsen. Als opvoedingsondersteunend werk hebt u de Baby Phone en de mailings ?

Mevrouw Linda Van Torre : Voor de activiteiten van de kinderopvang onderhouden we contact met de ouders.

Mevrouw Sonja Becq : Zoals andere diensten in die sector ?

Mevrouw Linda Van Torre : Ja.

Mevrouw Sonja Becq : Die Baby and Kid Phone en mailing zijn totaal nieuw voor mij. Waar en hoe verspreidt u dat ?

Mevrouw Linda Van Torre : We hebben promotie gevoerd met beperkte middelen. We werden aangekondigd in de vrouwenbladen en via onze eigen kanalen. De lijn is gratis en staat voor iedereen open. Er bellen evenveel leden als niet-leden.

Mevrouw Sonja Becq : Hebt u overleg gepleegd met Kind en Gezin dat ook een lijn openstelt in zijn regiohuizen ?

Mevrouw Linda Van Torre : Kind en Gezin is met de Baby Phone komen praten. We hadden contact met de regionale teams, maar systematische samenwerking is er niet. Als we vinden dat een situatie moet worden doorverwezen, dan doen wij dat altijd maar we vragen geen gegevens. Het blijft een telefonische eerstelijns hulverlening.

Mevrouw Sonja Becq : De mailings gaan naar uw leden ?

Mevrouw Linda Van Torre : Ja.

Mevrouw Sonja Becq : Richt het SVV geen avonden in zoals het KAV en CMBV ?

Mevrouw Linda Van Torre : Onze vrouwenwerking richt dergelijke educatieve activiteiten in. Daarbij sluit onze dienstverlening aan binnen de VZW Jeugd- en Gezinsproblematiek.

De voorzitter : Is uw Baby Phone permanent ?

Mevrouw Linda Van Torre : Er is slechts één dag per week permanentie, op de andere dagen staat er

een antwoordapparaat. We zijn bereikbaar via e-mail en website. We hopen dit te kunnen uitbreiden.

De voorzitter : Hebt u samenwerking met de opvoedingstelefoon ?

Mevrouw Linda Van Torre : Neen.

Mevrouw Sonja Becq : Mevrouw de voorzitter, ik wil u bedanken voor de organisatie van deze hoorzittingen. Ik wil mijn fractie echter laten verontschuldigen voor deze namiddag. We hebben overleg met de Kamer- en de Senaatsfracties.

De voorzitter : Ik dank de sprekers voor hun uitleg. Ik zal de CVP zeker verontschuldigen deze namiddag, hetzelfde geldt voor de VU-fractie.

4. Middagvergadering vrijdag 20 oktober 2000

4.1. Uiteenzetting door de heer Dirk Dalle, Welzijnzorg

De heer Dirk Dalle : Mevrouw de voorzitter, dames en heren, ik waardeer dat de commissie uitvoerig aandacht besteedt aan het thema opvoedingsondersteuning en dat ze oog heeft voor de invalshoek kansarmoede. Ik zal in mijn uiteenzetting drie zaken behandelen : de vraag waarom organisaties die zich bezighouden met armoede- en kansarmoedebestrijding aandacht hebben voor opvoedingsondersteuning, de vraag waaraan initiatieven voor opvoedingsondersteuning moeten voldoen om effectief te zijn voor mensen in armoede en kansarmoede, en onze visie op het voorstel van decreet en het voorstel van resolutie. Ik zal ook enkele beleidsaanbevelingen formuleren. Dit alles zal ik beknopt weergeven, u ontvangt een uitgebreide tekst met een uitgebreider uiteenzetting.

Een jaar geleden zijn een aantal initiatiefnemers die bezig zijn met armoedebestrijding, samen gaan zitten. Daarbij behandelden ze ook het thema opvoedingsondersteuning. Ze deden dat vanuit een engagement ten aanzien van de doelgroep, en omwille van de mogelijkheden die ze in opvoedingsondersteuning zagen. De betrokken initiatieven situeerden zich in het algemeen welzijnswerk, de bijzondere jeugdbijstand, het buurtwerk en opbouwwerk, enzovoort.

In een aantal rondetafelgesprekken werd een eerste visie neergeschreven. Die visie werd vervolgens nagelezen door mensen uit de armenorganisaties en mensen die in armoede leven, en door sleutelfiguren uit het algemeen welzijnswerk, de kinder-

zorg en de bijzondere jeugdbijstand. Dat alles resulteerde in een visie die we verder willen hanteleren.

We zijn uitgegaan van een aantal vaststellingen. Zo is er een voortdurende reproductie van armoede en kansarmoede, die bijvoorbeeld sterk terug te vinden is in het onderwijs. Daar zullen we straks meer over horen. Kinderen uit arme gezinnen lopen vaak al in het lager onderwijs een leerachterstand op, ook al zijn ze normaal begaafd. Velen van hen komen als vanzelfsprekend terecht in het buitengewoon onderwijs.

Mensen uit arme gezinnen doen zelden een beroep op de normale maatschappelijke instellingen, zoals kinderopvang en het sociaal-cultureel leven. Ze hebben vaak het gevoel dat ze tekortschieten, en dat ze door de omgeving worden beschouwd als slechte ouders. Dat speelt zich af in talloze situaties. In extreme gevallen komt het tot plaatsing van de kinderen.

Tegenover die vaststellingen konden we echter andere dingen plaatsen. Het bleek bijvoorbeeld hoeveel waarde in arme gezinnen gehecht wordt aan het gezin. De ouders willen een goed huishouden en een gelukkig en stabiel gezinsleven, dingen die ze zelf niet hebben gehad. Ze nemen de opvoeders- en ouderrol heel ernstig. Hun levensdoel bij uitstek, zo zei iemand, is de kinderen een betere toekomst te geven, en een betere kindertijd dan ze zelf hebben gehad. Dat is precies de reden waarom opvoedingsondersteuning zoveel mogelijkheden biedt en een belangrijke invalshoek is om de vicieuze cirkel te doorbreken.

We hebben een paar voorwaarden op een rij gezet waaraan initiatieven van opvoedingsondersteuning moeten voldoen om effectief te zijn. Ik groepeer ze in vier puntjes. Een eerste is een basishouding van respect en acceptatie van de leefwereld van de armen, die anders is dan de onze. De voorbije dagen heb ik naar aanleiding van de werelddag van het verzet tegen armoede een aantal getuigenissen gehoord waaruit dat grote verschil in beleving bleek.

Armen en kansarmen verwachten dat men zich inleeft in hun gezinssituatie, dat men vertrekt van hun vragen, en dat hun ritme wordt gevolgd. Verder verwachten ze dat men de verantwoordelijkheid bij hen laat, en niet overneemt. Beslissingen moeten dus steeds weer bij de betrokkenen zelf worden gelegd. Ze willen ook erkend worden in hun rol van vader of moeder en verwachten dat ze ook mogen mislukken en dat hen dan een terugval-

positie wordt geboden. Dit alles groepeerden we onder de noemer respect en acceptatie.

Ten tweede moet worden gezorgd voor een erg lage drempel. Initiatieven gaan bij voorkeur door in hun buurt en op plaatsen waar die mensen reeds komen. Daar kunnen ze lotgenoten ontmoeten. We raden aan om ook te zorgen voor een goede beschikbaarheid, een goede infrastructuur en tijdstippen die aansluiten op hun leefwereld. Bureaucratische procedures moeten worden vermeden.

Ten derde stellen we voor om in een ruim dienstverleningsaanbod te voorzien. In onze tekst hebben we een aantal zaken opgesomd : informatie geven, begeleiden, emotionele en praktische steun geven, aanleren van vaardigheden, bevorderen van sociale steun, meehelpen aan het versterken van het sociale netwerk, onderkennen van andere problemen, verstrekken van adviezen, doorverwijzen op een praktische manier, enzovoort.

Ten vierde moet worden voorzien in een waaier aan methodieken : huisbezoeken, bieden van ontmoetingskansen, zorgen voor participatie en voor ruimte voor verantwoordelijkheid voor de doelgroep, inrichten van doe-activiteiten bijvoorbeeld rond het huishouden, organiseren van ervaringsgericht groepswork, enzovoort.

Nu maak ik de link met het parlementair werk en in het bijzonder met de voorliggende parlementaire teksten. In het voorstel van decreet van onder andere mevrouw Ceysens en mevrouw Van Den Heuvel vinden we een aantal raakpunten en uitgangspunten terug. Zo zijn we het erover eens dat de volgende algemene uitgangspunten van groot belang zijn voor de opvoedingsondersteuning : het recht op opvoeding, ouders die beschikken over vaardigheden, het verhogen van de pedagogische draagkracht, de vrijwilligheid en de preventie. We stellen echter vast dat het voorstel van decreet niet vertrekt vanuit de situatie van arme of kansarme gezinnen. Dat is zeker geen verwijt, wij vertrekken gewoon vanuit een ander punt en onze voorstellen kunnen dan ook als een aanvulling worden beschouwd.

Het voorstel van resolutie van onder meer mevrouw Becq vertrekt eveneens van een aantal herkenbare algemene uitgangspunten. Het vraagt tevens specifieke aandacht voor de leefwereld van kansarmen en stelt voor om een aanvullend aanbod te bieden. Omdat het echter gaat om een voorstel van resolutie, is het van een totaal andere orde dan het voorstel van decreet.

Ten slotte wil ik even de aandacht vragen voor een eigen voorstel dat we enkele maanden geleden in het verlengde van de rondetafelgesprekken hebben opgesteld. Het voorstel wordt uitgebreid beschreven in de nota. Samengevat vragen we aan de overheid om een aantal initiatieven te nemen die specifiek vertrekken vanuit de noden van arme en kansarme mensen. We pleiten ervoor om geen nieuwe diensten op te richten, maar om extra opdrachten voor opvoedingsondersteuning toe te kennen aan bestaande projecten die worden georganiseerd in buurten van arme en kansarme mensen. We opteren dus voor het realiteitsprincipe : het is opportuun om te onderzoeken wie reeds het best geplaatst is om extra verantwoordelijkheid op te nemen op het vlak van de opvoedingsondersteuning. Het kan daarbij gaan over initiatieven vanuit diverse sectoren : buurtwerk, een centrum voor algemeen welzijnswerk, een preventief zorgcentrum, enzovoort.

We stellen ook voor dat bij het nemen van deze initiatieven diverse methodieken worden gebruikt. We vragen tevens om samen te werken met partners uit andere sectoren, want het is niet enkel belangrijk om verantwoordelijkheid op te nemen, maar ook om via bestaande projecten bruggen te slaan met de welzijnssector en de sociaal-culturele sector. Het is bovendien van groot belang om na verloop van tijd zoveel mogelijk over te schakelen op de normale maatschappelijke instituties.

Op basis van een groot aantal demografische gegevens en gegevens over kansarmoede hebben we een eerste raming gemaakt. De cijfers vindt u terug in de nota. Die raming kan natuurlijk nog worden verfijnd en kan ook worden bekeken vanuit andere invalshoeken. We vinden het in elk geval belangrijk dat aandacht wordt besteed aan het financiële aspect. Op de rondetafelconferentie waren een aantal groepen aanwezig die hun initiatieven financieren met eigen middelen, of via de raad van beheer, of door een sociaal fonds van een bank, of via een abdij. Al deze financieringswijzen hebben gemeen dat ze beperkt zijn in tijd. Het is voor de organisaties dus een voortdurende strijd om de nodige middelen te vinden. We vragen daarom dat wordt voorzien in een aantal middelen in de begroting 2001 zodat reeds op experimentele wijze kan worden voorzien in financiering en reeds kan worden gezorgd voor een wetenschappelijke en administratieve begeleiding. We hebben dezelfde vraag een paar maanden geleden ook gesteld aan de bevoegde minister.

Ik wil afronden met een citaat uit een brief van enkele mensen die dagelijks werken met arme men-

sen. Ze schrijven : "We hebben ons wel de vraag gesteld : opvoedingsondersteuning en kansarme gezinnen, wat speelt daarin allemaal mee ? Waarmee hebben opvoedingsproblemen te maken ?" Het gaat in deze gezinnen zeker niet om een opvoedingsprobleem op zich. Geen enkel probleem is een afgeleid probleem.

Als we bij onze huisbezoeken het verloop van de relaties bekijken en de manier van ouders om met kinderen om te gaan, dan moeten we zeggen dat ze geweldig lijden onder de situatie waarin gezinnen moeten leven. Aan opvoedingsondersteuning doen vraagt volgens ons allereerst aandacht voor de leef-situatie van de gezinnen en hun voorgeschiedenis. Er zijn de omstandigheden waarin de gezinnen moeten leven : manier van wonen, voortdurend in onzekerheid moeten leven voor de dag van morgen, schulden die zich opgestapeld hebben, enzovoort. Er is de ononderbroken spanning die door deze levenswijze wordt veroorzaakt. De energie die in het overleven wordt opgeslorpt, en zoveel factoren uit hun voorgeschiedenis zorgen ervoor dat we voor zeer gekwetste en vernederde mensen staan, waardoor hun manier van spreken en reageren is bepaald. Ze worden geconfronteerd met onwetendheid en onbegrip van de omgeving. Ze moeten ervaren dat ze zelden kunnen beantwoorden aan de verwachtingen.

Er ligt zoveel pijn en verdriet opgestapeld. Het is niet de bedoeling om volledig te zijn, maar enkel een en ander op te roepen om de aandacht te vestigen op alles wat aan opvoedingsmoeilijkheden voorafgaat. Van mensen die aan opvoedingsondersteuning doen, wordt dan ook verwacht dat ze beseffen waar ze terechtkomen, dat ze weet hebben van het leven van de armsten en dat ze voor hen kiezen om hen te ondersteunen. Dat betekent dat ze hen ook niet in de steek laten als er fouten worden gemaakt. Blijven meegaan is de opdracht. Dat kan ook maar lukken als die mensen bereid zijn om te werken met de kracht van de gezinnen en voort te bouwen op de positieve elementen die slechts gaandeweg kunnen worden ontdekt.

4.2. Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik heb twee ideeën gehoord waarvan ik het belangrijk vind dat ze nog eens zijn ingebracht. Ten eerste : geen nieuwe diensten, maar extra opdrachten. Dit is bijzonder belangrijk. Ten tweede : aandacht voor wat de opvoedingsproblemen voorafgaat.

Ik heb de volgende vraag. U hebt het altijd over arme mensen. Ik denk dan in de eerste plaats aan

volwassenen. Ik meen te hebben begrepen dat u het ook vooral over volwassenen had. Hebt u echter eventueel ook ideeën of suggesties in verband met de noodzaak van het werken met kinderen in die milieus ? Men kan dan de term "opgroeiingsondersteuning" gebruiken. Denken jullie dus dat het werken met kinderen een aparte invalshoek moet zijn ?

De heer Dirk Dalle : Het is belangrijk dat er verbanden worden gelegd met bijvoorbeeld de schoolomgeving. Ik heb daar zonet al naar verwezen. Sommige problemen worden ook veroorzaakt door het gezin waarin men verblijft, door de buurt of door het sociaal netwerk waarin men opgroeit. Er zijn heel wat mogelijkheden weggelegd voor het jeugdwerk. In het klassieke jeugdwerk is er jammer genoeg vaak te weinig plaats voor die kinderen. Opvoedingsondersteuning is dus geen geïsoleerd gebeuren. Het mag niet beperkt blijven tot het gezin, maar het vraagt een veelheid van invalshoeken. Het werken met kinderen is een van die invalshoeken.

De voorzitter : Gisteren en ook deze ochtend hebben we het al over het kansarm publiek gehad. In dat verband werd gezegd dat men die toch nooit zou bereiken. Het zou ook rolbevestigend werken. Diegenen die het al goed doen, zouden erop afkomen, en niet degenen die er meer nood aan zouden hebben. Uit uw uiteenzetting meen ik echter te mogen opmaken dat we ook bij die groepen resultaten kunnen boeken.

Deze morgen heeft professor Adriaenssens gezegd dat op één plaats, omdat het goed georganiseerd was, het doelpubliek aanwezig was. Het goede daaraan was dat ze niet in aparte structuren werden samengebracht, maar dat ze in het globale aanbod terechtkunnen. Dat vraagt natuurlijk wel een extra inspanning om ze tot daar te krijgen. In het voorstel van decreet hebben we geprobeerd om aan te geven dat buurtwerk dit moet kunnen aanbieden.

Mijnheer Dalle, professor Bouverne-De Bie heeft in dit verband de relevante opmerking gemaakt dat men bij het opstarten van een bepaalde dienstverlening steeds moet nagaan of men wel iedereen bereikt. Dit geldt ook voor instrumenten als een opvoedingstelefoon of de preventieve consultatiebureaus van Kind en Gezin. Bereiken die instrumenten ook uw doelgroep ?

De heer Dirk Dalle : Ik vind het bestaan van een algemeen en breed toegankelijk aanbod voor opvoedingsondersteuning zeer belangrijk. Er zijn in

dit verband overigens tal van mogelijke instrumenten.

Wat kansarmen betreft, wil ik nog even inpikken op een aantal andere opmerkingen. Het is mogelijk om de doelgroep te bereiken, het is alleen niet vanzelfsprekend. Men kan deze mensen in een eerste fase niet verwijzen naar de klassieke maatschappelijke instituties. Men moet deze mensen eerst samenbrengen met een aantal lotgenoten. Ze moeten de kans krijgen om andere mensen in dezelfde situatie te ontmoeten en om naar hun vragen en problemen te luisteren. Pas dan zullen ze leren hun eigen problemen en zorgen te uiten. Dit biedt hen de kans om geleidelijk te groeien, om voor zichzelf te spreken en om hun eigen problemen te duiden.

Mijn eigen ervaringen met een zeventigtal dergelijke groepen leren me dat vele kansarmen op deze manier kunnen doorgroeien en na verloop van tijd, al dan niet onder begeleiding, in groep of individueel de brug kunnen slaan naar de gewone maatschappelijke voorzieningen. Het moet, bijvoorbeeld, voor die mensen na verloop van tijd ook mogelijk zijn om de stap te zetten naar een avond met de heer Adriaenssens. Hier zal echter een lange weg aan voorafgaan. Indien men niet inpikt op de eigen leefwereld van de kansarmen en indien men er niet in slaagt om voor hen een veilig milieu te scheppen, zal men het overgrote deel van die mensen niet bereiken.

Men heeft deze groep al vaak over het hoofd gezien en dat gevaar is ook in dit verband niet denkbeeldig. Dit betekent niet dat er een gebrek is aan goedbedoelde initiatieven. Heel wat culturele projecten zijn specifiek voor kansarmen bedoeld. Uit onderzoek blijkt evenwel dat 90 percent van die initiatieven faalt. Men boekt soms wel mooie resultaten, maar dat gebeurt dan niet met de beoogde doelgroep.

De voorzitter : Als er geen verdere vragen zijn, dan wil ik de heer Dalle bedanken voor zijn constructieve bijdrage.

4.3. Uiteenzetting door mevrouw Adrienne Pieck, afdelingshoofd, en de heer Erwin Leus, teamverantwoordelijke team gezinszorg, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn

Mevrouw Adrienne Pieck : In verband met het voorliggende voorstel van decreet heeft de administratie de vraag gekregen om de opvoedingsondersteuning en de gezinseducatie toe te lichten.

Ik zal eerst even schetsen hoe de huidige werkzaamheden inzake de gezinseducatie zijn georganiseerd. De administratie geeft wat dit betreft uitvoering aan het besluit van de Vlaamse regering van 24 juli 1997 tot regeling van de erkenning en de subsidiëring van de verenigingen voor gezinseducatie. In een tweede gedeelte van mijn betoog zal ik het hebben over het decreet op het algemeen welzijnswerk. Ook binnen het kader van dit decreet bestaan enkele interessante projecten in verband met opvoedingsondersteuning. In een derde onderdeel wil ik enkele bemerkingen formuleren met betrekking tot het voorliggende voorstel van decreet.

De gezinseducatie wordt in de regelgeving als volgt gedefinieerd : "Via vormingsactiviteiten het gezin of de gezinsleden in staat stellen kennis, inzichten en vaardigheden te verwerven of verder te ontwikkelen om op een constructieve wijze om te gaan met gebeurtenissen, ontwikkelingen of problemen die expliciet en thematisch te maken hebben met interne gezinsinteracties of met het maatschappelijk functioneren van het gezin." Mijns inziens is het belangrijk de verschillende begrippen voor ogen te houden die in deze definitie worden gehanteerd bij de verdere bespreking van de bestaande regelgeving.

De administratie adviseert de minister inzake erkenningen en subsidiëring van verenigingen voor gezinseducatie. Er zijn momenteel 24 erkende verenigingen voor gezinseducatie. Deze verenigingen moeten aan een aantal erkenningsvoorwaarden voldoen. Ze moeten de rechtspersoonlijkheid van een VZW hebben. Ze moeten bewijzen dat ze al minstens één jaar ervaring hebben met het geven van gezinseducatie. Ze moeten ervaring hebben in het geven van gezinseducatie en werkzaam zijn in minstens 20 lokale groepen in ten minste 2 Vlaamse provincies of in 1 Vlaamse provincie en Brussel-Hoofdstad. Ze moeten ook voldoen aan de bepalingen van het kwaliteitsdecreet vanaf 1 januari 2003. Het gaat om erkenningen van onbepaalde duur.

Het is zeer belangrijk dat de verenigingen moeten voldoen aan een aantal bepalingen van het kwaliteitsdecreet als garantie bij het vervullen van hun opdracht. Ze moeten verantwoorde hulp en dienstverlening bieden. Hun vormingsactiviteiten moeten gebruikersgericht zijn. Dit houdt in dat hun vormingspakket op maat van de gebruiker moet worden gemaakt, behoeftegestuurd, bekend en toegankelijk moet zijn. Het moet mogelijk zijn klachten te uiten. Het pakket moet ook maatschappelijk aanvaard zijn. Ze moeten respect hebben voor de opinies van anderen. De aanpak moet doeltreffend

zijn. Het takenpakket moet homogeen zijn en er moet een continue dienst worden verleend.

Ze moeten ook bewijzen dat ze een kwaliteitssysteem hebben dat is vastgelegd in een kwaliteits-handboek. Daarin moeten een aantal procedures staan op basis waarvan we een kwaliteitsvolle werking kunnen sturen. Het gaat daarbij om procedures inzake behoeftepeiling, studieonderzoek, selectie van de medewerkers, vorming en ondersteuning en productontwikkeling.

Er moet ook een procedure zijn voor de planning van de activiteiten, de organisatie, de bekendmaking en de promotie van de vormingsactiviteiten. Er moet een mogelijkheid zijn tot evaluatie. Tevens moet er voldoende informatie en documentatie zijn opgebouwd. Het voldoen aan het kwaliteitsdecreet is voor ons een zeer belangrijk sturingselement.

De gezinseducatie impliceert het geven van vorming, het verhogen van kennis en het trainen van vaardigheden betreffende een aantal thema's. Voor de goedgekeurde thema's die door de vereniging zelf worden voorgedragen, ontvangen ze een subsidie van 3000 frank.

Er bestaat een bepaalde procedure om die onderwerpen goed te keuren. Men moet een aanvraag indienen bij de administratie. De inhoud en de manier waarop men de zaak wil realiseren wordt beoordeeld door twee personen. Als beiden onafhankelijk van elkaar een positieve beoordeling geven, dan krijgt de vereniging een bericht dat ze de vorming kunnen realiseren. Als er een verschil is in beoordeling, dan valt er een negatieve beslissing. Men kan een beroepsprocedure inspannen. Tot nu toe heeft daar nog geen enkele vereniging gebruik van gemaakt. De minister bepaalt daarenboven jaarlijks prioritaire thema's.

In 1998 had de minister volgende thema's bepaald : seksueel misbruik van kinderen, media en het gebruik van nieuwe media en het internet in het bijzonder. In 1999 was dat : naar een volwaardige communicatie binnen het gezin, zorg voor mantelzorgers, omgaan met zorgbehoefendheid binnen het gezin, broers en zussen van personen met een handicap, broers en zussen en hun relatie met broer of zus met een handicap, broers en zussen en hun relatie met hun ouders. In 2000 bepaalde de minister de volgende prioritaire thema's : kinderen op de wip, tussen arbeid en gezin, opvoeden tot verdraagzaamheid.

De vereniging krijgt 1 jaar voor de voorbereiding van de prioritaire thema's en 1 jaar voor de uitwerking ervan. Voor specifieke doelgroepen en prioritaire thema's door de minister vastgelegd, ontvangt de organisatie 5.000 frank subsidie. De vormingsactiviteiten moeten wel 90 minuten duren en er moeten minstens 10 deelnemers zijn. Op de begroting 2000 was voorzien in een krediet van 15,9 miljoen frank voor de gezinseducatieve activiteiten.

Volgens de regelgeving moet er toezicht zijn op de erkenningsvoorwaarden van de vereniging en op de subsidiëring. Inspecteurs van onze administratie kunnen dus nagaan of de inhoud van de vormingsactiviteiten beantwoordt aan wat ze hebben opgegeven : het moet de bedoeling zijn om de gezinsleden kennis, vaardigheden en attitudes bij te brengen over het gezinsfunctioneren. Bij onregelmatigheden wordt geen subsidie toegekend. Bij een tweede, derde en vierde inbreuk wordt de jaarlijkse subsidie verminderd met 5, 15 of 35 percent. Bij meer dan vier inbreuken krijgt de vereniging tijdens dat jaar geen subsidies. Op dit ogenblik zijn er 24 erkende organisaties. In 1999 is een totaal subsidiebedrag uitgekeerd van 11.446.500 frank en zijn 3970 vormingsactiviteiten doorgegaan, waarvan 3934 vrij gekozen thema's en 36 door de minister gekozen thema's.

Ook binnen het AWW doen de centra voor algemeen welzijnswerk – CAW – aan opvoedingsondersteuning. Het AWW moet tegemoetkomen aan de noden van alle burgers die hulp nodig hebben, maar richt zich prioritair tot personen met een verhoogd risico of lagere welzijnskansen. Het AWW is eerstelijns hulp : men wordt dus niet doorverwezen naar andere organisaties.

Het AWW kan de problemen in een gezin zeer vroeg detecteren en op die manier een buffer vormen tot intensievere zorgvormen. Het heeft een preventieve functie en kan de problemen signaleren aan de andere maatschappelijke voorzieningen. In de jaarverslagen en beleidsplannen van de CAW merken we dat de opvoedingsondersteuning vaak zit vervat in de jeugdhulpverlening, het gezins- en relationeel werken, en bij de opvang van vrouwen met kinderen.

In 1999 is er binnen het AWW een versterking geweest van de crisisopvang voor minderjarigen, en van de kinderwerking in de vrouwenopvangcentra. Er was ook een belangrijke ondersteuning van een laagdrempelige jeugdhulpverlening. Het AWW ontvangt veel signalen van jongeren over problemen met ouders, school, enzovoort. Het AWW omvat een aantal projecten. Bij het CAW Midden-

West-Vlaanderen is er het project van de steungezinnen. Het is de bedoeling ouders tijdelijk te ontlasten door hun kinderen onder te brengen bij steungezinnen. Het centrum selecteert en vormt gezinnen die voor een korte tijd kinderen willen opnemen. Als men dan problemen constateert, dan schakelt het CAW steungezinnen in of worden die ouders in contact gebracht met andere opvoedingsondersteunende initiatieven in de regio. Deze werking ging van start in februari 1999. Er waren 17 aanmeldingen, waarvan er 3 zonder gevolg bleven. Zeven kinderen werden doorverwezen naar andere diensten, zes kinderen werden opgenomen in steungezinnen.

Een ander project is het Moedergroepje van het CAW Midden-West-Vlaanderen. Dit is een project voor jonge vrouwen met kinderen die leven in gezinnen met financiële moeilijkheden. Het project heeft drie doelstellingen : het individueel sociaal netwerk van de deelnemers verruimen ; samen met de vrouwen een programma opstellen dat gericht is op het aanleren van vaardigheden ; het komen tot een groepsbinding waar de vrouwen zich veilig voelen om pijn, verdriet, vreugde en geluk met elkaar te delen. Van de tien deelneemsters waren er negen met ernstige opvoedingsmoeilijkheden.

Een ander voorbeeld is het project Bezoekruimte van het CAW Leuven. Dit project bestaat uit het aanbieden van professionele begeleiding bij familiale conflictsituaties die te maken hebben met het behoud en/of herstel van ouder/kind-relaties tijdens en na scheidingen.

Het project Netwerk, eveneens van het CAW Leuven, richt zich tot maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Dit project wordt in vier deelwerkingen uitgesplitst : de gezinnengroep, de kinderwerking, de dienst- en hulpverlening en de pedagogische oefenschool.

In het AWW stellen wij ook vast dat in de opvangcentra voor vrouwen met kinderen de ernst van de problemen steeds groter wordt. Het is dan ook absoluut noodzakelijk deze centra te versterken met het oog op de uitbouw van een kinderwerking. Het gaat daarbij vaak om zwaar gekwetste gezinnen die daar voor een korte tijd worden opgevangen.

Sta me toe nu de opmerkingen te formuleren met betrekking tot het voorstel van decreet opvoedingsondersteuning.

Het AWW pleit voor een integrale benadering van de opvoedingsondersteuning. We zouden er ook voor willen pleiten het niet te schools op te vatten.

Bepaalde groepen van personen zijn werkelijk allergisch voor het schools aanleren van wat opvoeding eigenlijk is, van wat de verschillende fasen in de opvoeding zijn. Er zijn nog zoveel andere manieren om te leren : hoe moet er contact worden gelegd met kinderen, hoe moet de onderlinge relatie zijn tussen opvoeders ? Het voorstel is beperkt in thema's en doelgroepen. We opteren ervoor te vertrekken van ontwikkelingen en tendensen die het gezin beïnvloeden. Dat is een breder opzet. We zijn ervan overtuigd dat de opvoeding van een gehandicapt kind in een gezin consequenties heeft voor de opvoeding van de andere kinderen. Een ander voorbeeld is de aanwezigheid van een demente persoon.

We vragen ons af of het voorstel ruimte laat voor experimenten en projecten en wat de doelgroep is. Het gaat vooral om mensen die zich al vragen stellen omtrent opvoeding. Het gaat om mensen die al bereid zijn om bij te leren. Wij komen echter het meest in aanraking met mensen die zich geen vragen stellen. Ze hebben wel vaak een gevoel van onbehagen. Het is belangrijk dat die doelgroep wordt bereikt. We pleiten voor het inbouwen van garanties op dat vlak.

We pleiten ook voor de mogelijkheid om expertise op te bouwen in het geven van gezinsondersteuning. In het huidige besluit tot regeling van de gezinseducatie dient men bewijs te leveren van ervaring. Men dient ook minimum 20 vormingsactiviteiten te organiseren en te voldoen aan kwaliteitscriteria. We vinden expertise erg belangrijk.

Met het huidige voorstel kunnen bepaalde activiteiten niet meer worden gesubsidieerd. Het voorstel van decreet houdt ook in dat het huidige besluit wordt opgeheven. We pleiten ervoor dat dit gebeurt in een regeringsbesluit dat uitvoering geeft aan het huidige decreet. Zo wordt verholpen aan het juridisch vacuüm.

4.4. Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Klopt het dat eens er een erkenning is, men die voor altijd heeft ? Is het mogelijk om die kwijt te raken ?

Mevrouw Adrienne Pieck : Het is een erkenning voor onbepaalde duur. In 1999 is gebleken dat heel wat erkende voorzieningen geen praktijk meer hadden van opvoedingseducatie. Nochtans is het een erkenningsvoorwaarde om regelmatig opvoedingsactiviteiten te organiseren. Van de 62 erkende voorzieningen waren er maar zeven die regelmatig

vormingsactiviteiten organiseerden. De administratie heeft er dan ook maar 24 behouden.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Welke conclusie trekt u daaruit ? Betekent dat dat 20 activiteiten te veel is ?

De heer Erwin Leus : Heel waarschijnlijk was die erkenning in het verleden gemakkelijk te krijgen. Pas twee jaar geleden is men met controles begonnen. Een erkenning is duidelijk geen verworven recht. Als niet aan de voorwaarden is voldaan, volgt er actie vanuit de administratie.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik pleit zeker niet voor een zwaar controlemechanisme. Ik heb in uw stukken een overzicht van de inspecties gevonden. Misschien kunt u dat even toelichten ? Er zijn blijkbaar toch nogal wat zaken niet in orde.

Mevrouw Adrienne Pieck : Ik heb het over de cijfers voor 1999. Het team Gezinszorg heeft 51 inspectie-opdrachten gegeven. In 19 gevallen volgde een positief oordeel over de opgave en de uitwerking van het thema, en de doelstelling van de vormingsactiviteit. In 10 gevallen waren er geen 10 deelnemers aanwezig. In andere gevallen was de inhoud van de bijeenkomst verschillend van wat er was geprogrammeerd. Verder zijn er activiteiten geannuleerd.

De voorzitter : Het budget is de voorbije jaren niet volledig benut, hoewel er op het terrein vraag naar is. Om erkend te worden, moeten verenigingen in minstens twee provincies actief zijn. Nochtans zijn het dikwijls erg lokale initiatieven die steun nodig hebben. Het succes van dat soort van initiatieven is overigens afhankelijk van de lokale inbedding ervan.

De heer Erwin Leus : We zoeken naar een evenwicht tussen de noodzaak om voldoende kwaliteitsgaranties te vragen en de toegang tot het systeem zo gemakkelijk mogelijk te maken. Het is juist dat het budget sinds 1997 niet volledig wordt gebruikt.

Mevrouw Adrienne Pieck : We moeten beletten dat dezelfde mensen steeds opnieuw dezelfde vorming krijgen.

4.5. Uiteenzetting door de heer Leo Bormans, hoofdredacteur Klasse, en de heer Michel Van Laere, eindredacteur Klasse voor Ouders

De heer Leo Bormans : We zijn erg verheugd met dat initiatief over opvoedingsondersteuning. Het

departement Onderwijs heeft de voorbije jaren zijn verantwoordelijkheid genomen om de brug tussen school- en thuiscultuur te slaan. We hebben altijd samen school willen maken, en "Klasse" is daar een instrument voor.

We hebben drie publicaties. Eentje bereikt alle Vlaamse leerkrachten, met inbegrip van de 25.000 studenten in lerarenopleiding. Eentje is bestemd voor alle ouders met kinderen tussen 2,5 en 14 jaar. Dat blad moet door de scholen worden aangevraagd. Aanvankelijk maakten we enkel een blad voor leerkrachten. Hoe langer hoe meer realiseerden we ons dat de oplossing voor problemen zoals spijbelen, faalangst en pesten niet kan zonder de hulp van de ouders.

Je moet daar de ouders voor inschakelen. De scholen hebben er massaal op gereageerd. Het eerste nummer werd op 300.000, het tweede op 600.000 exemplaren gedrukt. Op dit ogenblik bereiken we ongeveer 90 percent van onze doelgroep.

Wij maken ook een blad voor jongeren van 14 tot 18 jaar. Hiervoor geldt hetzelfde systeem. De scholen moeten de service vrijwillig aanvragen. De respons op "MAKS!" steeg intussen met enkele tienduizenden.

De scholen geloven in het participatiemodel, het betrekken van de ouders bij de opvoeding. Er is ook internationale interesse voor dit initiatief. In Engeland werd dit model reeds overgenomen en publiceert men gelijkaardige bladen.

Wij vinden drie elementen belangrijk die met participatie te maken hebben : weten, doen en denken. Wij willen de basis verbreden. Wij zorgen ervoor dat veel meer mensen iets weten zodat actie kan worden ondernomen, wat dan weer leidt tot denken. Concreet vertaalt zich dit in het platform van mensen dat hier aanwezig is. Ik denk eveneens aan mensen die in oudercomités of buurtcomités actief zijn. Men noemt dit de participatieve burger.

Wij willen meer participerende leerkrachten, ouders en leerlingen, maar dikwijls ontbreekt de basis ertoe. De mensen zelf willen het soms niet. Die onwil moeten we overbruggen. Veel jongeren willen ook niet weten. Er is informatie genoeg, maar die vertrekt niet altijd vanuit de behoefte van de lezer. Wij trachten leerkrachten, ouders en jongeren te overhalen om te participeren. Uit de respons die we krijgen blijkt dat we daarin slagen. Wij communiceren iedere maand met één miljoen Vlamingen, meer dan alle kranten samen.

Als we erin slagen een platform te bieden aan al deze organisaties, dan heeft de onderwijswereld zijn verantwoordelijkheid opgenomen. Dit platform is gratis en functioneert over alle structuren heen. Het is een democratisch project, alle ouders krijgen het gratis aangeboden.

Het is de bedoeling om naast participatie ook aan preventie te doen. In plaats van problemen op te lossen, willen wij mensen op voorhand informeren zodat op tijd kan worden ingegrepen. Wij bieden dit platform aan alle organisaties aan.

De heer Michel Van Laere : We zijn een viertal jaar bezig met "Klasse voor Ouders". Had men ons toen verteld dat we hier nu zouden zitten, dan zouden we een gat in de lucht hebben gesprongen. Maar ik wil me even nederig opstellen : we zijn geen specialisten in opvoedingsondersteuning, we zijn communicatoren. Ons project is een communicatieproject.

In het kader van dit voorstel van decreet wil ik een zevental punten belichten, die tonen hoe "Klasse voor Ouders" aan ouderondersteuning doet. "Klasse voor Ouders" telt slechts 8 pagina's en wordt momenteel verspreid naar 90 percent van onze doelgroep, wat neerkomt op 670.000 tot 680.000 exemplaren. De doelgroep zijn ouders met kinderen tussen 2,5 en 14 jaar.

Met "Klasse voor Ouders" willen we ouders sensibiliseren en responsabiliseren. Natuurlijk zijn er ouders die graag ondersteuning krijgen en terzake ten zeerste vragende partij zijn, maar u weet zelf wel dat heel wat anderen afhaken. Ze zijn niet geïnteresseerd en demonstreren een soort antihouding. Tot grote ergernis van de leerkrachten zeggen ze iets als : "Opvoeding, ik laat dat wel over aan de school." Dat leidt dan weer tot frustratie bij leerkrachten, die vinden dat ze het weer moeten oplossen, dat ze de opvoeding van de ouders eigenlijk gaan overdoen. Aan dat soort dingen willen we werken. We willen die houding bij sommige ouders keren. Dat betekent dat we heel ruim willen werken. We richten ons dus niet in de eerste plaats tot die ouders die zich sowieso al informeren via allerlei kanalen. We hebben ook een heel speciale zorg voor kansarmen, mensen die het minder gemakkelijk hebben. Men kan zich afvragen hoe men die mensen bereikt met geschreven taal. We werken daar zeer hard aan. "Klasse" zal steeds maar 8 pagina's blijven tellen en is geschreven met een heel lage taaldrempel, is ook gemaakt zoals het in elkaar zit met als doel zoveel ouders te bereiken.

We voeren heel vaak overleg. Heel wat schoolopbouwwerkers gebruiken "Klasse voor Ouders" in

hun ouderwerkgroepen. We hebben regelmatig contact met schoolopbouwwerkers om te kijken hoe we met ons blad kunnen bijsturen zodat we die doelgroep zeker niet uit het oog verliezen. We hebben contact met de Federatie van Marokkaanse Verenigingen, de Unie van Turkse Verenigingen en met de basiseducatie. We vragen dat ze onze publicaties op de rooster leggen en aangeven hoe we ons blad in een bepaalde richting kunnen bijsturen zodat het ook een blad wordt voor die mensen. Er blijkt heel duidelijk dat, als het blad wordt begeleid door schoolopbouwwerkers en mensen in de basiseducatie, het wel degelijk werkt.

We proberen ook ouders te ondersteunen als ouder-opvoeder. Toen we begonnen hebben we, via fax, brieven en telefoon een storm van vragen gekregen, alsof we alle opvoedingsproblemen van ouders zouden kunnen oplossen. U weet net als ik dat er een soort opvoedingsverlegenheid heerst : de mensen weten het niet allemaal zo goed meer en zoeken een houvast. "Klasse voor Ouders" probeert het pedagogische draagvlak van ouders te versterken. Dat betekent dat we artikels brengen over opvoedingsstijlen, plus-en-min-taal ; over overlegcultuur en overleggezinnen ; over de rechten van het kind, nieuwe gezinsvormen en de nieuwe vaders. We proberen dat ook altijd te doen via examples of good practice, die erg aanspreken.

We proberen ook ouders te ondersteunen als ouder-leerkracht. Ouders willen op de koop toe dat hun kind het goed doet op school. Velen weten dat dit, als ze zelf thuis geen handje toesteken, voor heel wat kinderen vaak erg moeilijk is. Ouders zijn dus ook een beetje leerkrachten. We merken dat er vaak een ernstige kloof gaapt tussen de thuiscultuur en de schoolcultuur, terwijl onderwijs en opvoeding pas efficiënt zijn als beide culturen heel nauw bij elkaar aansluiten. Daar werken we aan, in de beide richtingen. Het is niet alleen een kwestie van wat de school ouders en gezinnen kan bieden, maar ook omgekeerd. Dat komt erop neer dat men ouders en hun deskundigheid ernstig neemt en bekijkt wat zij de school te bieden hebben. Het is een wederkerig proces. Dat doen we via artikels over faalangst, drugs, pesten en agressie. Bij "Klasse voor Ouders" beginnen we ook met De Eerste Lijn, een initiatief waarbij we in twintig opeenvolgende bijdragen de ouders in hun eerstelijnsfunctie gaan ondersteunen. Met het nieuwe CLB-decreet komt de eerste lijn immers steeds meer bij ouders en leerkrachten te liggen.

Anderzijds moet men – niet onbelangrijk – de ouders ook ondersteunen als onderwijsparticipant. De tijd is voorbij, of zou dat moeten zijn, dat alleen

de directeurs een school maakten. Zoals de heer Bormans reeds zei : ouders, leerlingen en leerkrachten maken samen de school. De participatiepiramide werd u reeds toegelicht. Met "Klasse voor Ouders" streven we naar meer en vooral ook een betere participatie van ouders op school. Daar willen we ze, via onze teksten en doorverwijzingen, sterker in maken. Onderzoeken hebben duidelijk gemaakt dat in participatieve scholen, waar wordt samengewerkt, minder stress heerst. Problemen worden er op voorhand aangepakt in plaats van naderhand de brandjes te moeten blussen. Daar willen we heel sterk aan werken.

Belangrijk is het bevorderen van de communicatie. De absolute sterkte van het complete Klasse-project is dat "Klasse voor ouders" ingebed zit samen met twee andere publicaties, namelijk enerzijds "MAKS !" (Klasse voor Jongeren) en anderzijds "Klasse voor Leerkrachten". Dat betekent dat bepaalde topics zoals pesten, faalangst, drugs, participatie en racisme elke maand in de drie publicaties aan bod kunnen komen, telkens met een aan de doelgroep aangepaste invalshoek. Zo grijpen we de drie doelgroepen als het ware bij hun nekvel en stimuleren we de samenwerking.

Zo zijn we bij het volgende onderwerp terechtgekomen, namelijk het stimuleren van preventie door samenwerking tussen ouders, leerkrachten en leerlingen. Ik wil hier een lans breken voor samenwerking tussen de departementen Welzijn en Onderwijs. De kloof daartussen is immers nog steeds te groot.

Voor ons zijn er enkele belangrijke voorwaarden voor ouderondersteuning. Men moet aan een relatie werken. Dat betekent dat we ouders serieus nemen en hun deskundigheid erkennen. We mogen ze niet betuttelen of culpabiliseren. Wij proberen daar altijd aan te werken. "Klasse voor Ouders" zou in die zin ook een huisgenoot moeten zijn die maandelijks passeert.

Laat ik tot slot heel de boel maar eens relativeren. Wie zijn wij ? Wij zijn geen specialisten in opvoedingsondersteuning. Wij zijn echter wel aardig bezig met communicatie. "Klasse voor Ouders" is voor ons echter geen doel op zich. Het is een middel, een forum waarin veel organisaties en specialisten aan bod komen. Zoiets als plus-en-min-taal bijvoorbeeld hebben we zelf niet uitgevonden.

De heer Leo Bormans : En dan krijgen we een briefje van een moeder die zegt dat haar zoon van twaalf haar het artikel over plus-en-min-taal had aangeraden, dat ze het gelezen had en dat het haar

ten zeerste was bevallen. Ze zou zich erdoor laten inspireren.

Wij krijgen wekelijks trouwens honderden brieven.

4.6. Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik ben een van de ouders die "Klasse voor Ouders" lezen. Ik vind het een bijzonder aantrekkelijk blad. Dat tijdschrift is natuurlijk slechts een onderdeel van alle informatie die de mensen te verwerken krijgen. Het zou dan ook mooi zijn dat er, naast die informatieoverdracht via het blad, ook een concreet werkproject zou zijn. Zo zouden leerlingen die uw blad lezen ook de mogelijkheid hebben om actief aan iets te participeren.

Hebt u trouwens enig idee hoeveel mensen uw tijdschrift lezen ?

De heer Leo Bormans : Uiteraard kan men als indicator niet voor de actie achteraf zorgen. Men kan enkel doorverwijzen naar mensen die de actie ondernemen. Dat doen we bijvoorbeeld voor leerlingparticipatie met de VSK, de Vlaamse Scholierenkoepel. Wij zorgen voor de brede basis, namelijk de tweehonderdduizend jongeren. De specifieke publicaties die zij maken voor leerlingen die reeds zijn aangesloten bij de leerlingenraden, gaan dieper in op de onderwerpen. Dat is trouwens ook het geval met bepaalde publicaties voor ouders. Wij hopen dus dat de mensen de weg vinden naar dergelijke organisaties, omdat wij met onze beperkte ruimte slechts basisinformatie kunnen verstrekken. Als dat gebeurt hopen we dat er meer en beter geïnformeerde ouders in participatieraden, in lokale raden en in oudercomités stappen.

Wij werken dus aan de brede basis. Wie slechts 10 mensen informeert kan niet hopen dat er 100 meedoen. Wie er 1.000.000 informeert, kan echter wel hopen dat er 10.000 meedoen en meedenken.

Wij organiseren zelf een aantal doe-activiteiten, zoals bezoeken aan steden, musea en dergelijke. Bij "Klasse voor Leerkrachten" nemen daar 100.000 mensen per jaar aan deel. Er is meestal voldoende interesse en een grote respons.

Wat betreft jongeren en ouders doen wij ook onderzoek naar het bereik. Dat is moeilijk en gebeurt via interne enquêtes en door communicatiestudenten. We stellen een groot bereik vast en een stijging van de participatiegraad. We zitten hier natuurlijk met een kwalitatieve norm die moeilijk meetbaar is, maar toch staan we vrij sterk.

De heer Michel Van Laere : We krijgen nog altijd veel opvoedingsvragen, bijvoorbeeld wat men moet doen met kinderen die te veel computerspelletjes doen. We hebben met ons blad verwachtingen gecreëerd. In het begin liepen we met die vragen naar ontwikkelingspsychologen en kinderartsen. We schreven dan een mooi antwoord waarmee we de vragen weer aanwakkerden.

Intussen zijn we van oordeel dat we moeten samenwerken met opvoedingsondersteunende organisaties die deze vragen kunnen beantwoorden. Sinds het begin van dit schooljaar werken we samen met de Opvoedingstelefoon. We drukken elke maand een van hun toptienvragen met antwoord af en vermelden hun nummer. Als we het heft zelf in handen nemen, bereiken we het meest.

De voorzitter : De geringe ouderparticipatie blijft me verbazen. U ontvangt veel buitenlandse delegaties. Staat het er in andere landen beter voor ?

De heer Leo Bormans : Ja, er bestaan zeer stichtende voorbeelden. Over het algemeen kan men zeggen : hoe noordelijker, hoe beter georganiseerd.

De heer Michel Van Laere : Ga het niet te ver zoeken : ook in Vlaanderen bestaan mooie voorbeelden. Het hangt allemaal samen met de schoolcultuur.

De heer Leo Bormans : Een school in Hasselt vroeg ons om met de leerlingen te praten omdat er slechts één kandidaat was voor de leerlingenraad. Onze jongerenredactie is er naartoe getrokken. Aan het einde van de dag waren er in elke klas vijf kandidaten. In een school in Leuven zitten er al sinds jaar en dag 230 van de 600 leerlingen in de leerlingenraad. Ze zijn actief in verschillende werkgroepen. In de school daarnaast zit niemand in de leerlingenraad. De schoolcultuur bepaalt veel. Hoe participatiever de schoolcultuur, hoe beter voor preventie en welbevinden, hoe beter tegen racisme.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : De tijdsbesteding van mensen laat hoe langer hoe minder toe dat men participeert.

De heer Leo Bormans : Niet iedereen moet in een oudercomité zitten. Degenen die erin zitten moeten zich echter beter gemandateerd weten, beter geïnformeerd zijn, op een ruimer draagvlak kunnen rekenen en sneller doorverwezen worden naar allerlei initiatieven. Wij willen daarvoor het platform bieden.

4.7. Uiteenzetting door mevrouw Trees Gilles, secretaris-generaal, Vlaams Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen (VCOV), en de heer Romain Hulpia, beheerder, Raad voor Ouders van het Gemeenschapsonderwijs (ROGO)

De voorzitter : De vertegenwoordiger van KOGO is verontschuldigd wegens ziekte.

Mevrouw Trees Gilles : We willen de ouderlijke verantwoordelijkheid bij de opvoeding benadrukken door de samenwerking tussen ouders en school als de meest concrete en nabije vorm van opvoedingsondersteuning te stimuleren. We willen toelichten hoe we die visie proberen te concretiseren en met welke knelpunten we worden geconfronteerd. Ten slotte willen we het voorstel van decreet onder de loep nemen.

De steeds complexer wordende gezinssituatie maakt het opvoedingsgebeuren niet eenvoudiger. Het vraagt minstens goede communicatie tussen de twee belangrijkste opvoeders : het gezin en de school. Hun samenwerking is noodzakelijk. Scholen kunnen hun opvoedende taak onvoldoende invullen als de ouders hun opvoedende verantwoordelijkheden niet kunnen, willen of mogen opnemen.

De werkgroep Leerlingenbegeleiding van de VLOR stelt dat ouders moeten worden betrokken bij de leerlingenbegeleiding. Preventie, de aanpak van jongerenproblemen en een positieve socialisatie zijn een gedeelde verantwoordelijkheid. De visie op het lokaal ouderverenigingswerk die de Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen uitdraagt, getuigt van een zeer sterk geloof in de noodzaak aan een partnerschap tussen ouders en scholen. We dragen die visie elke dag concreet uit, door procesbegeleiding op te zetten in de lokale ouderverenigingen en grootschalige ondersteuningsavonden te organiseren.

Het is belangrijk dat ouderverenigingen samen met de CLB-vertegenwoordiger werken aan een preventiedoelstelling. Daarbij vormen de ouderverenigingen de noodzakelijke schakel tussen school en welzijnswerk. In deze visie sturen we er in de dagelijkse contacten van de 1.600 ouderverenigingen op aan dat leraren, CLB's en ouders samenwerken aan de realisatie van de pedagogische activiteiten van de school. De school kan samen met het CLB en de ouders verduidelijken hoe het gedrag van een jongere of een kind begrepen kan worden, en hoe er verder mee kan worden omgegaan.

Ouders kunnen dan van hun kant, vanuit de situatie thuis, hun vragen en bevindingen verduidelijken, zodat ze als een volwaardige actor in dit samenspel worden gezien. Ouders leren door deze vorming dat contact en samenwerking op school een wezenlijk winstgevende operatie is. Ze ervaren geleidelijk aan dat door een grotere schoolbetrokkenheid perspectieven ontstaan voor hun eigen aandeel in de opvoeding thuis.

De VCOV heeft in de voorbije jaren zeer sterk gewerkt met het thema kwetsbaarheid en weerbaarheid in de opvoeding. We gaven professor Adriessens een forum tijdens zogenaamde impulsavonden, die ingebed waren in een procesbegeleiding. Het waren grootschalige avonden, waarvoor grote culturele centra werden afgehuurd. Dan nog moesten soms tot honderd ouders buiten blijven staan. Deze impulsavonden waren bedoeld voor alle ouders en waren laagdrempelig.

Er werd een toegangsprijs van 50 frank gevraagd. Ondanks het groot enthousiasme gaan we eraan failliet. Door op die manier te werken ervoeren we dat de middelen ontoereikend zijn. Het organiseren van deze impulsavonden en het permanent vormen van begeleiders bracht kosten mee die door onze laagdrempelige aanpak niet gecompenseerd konden worden.

Het departement Cultuur, waar we als vormingsinstelling staan ingeschreven, schroefde de subsidie terug. Ook de subsidie van het ministerie van Onderwijs werd gereduceerd. Daardoor is ons werk sterk onder druk komen te staan. We doen dan ook een oproep aan alle politieke verantwoordelijken om de ondersteuning van ouders met schoolgaande kinderen ter harte te nemen.

Het voorliggend voorstel van decreet beantwoordt direct aan een groeiende behoefte van ouders in Vlaanderen. Opdat alle ouders en ouderverenigingen bereikt zouden kunnen worden, is het logisch dat er gebruik kan worden gemaakt van de bestaande netwerken. Door middel van onze publicaties en professionele ondersteuning kunnen we ouderverenigingen stimuleren en aanmoedigen om de opvoedingsthematiek onder de aandacht van ouders te brengen. Ouders vragen daar zelf om. We vinden het dan ook erg belangrijk dat ons netwerk wordt opgenomen in het voorstel van decreet.

We geloven daarenboven dat het netwerk en de knowhow waarover we beschikken waarborgen zijn voor de kwaliteit van de sprekers die ouderverenigingen uitnodigen en van de begeleiding en de nazorg. Natuurlijk hebben de lokale ouderver-

enigingen een vrije keuze, maar het is voor hen interessant te kunnen vertrekken van een kwaliteitsvol aanbod, dat procesmatig en degelijk kan worden ingevuld. Daar kan het georganiseerd ouderverenigingswerk voor instaan.

We hebben wel vragen bij het opnemen van kwantitatieve criteria in artikel 4, paragraaf 2 van het voorstel van decreet. De genoemde aantallen van samenkomsten en deelnemers zijn geenszins kwaliteitscriteria. Het lijkt ons beter de kwantitatieve criteria op te nemen in een uitvoeringsbesluit.

We willen graag mevrouw Ceysens en alle betrokkenen aanzetten om verder te werken aan deze belangrijke materie, zodat alle kinderen en jongeren de gezonde opvoeding kan worden gegeven waar ze recht op hebben.

De heer Romain Hulpia : Mevrouw de voorzitter, dames en heren, namens de ROGO dank ik de voorzitter voor deze gelegenheid om onze werking met betrekking tot opvoedingsondersteuning aan u voor te stellen. Ik onderschrijf volledig het pleidooi van mevrouw Gillis. Zelf zal ik de werking van de ouderkoepels concreter illustreren.

Gisteren ontmoette ik een moeder die het zeer goed meent met de opvoeding van haar kinderen. Ze vertelde me het volgende verhaal. Haar vijftienjarige Stefanie is zeer modebewust, en wenst enkel nog kleding te kopen in een welbepaalde boetiek. Na enige aarzeling besliste de moeder om samen met haar dochter vrijblijvend naar die boetiek te gaan. Daar ontmoetten zij een klasgenote, eveneens met haar moeder. De tweede moeder zegt triomfantelijk : "Zo lang duurt dat bij mij : ik heb al die problemen niet, na twee minuten heeft Els gezien wat haar aanstaat en is het gedaan met dat gezaag." Daarna moet de eerste moeder haar opvoedingstaak maar zien voort te zetten. Dit is één van de vele illustraties van opvoedingsproblemen waarmee ouders kampen in een maatschappij die de ouders niet steeds ten volle ondersteunt.

Ouderverenigingen onderkennen de problemen van de ouders, maar zijn niet geïnteresseerd in de schuldvraag. Het is ons niet te doen om te weten wie fout is. Het is niet relevant om de schuld bij het kind, bij vrienden, bij grootouders of bij de school te leggen. Het is evenmin relevant om alle verantwoordelijkheid aan de ouders toe te wijzen, soms door middel van de doodoener : "Je hebt ze toch zelf gewild".

We beseffen dat de ouders overbevraagd worden. Ik wil u daarom twee initiatieven voorstellen waar-

mee wij pogen om met zeer beperkte middelen ouders te ondersteunen bij de opvoeding. U hebt een bundel ontvangen met daarin een aantal initiatieven van ROGO en een aantal van EVO.

ROGO is de vertegenwoordigende pijler. ROGO wil de ouders ondersteunen bij contacten met de school en met de onderwijsoverheid. De beste manier daartoe is de ouders aanmoedigen om te participeren op school. ROGO zorgt er via brochures en vormingsavonden voor dat ouders worden gesterkt om zich te organiseren en daadwerkelijk te participeren. Daarnaast wordt ook gewerkt aan concrete projecten. Zo proberen we ouders te betrekken bij de ouderwerking. We richten ons daarbij ook tot de ouders uit de vierde wereld. We hebben ook een project waarbij we proberen om een veilige schoolomgeving op kindermaat te creëren. Met een ander project trachten we te helpen bij het leven met een kind met dyslexie.

Bij EVO (Educatieve Vereniging voor Ouderwerking) ligt de klemtoon niet op het representatieve, maar wel op het ondersteunende en inhoudelijke vlak. EVO werkt op vier manieren. We organiseren onder andere 17 vormingsavonden. Uiteraard kunnen we daarmee niet alle opvoedingsproblemen dekken. Ik som ze even op. Er zijn vier themavonden over kleuters, één over agressie, één over de eindtermen, één over zorgverbreding, één over leren studeren, één over computers in het onderwijs, één over huiswerk en rapport, één over kinderen en televisie, één over jeugdliteratuur, één over pesten en zondebokken, één over dyslexie, één over de nieuwe spelling, één over gedragsmoeilijkheden en één over opvoedingsstijlen.

EVO geeft een maandelijks tijdschrift uit, "Evocatief". Daarnaast geeft EVO een berichtenkrant uit. Daarin staan de activiteiten, maar via de berichtenkrant kunnen we ook heel snel informatie verspreiden. Na het pleidooi van daarnet vraagt men zich misschien af of die publicatie nog zinvol is. Voor ons is het tijdschrift in de eerste plaats van groot belang voor de overleving van de organisatie. Zonder tijdschrift vervalt onze subsidie. Ten tweede moeten de verantwoordelijken van EVO zich bezinnen over een aantal kernproblemen. Het tijdschrift is daar een goed middel voor, want de verantwoordelijken gaan bij elk themanummer rond de tafel zitten met experts. Ten derde: hoe meer impulsen ouders ontvangen, hoe beter.

Naast de vormingsavonden en het tijdschrift staat EVO ook in voor een documentatie- en informatiecentrum inzake opvoeding, ouderwerking en onderwijs. We hebben ook een doorverwijsfunctie

naar meer bevoegde instanties. Zo hebben wij geen eigen aanbod over de thema's drugs of seksualiteit. We zijn immers van mening dat EVO niet over voldoende deskundigheid terzake beschikt en dat er in Vlaanderen reeds voldoende instanties bestaan die wel rond deze thema's werken.

We bevinden ons heel dicht bij de ouders, hun zorgen en problemen. Dat is mogelijk omdat één ROGO-personeelslid en drie educatieve medewerkers van EVO een heel groot hart hebben. Ze zien er niet tegenop om drie avonden per week bij nacht en ontij naar diverse steden en dorpen te rijden.

Het is spijtig dat we onvoldoende kunnen ingaan op de terechte vragen van de ouders, omdat we niet over voldoende middelen beschikken. De vrijwillige inzet van velen kan dit niet compenseren. Ik heb me al afgevraagd waarom wij niet in aanmerking komen voor de overblijvende 4 miljoen frank op het krediet voor gezinseducatieve activiteiten. Misschien kunnen de mensen van de administratie ons daarop een antwoord geven.

4.8. Bespreking

De voorzitter : Hebt u ooit een aanvraag ingediend ?

De heer Romain Hulpia : Ja, maar onze vraag werd ietwat ontwijkend beantwoord. We vinden het trouwens niet noodzakelijk om geld uit dat potje te krijgen. Als het andere potje overvol is, dan kan misschien een kleine verschuiving van de middelen worden doorgevoerd.

Ik heb nog een creatief voorstel. We dachten aan een vormingskrediet voor ouders met schoolgaande kinderen waardoor de mogelijkheid ontstaat om een vraaggerichte opvoedingsondersteuning aan te bieden.

De voorzitter : Ik vroeg me af of u ooit een aanvraag hebt ingediend als educatieve vereniging.

De heer Romain Hulpia : Ja.

Mevrouw Trees Gilles : We hebben daar jaren toe behoord. We dachten dat het goed liep, maar toen er ter plaatse controle kwam, bleek dat niet het geval te zijn. Door een tekort aan personeel konden we het onvoldoende zelf controleren. Het geld werd dus op de werkvloer niet altijd op de juiste wijze gebruikt. We blijven onze erkenning echter wel behouden, want het ging niet om onzorgvuldig beleid. Op dit moment verkeert onze organisatie in

een moeilijke situatie. In de toekomst zullen we daar mogelijk echter wel opnieuw aanspraak op kunnen maken, indien we over het nodige personeel kunnen beschikken.

De heer Romain Hulpia : Wij zaten toevallig in hetzelfde schuitje. We hebben dus hetzelfde ondergaan.

De voorzitter : U hebt een erkenning als algemeen sociaal-culturele vereniging en daarnaast hebt u ook in het onderwijs nog een betoelaging ? Of toch niet ?

Mevrouw Trees Gilles : Neen, het gaat om twee volledig gescheiden VZW's, met een eigen beheerraad en een gescheiden boekhouding. Men koopt wel de diensten van elkaar. De subsidiëring wordt momenteel wel bij beide verminderd. Daarom hebben we de grootste moeite om te overleven. Het is echt dramatisch.

De heer Romain Hulpia : We beschikken over drie mensen die geheel Vlaanderen moeten bedekken. Alleen al de verplaatsingstijd valt volledig ten laste van de opdrachtgever. Dat maakt het moeilijk om te overleven.

De voorzitter : Hoe zit het met de ouders ? We hebben de verwachting dat er in dit verband bij de ouders wel een grote vraag is. Wat is jullie ervaring ?

Mevrouw Trees Gilles : Onze ervaring is dat er inderdaad naast de schoolbetrokkenheid een evolutie is naar betrokkenheid van opvoedingsproblemen in het eigen gezin. We hebben een ombudsteam. Ouders kunnen telefoneren met vragen. Er komen steeds meer basale of zelfs banale opvoedingsvragen. De relatie met de school is voor hen dus meestal niet echt problematisch, maar wel het zicht op de eigen deskundigheid van opvoeding. Daarom verruimen we onze werking naar begeleiding en opvoedingsondersteuning. We geloven dat die nood leeft en dat we ons daarop moeten concentreren. Jammer genoeg hebben we daar momenteel niet de nodige middelen voor. Hopelijk kunt u daaraan tegemoetkomen.

De heer Romain Hulpia : Onze ervaring is dat de betrokkenheid van de ouders gradueel is. Ouders zijn zeer sterk betrokken bij de opvoeding van hun eigen kind. De betrokkenheid met de school is iets geringer. Het opnemen van een bestuursmandaat in een oudervereniging gebeurt nog minder. Het vertegenwoordigend optreden van die ouders, provinciaal of op Vlaams niveau, is echt problema-

tisch. De meeste ouders hebben ook nog andere verplichtingen. We hebben het moeilijk om per provincie twee mensen te vinden.

Mevrouw Trees Gilles : Professor Verhoeven van Leuven heeft twee jaar geleden een vrij uitvoerig onderzoek gedaan naar ouderparticipatie. Daaruit blijkt zeer duidelijk dat participatie op dat niveau, met engagement en idealisme, afkalft. Dit gebeurt ten voordele van een fitnesscultuur waarin ouders de ontspanning vinden die ze nodig hebben na een stresserende dagtaak.

4.9. Uiteenzetting door mevrouw Els Palmaers, directeur, VCLB (vrij onderwijs) en mevrouw Martine Vrancken, pedagogisch medewerker CLB, CLB's Gemeenschapsonderwijs, namens alle centrumnetten

Mevrouw Els Palmaers : Ik wil graag in naam van de CLB's (centra voor leerlingenbegeleiding) van alle centrumnetten onze mening geven over het voorstel van decreet en op het ingediende voorstel van resolutie. Mevrouw Schulpen zal eventuele vragen betreffende de Cel voor het Vlaams Provinciaal Onderwijs en het Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap beantwoorden. Mevrouw Vrancken zal hetzelfde doen voor vragen betreffende het Gemeenschapsonderwijs. Ikzelf zal vragen betreffende de VCLB-koepel beantwoorden.

We zijn blij met de groeiende aandacht voor het thema opvoedingsondersteuning.

Opgroeien en opvoeden kan in deze complexe samenleving niet meer gebeuren vanuit oude vanzelfsprekendheden. De toenemende sociale en culturele diversiteit, de verscheidenheid aan gezinsvormen, de invloed van de media en de druk van een dominante economische context stellen ouders, opvoeders, leerkrachten, hulpverleners en beleidsmensen voor nieuwe uitdagingen. Als CLB's herkennen we in dit opzicht de in de toelichting vermelde context.

Uit deze context blijkt een toenemende opvoedingsonzekerheid van ouders. Deze onzekerheid is een gevolg van de ingrijpende maatschappelijke veranderingen. Deze context toont tegelijkertijd aan dat ouders proberen hun kinderen zo goed mogelijk op te voeden. Dit streven blijkt overigens ook uit de vele opvoedingsvragen. Deze inspanningen kunnen evenwel niet vermijden dat er zich in een opvoedingssituatie soms spanningen voordoen of dat een opvoedingscrisis ontstaat. De aandacht voor opvoedingsondersteuning erkent zowel de be-

hoeft aan ondersteuning als de hiermee gepaard gaande uitdaging. Dit is alleszins een eerste belangrijke stap voor alle betrokkenen.

Het thema opvoedingsondersteuning is tegelijkertijd een bijzonder gevoelig thema. Het raakt immers aan een zeer persoonlijk levensdomein van mensen. Zij stellen zich de vraag welke ruimte en welk respect er is voor de tradities, de doelen en de waarden die ouders via diverse gezinsvormen aan hun kinderen willen doorgeven. Men kan immers nooit onvoorwaardelijk over opvoedingsondersteuning spreken. De ondersteuning steunt zelf steeds op een visie, een mening, een waarden- en een normenpatroon. De fundamentele handelingsprincipes zijn de dialoog en aandacht voor de diversiteit en het wederzijds respect die vanuit het basiskader van de rechten van het kind en de rechten van de mens vertrekt. Deze principes moeten doorheen het ondersteuningsproces worden gegarandeerd.

De CLB's hebben in hun decreet de opdracht gekregen bij te dragen tot het welbevinden van leerlingen. Als CLB's aan opvoedingsondersteuning werken, doen ze dat met deze missie in het achterhoofd. Ze werken samen met de ouders en met de scholen. Dit zijn immers de eerste verantwoordelijken. De CLB's stellen zich in deze materie subsidiair op. Ze streven naar een welbevinden van de leerlingen, nu en in de toekomst. Dit veronderstelt een emanciperende werking.

Het betreft hier voltijdse en deeltijdse leerlingen in het basisonderwijs, in het secundair onderwijs, in het gewoon en het buitengewoon onderwijs en in de erkende vormingen. De CLB's stellen in hun werking het belang van de leerling centraal. Hun uitgangspunt is steeds het Verdrag van de Rechten van het Kind.

Het aanbod van de CLB's dient te worden gesitueerd op de vier begeleidingsdomeinen, namelijk het leren en studeren, de onderwijsloopbaan, de preventieve gezondheidszorg en het psychisch en sociaal functioneren. Binnen deze domeinen gaan de centra onder meer in op opvoedingsvragen. De werking is multidisciplinair en wordt opgezet vanuit een preventieve, een educatieve of een remediërende invalshoek.

Het is de opdracht van de CLB's om een actieve partner te zijn in een netwerk van welzijns- en gezondheidsvoorzieningen. De specifieke meerwaarde van een CLB schuilt in het leggen van verbanden tussen de gezins- en buurtcontext en de schoolcontext.

Onderwijsproblemen wegen vaak door in de gezinssituatie. We moeten het aandurven om deze problemen met veel kritische zin te analyseren en om naar individuele oplossingen te zoeken. Het is evenwel vooral belangrijk om samen met de scholen op een structurele en preventieve wijze naar duurzame verbeteringen van de onderwijsaanpak te streven.

Het is ons inziens niet de taak van een CLB om zomaar initiatieven op het vlak van de opvoedingsondersteuning aan te bieden. Dit kan wel indien ouders of leerlingen, individueel of in groep, een vraag stellen die tot de werkdomeinen van de CLB behoort.

Ik heb hier in grote lijnen het terrein afgebakend waarbinnen de CLB's activiteiten ontwikkelen betreffende het onderwerp van deze hoorzitting. Met het oog op de bespreking van deze parlementaire initiatieven zal ik nog even een aantal belangrijke werkingsprincipes van de CLB's samenvatten.

Het gaat om een vraaggestuurde, subsidiaire werking die respect toont voor de rechten van het kind. De centra werken binnen een aanwijsbaar netwerk. Het centrum begeleidt prioritair en intensief leerlingen die in hun ontwikkeling worden bedreigd. Het centrum besteedt daarbij een bijzondere aandacht aan leerlingen die door hun sociale achtergrond en leefsituatie leerbedreigd zijn. Dat impliceert een juiste afstemming qua behoeften. Verschillende benaderingen of opvoedingsmodellen moeten daarbij aan bod kunnen komen. Dat houdt erkenning van de diversiteit in.

De CLB-sector heeft dan ook een aantal bedenkingen bij de parlementaire initiatieven.

Het voorstel van decreet is te sterk aanbodgestuurd, en vrijwel niet vraaggestuurd. Dit resulteert in een te éénzijdig opvoedingsondersteuningsmodel met onvoldoende oog voor de noodzakelijke differentiatie en diversiteit. We pleiten voor een meer emancipatorische aanpak. Opvoeding is immers niet waarde vrij, en de opvoedingsondersteuning moet vertrekken vanuit een dialoog en wederzijds respect. Daarom dient men aan te sluiten bij de in het gezin aanwezige mogelijkheden die men moet verrijken. Er moet daarbij veel aandacht worden besteed aan zowel persoonsgerichte als structuurgerichte elementen.

Kinderen en jongeren vormen in het voorstel van decreet het argument, maar niet de inzet voor de realisatie van opvoedingsondersteuning. De wijze waarop zij gezin en opvoeding ervaren, wordt ner-

gens in het voorstel vertaald. Nochtans dient het perspectief van kinderen en jongeren op gezin en opvoeding en hun mening mee opgenomen te worden. Dat kan niet losgekoppeld worden van de wijze waarop we jongeren zelf in het opvoedingsproces betrekken. Een en ander is bepalend voor de mate waarin we een participatieve opvoeding waarmaken. Dit impliceert onder meer aandacht voor informele netwerken waarbinnen de rol van jongeren wordt gevaloriseerd.

Een coherent kader waarin een integrale aanpak van opvoedingsondersteuning mogelijk wordt is onvermijdelijk. Met het Strategisch Plan Integrale Jeugdhulpverlening is er een belangrijk initiatief in ontwikkeling waarbij meerdere sectoren, ook de CLB's, betrokken zijn. Er wordt gestreefd naar een integrale aanpak op het vlak van jeugdhulpverlening en de opvoedingsondersteuning krijgt in dit plan een zeer belangrijke plaats. Gezien die ontwikkeling is het des te meer noodzakelijk deze parlementaire voorstellen met de nodige reserves te benaderen. Het voorstel van decreet met het voorgestelde deskundigenmodel staat haaks op de hierboven beschreven visie en het voorstel van resolutie is voorbarig.

De toelichting bij het voorstel van resolutie speelt al in belangrijke mate in op de bedenkingen die we zelf hadden. We stellen echter een discrepantie vast tussen het pleidooi voor een coherente en geïntegreerde aanpak, zoals geformuleerd in de toelichting, en de concrete voorstellen. We pleiten om die reden voor een consequent beleid, in die zin dat het Strategisch Plan Integrale Jeugdhulpverlening op dit ogenblik de volle aandacht en ondersteuning zou krijgen en niet doorkruist wordt door andere, geïsoleerde initiatieven op het vlak van opvoedingsondersteuning. Uiteraard moet er aandacht zijn voor elementen van inventarisatie, evaluatie, wetenschappelijke opvolging en samenwerking.

De pilootregio's zijn in het strategisch plan opgenomen als experimentele werkfase van waaruit de behoeften aan ondersteuningsvormen of middelen moeten worden gesignaleerd. Er zal actieonderzoek aan gekoppeld worden. De vraag van ouders en jongeren en hun concrete verwachtingen op het vlak van opvoedingsondersteuning zou mee dankzij de uitvoering van het strategisch plan in pilootregio's zichtbaar moeten worden. De behoeften die op deze manier worden vastgesteld bij ouders, jongeren, formele en informele hulpverleners, moeten bepalend zijn voor verdere parlementaire initiatieven en voor de kanalisering van financiële middelen.

Het voorstel van decreet en het voorstel van resolutie zijn daarom voorbarig. We vragen ons trouwens af hoe deze parlementaire initiatieven zich verhouden tot een advies dat wordt momenteel voorbereid met betrekking tot deze materie, en of de commissie voor Onderwijs geen betrokken partij zou moeten zijn.

4.10. Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik ben ervan overtuigd dat u een belangrijke bijdrage hebt geleverd, maar op één punt ben ik het niet met u eens. Ik maak immers een onderscheid tussen hulpverlening en ondersteuning. U zegt dat geen initiatieven moeten worden genomen tot het strategisch plan integrale jeugdhulpverleningszorg is uitgevoerd. Ik vrees echter dat op die manier alles binnen de hulpverlenings sfeer terecht komt en dat lijkt me absoluut niet wenselijk.

Uw bijdrage gaat te veel uit van het problematiseren. Ik geef een voorbeeld. Ik kan heel goed koken. Ik heb echter af en toe nood aan advies en nieuwigheden, dus volg ik een kookcursus. Als ik die cursus nu niet volg, betekent dit niet dat ik niet kan koken. Op dezelfde wijze moet men niet alle ouders opvoedingsondersteuning aanbieden opdat ze goede opvoeders zouden zijn. Het moet om iets extra gaan.

Mevrouw Martine Vrancken : Het is zeker niet onze bedoeling om het gegeven alleen in een curatieve sfeer te plaatsen. Wanneer we verwijzen naar het Strategisch Plan Integrale Jeugdhulpverlening, dan doen we dat omdat dit momenteel heel actueel is. Zelfs bij die discussies wordt meteen een opening gemaakt naar preventie. In dit opzicht hebben we gemerkt dat men op het veld zeer actief is, zeker niet alleen vanuit een curatieve sfeer. Er zijn echter veel overlappingsen, alsook initiatieven waarover we ons vragen stellen inzake het bereik. Het lijkt me dan ook noodzakelijk na te gaan wat precies onder kwaliteit wordt verstaan.

In het kader van de huidige ontwikkelingen binnen de integrale jeugdhulpverlening is het belangrijk na te gaan wat we hebben, hoe we dit inzetten, wat we bereiken en wat we niet bereiken. Het is perfect mogelijk dat op dat ogenblik de conclusie wordt getrokken dat er ondertussen iets bestaat. En er bestaat nu al iets. Willen we dit echter verbeteren, dan rijst de vraag of we al dan niet het strategisch plan afwachten.

Mevrouw Yolande Schulpen, pedagogisch medewerker CLB's OVSG (gemeentelijk onderwijs) :

Het integraal hulpverleningsplan moet ook worden ingepast in het grotere plan integrale jeugdzorg. Er zullen duidelijke linken zijn van het strategisch plan jeugdhulpverlening naar jeugdzorg.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik ken het streven om de integrale jeugdhulpverlening goed op te bouwen, ik erken ook de inzet van alle partijen. Als ik het echter heb over opvoedingsondersteuning, dan heb ik het niet meer over preventie. Er moeten een aantal activiteiten mogelijk zijn waaraan ouders kunnen deelnemen omdat ze daar behoefte aan hebben, niet om een of ander kwaad te voorkomen. Dit is een andere invalshoek. Opvoedingsondersteuning moet helemaal niet de ambitie hebben om preventief te zijn, om jongeren uit de bijzondere jeugdzorg te houden. Dat staat er los van. Wel heb ik uit de laatste bijdrage geleerd dat er wel een preventief luik jeugdzorg moet worden ontwikkeld, want bij mijn weten staan we op dat vlak nog helemaal nergens.

Mevrouw Martine Vrancken : Preventie sluit perfect aan bij wat wij als werkgebied hebben. Het stond ook zo in de tekst. We werken remediërend, we werken educatief, we werken preventief. Het is precies vanuit die werking dat we hebben ontvonden dat het van essentieel belang is de juiste werkvormen te gebruiken om ouders te kunnen bereiken, om korter op de bal te kunnen spelen en om ondersteuning te bieden op het ogenblik dat de problemen de kop opsteken of zich beginnen te ontwikkelen. Dat is de achtergrond geweest voor het schrijven van deze tekst. We zien veel goedbedoelde initiatieven en ook op het niveau van de CLB's worden goede initiatieven genomen om de ouders daadwerkelijk te bereiken. Dit moet een signaal zijn over de manier waarop het werd georganiseerd en voorbereid. Die reflectie, gekoppeld aan de beoogde ondersteuning en de analyse van de financiële verlangens, vormt een deel van de boodschap die we willen uitdragen. Binnen die optiek sluit onze visie heel sterk aan bij het pleidooi dat we hier in het begin hebben gehoord én voor een deel bij wat door de administratie Welzijn naar voren werd gebracht.

De voorzitter : In de commissie ad hoc bijzondere jeugdzorg werd in de vorige legislatuur het Strategisch Plan Integrale Jeugdhulpverlening sterk aangebracht. Als we al de aanbevelingen van de motie bekijken, zien we niet alleen de sterke vraag naar het Strategisch Plan Integrale Jeugdhulpverlening, maar ook een grote aandacht voor alles wat we hier proberen te doen, zoals buurtwerk, oudercomités, kinderopvang, enzovoort, voor het organiseren van ouderavonden met opvoeding als thema.

Ik was dan ook een beetje verwonderd te vernemen dat jullie dit helemaal willen betrekken in het Plan Integrale Jeugdhulpverlening. Niet alleen omwille van de redenen die mevrouw Van Den Heuvel heeft aangebracht, maar ook omdat we zelf gezegd hebben dat we, buiten het Plan Integrale Jeugdhulpverlening, ook als parlement veel nadrukkelijker gaan bekijken wat er gebeurt met betrekking tot de opvoedingsondersteuning en wat we dienaangaande willen stimuleren. Maar goed, die discussie is reeds voldoende gevoerd.

Ik heb wel nog een praktische vraag. Worden jullie door ouders of scholen gevraagd om eens een avond te komen spreken over opvoeding? Zo ja, behoort dit dan tot jullie gewone pakket?

Mevrouw Yolande Schulpen : Vroeger gingen we daar veel meer aanbodgestuurd op in, maar de jongste jaren ontwikkelde dit zich veeleer vanuit een dialoog tussen ouders, jongeren en het toenmalige PMS en het MST, thans CLB.

Als voorbeeld geef ik de begeleiding van allochtone moeders. Zoals u misschien weet, mogen kleine kinderen in de Marokkaanse cultuur geen schaar gebruiken. Nochtans is het gebruik van een schaar belangrijk in het kader van de psychomotorische ontwikkeling. Die boodschap willen we brengen en daaromtrent proberen we allerlei initiatieven te ontwikkelen.

Mevrouw Martine Vrancken : In het kader van het buitengewoon onderwijs zien we themagroepen ontstaan, bijvoorbeeld rond het omgaan met een gehandicapt kind binnen het gezin. Dit kan immers ingrijpende gevolgen hebben op de mogelijkheden die aan andere kinderen kunnen worden aange-reikt.

Als we dan bijvoorbeeld kijken naar de VZW Zit Stil, dan merken we dat het aanbod eigenlijk veel te hoog gegrepen is. De mobiliteit die daarbij van de ouders wordt gevraagd, is te groot. U mag niet vergeten dat die ouders dikwijls met een ADAD-kind geconfronteerd worden en niet goed weten hoe ze daarmee moeten omgaan. Dit individueel begeleiden, is voor een CLB een haast onmogelijke opdracht. Als wij dit dan willen kanaliseren naar een dienst in de omgeving, komen we terecht bij een organisatie die zich zo opstelt. Dan zitten we dus met een probleem.

In die zin is het aanbod geen uniform aanbod en kunnen we nooit de garantie hebben dat elk CLB met een vergelijkbaar en gelijkaardig aanbod op dat vlak zal komen.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : De hervorming van de CLB's heeft als gevolg dat u zich meer kunt richten op achterstelling. Als dit klopt, zou het dan kunnen dat door die hervorming de gewone ouder, met een gewone – niet-achterstellingsgerichte – vraag, niet voldoende aan zijn trekken komt. Hoe ervaart u dit ?

Mevrouw Martine Vrancken : Het is nog te vroeg om over ervaring te spreken, want het decreet is pas een maand operationeel. Die vrees leeft evenwel bij sommige mensen, vooral sinds het ogenblik dat de quota voor de omkaderingsgewichten naar voren zijn geschoven. De vraag rees toen waarom de ene zwaarder doorweegt dan de andere. Het probleem waarmee de CLB's te kampen zullen krijgen, is het feit dat men bij het opmaken van de takenpakketten uitgaat van een 'eerste lijn' die ook werkelijk functioneert. Het probleem zal zich al dan niet stellen in de mate dat die eerste lijn functioneert. Als dit niet het geval is, zullen de CLB's die eerste lijn voor een stuk mee moeten ondersteunen. Die evenwichtsoefening zal niet altijd eenvoudig zijn, want de druk van opvoedingsproblemen, de vragen die daaromtrent leven en de deskundigheid die in dit verband wordt gevraagd en die zeer verscheiden kan zijn, blijft wegen. Dat is zeker het geval in de overgangsfase. De evenwichtsoefening zal erin bestaan ondersteuning te bieden binnen de marges van het systeem en ervoor te zorgen dat iedereen aan zijn trekken komt, dus ook wie niet in een achterstellingspositie verkeert, en zo toch nog het subsidiaire principe waar te maken. Als het strategisch plan werkt, zal het ons hierbij helpen ; zo niet, dan staan wij voor een zeer zware opdracht.

Mevrouw Els Palmaers : We vinden die dubbele poot inderdaad al wel terug in het decreet. Enerzijds staat daarin dat we ons vooral moeten richten op een doelgroep die vanuit zijn socio-culturele achtergrond bedreigd is. Anderzijds is er ook een 'opening' naar leerlingen die in hun ontwikkeling bedreigd zijn. Het gaat erom daartussen een evenwicht te vinden.

De voorzitter : Het wordt voor jullie wel een gespecialiseerde taak, omdat er altijd sprake moet zijn van een 'bedreiging'. De eerste lijn valt veel meer weg. Zo hadden wij het begrepen.

Mevrouw Martine Vrancken : In het decreet staat dat wij subsidiair werken. Die term wordt nogal eens verschillend ingevuld, maar in dit geval betekent het dat ouders en school de eerste verantwoordelijken zijn. Dit impliceert natuurlijk dat zij die taak aankunnen. Als zich in dit verband een

probleem voordoet, dan zullen wij al zeer vroeg ingeschakeld worden, zelfs al gaat men ervan uit dat we subsidiair werken. Als de vraag zeer groot is, kunnen we daaruit concluderen dat we met betrekking tot het systeem iets moeten doen, maar dat vergt een andere soort deskundigheid en dat is ook vrij intensief. Terwijl we daarmee bezig zijn, kunnen we niets anders doen. De oefening zal erin bestaan toch ruimte daarvoor vrij te houden, zonder te verzanden onder druk van individuele vragen die er hoe dan ook zullen zijn. Dat wordt de evenwichtsoefening.

De heer Philip Guttig, CLB Brasschaat, CLB's Gemeenschapsonderwijs : Ik wil nog even op de 'kookcursus' terugkomen, dit om de vrees weg te nemen als zouden we op zoek zijn naar hulpverleners. We zoeken in elk geval niet naar hulpverleners alleen. We hebben nogal wat ervaring met jongeren die voor jongeren zorg dragen en leerkrachten die voor leerkrachten werken, of die toch proberen een draagvlak te bieden. We dachten dat dit principe ook voor de ouders kon worden toegepast, omdat dit juist niet in die hulpverlenings sfeer zit en het dus zeer informeel kan gebeuren. Er werd daarnet wel even gelachen met de 'niet-gesubsidieerde kaartavond', maar het is bij dergelijke gelegenheden dat er ontzettend veel ondersteuning wordt geboden. Dan gaat het niet alleen om kaartavonden, maar zo komt men terecht in een breed spectrum dat veel mogelijkheden biedt. U had het over een kookcursus, maar iemand kan net zo goed even bij de buurvrouw langs gaan om te horen hoe zij een bepaald gerecht klaarmaakt, want dan is er sprake van een vertrouwenssfeer. Het is belangrijk dat we daaraan aandacht besteden, want in zo een situatie gaat het om 'lotgenoten' en niet over een autoriteit die in verband met opvoedingsondersteuning iets te zeggen heeft.

De verslaggever,

Simonne
JANSSENS-VANOPPEN

De voorzitter,

Patricia
CEYSENS